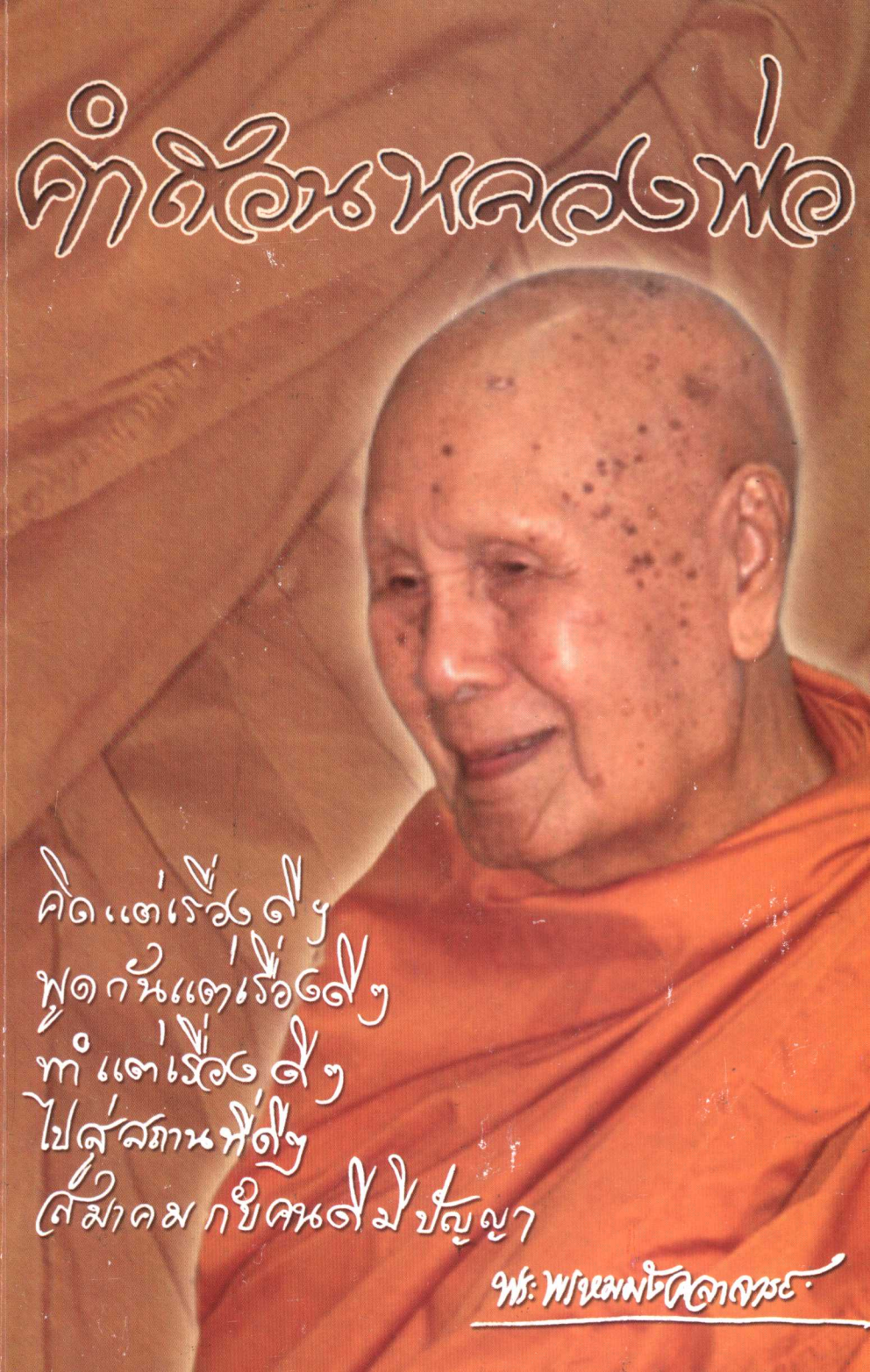
คำสอนหลวงพ่อ

คิดแต่เรื่องดีๆ
พูดกันแต่เรื่องดีๆ
ทำแต่เรื่องดีๆ
ไปสู่สถานที่ดีๆ
สมาคมกับคนดีมีปัญญา

พระพรหมมังคลาจารย์

ปัญญานันทะอนุสรณ์

คำสอนหลวงพ่อ

มรดกธรรม ๕ ดี : สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ChangeFusion สสส. TRRM เครือข่ายจิตอาสา VolunteerSpirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สถาบันบันลือธรรม

จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อสืบทอดมรดกธรรมของหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

คำนำ

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทะ) พระเถระที่มีชนมายุถึง ๙๗ ปี ดับสังขารในวันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๐ ตามกฎของธรรมชาติที่มนุษย์ทุกรูปทุกนามจักต้องพบกับความจริงของชีวิตแต่ก็ยังเป็นที่โศกเศร้าของเหล่าพุทธศาสนิกชน เพราะต่างเลื่อมใสใน คำเทศน์คำสอนของหลวงพ่อ ซึ่งเป็นคำสอนที่เรียบง่าย ถูกต้อง ถูกธรรม งามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด

ตลอดระยะเวลานับตั้งแต่บวชเรียนมาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต หลวงพ่อสั่งสอนประชาชนมาตลอดในเรื่อง ๕ ดี สู่ความเป็นมนุษย์ อันเป็นมรดกธรรมที่ท่านได้มอบให้แก่พุทธศาสนิกชน ได้แก่ ๑. คิดดี ๒. พูดดี ๓. ทำดี ๔. คบคนดี ๕. ไปสู่สถานที่ดี.....

ด้วยความเคารพและเทิดทูนพระเดชพระคุณหลวงพ่ออย่างสูงยิ่ง ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม จึงได้จัดพิมพ์ **"คำสอนหลวงพ่อ"** มรดกธรรม ๕ ดี สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เล่มนี้ ออกเผยแพร่ ด้วยความปรารถนาที่จะเผยแพร่คำสอนของหลวงพ่อให้แพร่หลายเป็นมรดกธรรมตราบนานเท่านานเสมือนท่านยังไม่ตาย

ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จักเกิดประโยชน์แก่ทุกท่าน ในการนำไปใช้เป็นคู่มือและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตไปสู่ความสุขและความสำเร็จสมดังปรารถนาทุกประการ

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

คิดดี : ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ ดีกว่า

เส้นทางสู่พระพุทธองค์	๓
สงบ สะอาด สว่างในใจ คือ องค์พุทธะที่แท้	๕
ผู้มีจิตสะอาด สว่าง สงบ รู้ชัดสภาพที่เป็นจริง	๕
ผู้ชี้ทางกับผู้มีหน้าที่เดินทาง	๗
ข้อปฏิบัติเพื่อเป็นผู้มีความคิดอันถูกต้อง	๘
ใจ...เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิต	๘
เหตุที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในชีวิตและสังคม	๙
ความเจริญทางวัตถุกับอนาคตของมนุษย์	๑๐
เกิดมามีชีวิตอยู่ ต้องคิดเสียก่อนทำ	๑๒
ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ...ดีกว่า	๑๓
ทุกอย่างล้วนมาจากภายในคือจิตใจทั้งสิ้น	๑๗
ธรรมชาติของจิต	๑๗
สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ เหตุเกิดจากความคิด	๑๘
ความเป็นตัวของตัวเองที่ถูกต้อง	๒๐
พัฒนาร่างกายให้สมดุลกับพัฒนาจิตใจ	๒๒
พัฒนาจิตใจด้วยการเจริญภาวนา	๒๓
สิ่งที่เป็นรากเหง้าของความชั่วร้าย	๒๘
ผู้ประเสริฐ คือผู้บังคับตัวเองได้	๓๐

สารบัญ

พูดดี : การกล่าววาจาดีเป็นมงคลอันอุดม

ปาก : สิ่งที่แสดงให้รู้ถึงความรู้สึกในจิตใจ	๓๕
คนปากเหม็น คนปากหอม	๓๖
กาย วาจา ใจ เป็นเรื่องสำคัญของชีวิต	๓๗
พึงระมัดระวังในการเปล่งวาจา	๓๗
พึงเปล่งแต่วาจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ	๓๘
ผู้สำรวมปากเป็นผู้มีสติคอยกำกับทุกขณะที่พูด	๓๙
กล่าววาจาเหมาะกับเวลา บุคคล เหตุการณ์	๓๙
ผู้มีวาทะศิลป์ ทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีได้	๔๐
สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ในการติดต่อคบค้าสมาคม	๔๒
พูดอย่างไรให้คนฟังประทับใจ	๔๔
พูดอย่างไรให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ	๔๔
พูดอย่างไรจึงเป็นการพูดที่เป็นกลาง	๔๖
ทำใจให้สงบเยือกเย็นเสียก่อนที่จะกล่าววาจา	๔๘
สร้างความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นระหว่างพูด	๔๙
ศิลปะในการพูดใช้คนให้สำเร็จประโยชน์	๕๒
เครื่องสมานมิตรไมตรี	๕๕
เมื่อพูดเรื่องมีประโยชน์ไม่ได้ ก็นิ่งเสียดีกว่า	๕๖
ทานทางคำพูด	๖๐

สารบัญ

ทำดี : วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

ประโยชน์จากการฟังธรรม ๖๗
บุคคลที่น่าสงสารที่สุดในโลก ๖๙
เกิดเป็นเทวดามีความสุขจริงหรือไม่ ๗๐
"เทวดา" ในพระพุทธศาสนา ๗๑
พรหมวิหารธรรม : คุณธรรมของคนดี ๗๓
บทบัญญัติเบื้องต้นในการกระทำความดี ๗๕
ใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๗๖
ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ ๗๗
คนเสียสละ...ใจกว้าง คนเห็นแก่ตัว...ใจแคบ ๗๘
โลกวุ่นวายเพราะคนใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ๗๙
บทบัญญัติ ๗ ประการ ๘๐
นิพพานขณะมีชีวิตอยู่ ๘๐
ทำนุบำรุง ดำรงตนในคำสอนของพุทธศาสนา ๘๑
เมื่อพากันละเลยธรรมะ ก็ไม่มีหลักรักษาจิตใจ ๘๓
ผู้ใหญ่ : ผู้มีธรรมะเป็นหลักครองใจ ๘๔
พุทธศาสนาจัดบิดามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า ๘๕
ผู้มีความกตัญญูกตเวทีเป็นผู้มีพื้นฐานจิตใจที่ดี ๘๖
ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญ ๙๖

สารบัญ

คบคนดี : เมื่อคบคนที่ดีกว่า ตัวเองก็ดีขึ้นมาฉับพลัน

มองโลกด้วยสายตาแห่งธรรมะ ๙๙
มองด้วยปัญญา มองให้เข้าใจตามที่เป็นจริง ๑๐๑
เมื่อความอยุติธรรมเกิดขึ้น สังคมก็เกิดปัญหา ๑๐๓
การต่อสู้ด้วยความงมงาย ไม่ทำให้เป็นธรรม ๑๐๔
ธรรมะเป็นของตรงไปตรงมา ไม่เอนเอียง ๑๐๕
เมื่อไม่เห็นแก่ตัว ความเป็นธรรมก็เกิดขึ้น ๑๐๖
ปัญญา : เครื่องมือวินิจฉัยในการเลือกคบคน ๑๐๗
เนื้อแท้ของทุกศาสนาคือการทำลายความเห็นแก่ตัว ๑๑๓
มนุษย์เกิดมาเพื่อปฏิบัติธรรม ๑๑๔
กัลยาณมิตรที่ประเสริฐที่สุด ๑๑๕
หลักปฏิบัติตนเป็นคนดี ๑๑๗
สิ่งใดที่ธรรมะว่าดี...เราปฏิบัติสิ่งนั้น ๑๑๘
เป็นอยู่ด้วยความพอดี ๑๒๐
เกิดเป็นคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ๑๒๒
คบกับคนที่มีธรรม รักความก้าวหน้า ๑๒๔
ปลุกตัวเอง เสกตัวเอง ๑๒๕
คิดและทำแต่ในเรื่องที่เป็นการสร้างสรรค์ ๑๒๖
ต่อสู้กับความชั่วที่เกิดขึ้นในใจ ๑๒๗

สารบัญ

ไปสู่สถานที่ดี : ตั้งอยู่ในธรรมแล้ว ไม่ต้องกลัวปรโลก

สิ่งที่อยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ ๑๓๑
การอยู่อย่างมีความสุขสงบในชีวิตประจำวัน ๑๓๒
ความสุข ๒ ประการ ๑๓๓
อามิสสุขมีเท่าใด...ทุกข์ก็ย่อมมีเท่านั้น ๑๓๔
ความสุขที่ถาวรไม่ต้องอาศัยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ ๑๓๔
เครื่องบ่งชัดให้มองเห็นสภาพที่เป็นจริง ๑๓๖
ศึกษาให้รู้ความจริงของธรรมชาติ ๑๓๗
ศีลธรรมทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ๑๔๐
เมื่อรู้ว่าทุกสิ่งไม่เที่ยง...ก็ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อน ๑๔๑
สรรพสิ่งกำลังตะโกนบอกเสมอว่า...มันไม่เที่ยง ๑๔๓
ปกปิดคนอื่นได้...ปกปิดตัวเองไม่ได้ ๑๔๔
เมื่อยอมรับความจริงได้...ความทุกข์ก็ลดลง ๑๔๕
ความเจ็บไข้มาเตือนให้ไม่ประมาท ๑๔๗
ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑๔๙
รีบเร่งทำความก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม ๑๕๑
สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี ๑๕๒
ความจริงที่ไม่มีใครหนีพ้น ๑๕๔
ความเป็นผู้อยู่ดีในที่ทุกสถาน ๑๕๕

พระพรหมมังคลาจารย์ : หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

จากธรรมชาติ : พุทธศักราช ๒๔๕๔

คืนสู่ธรรมชาติ : พุทธศักราช ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศ ๘ เหลี่ยม กับเครื่องประกอบพิธีศพ
รับศพหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์
พระราชทานพระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน

ประวัติ
พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ เดิมมีนามว่า ปั่น เสน่ห์เจริญ เป็นบุตรของนายวัน และนางคล้าย เสน่ห์เจริญ ท่านถือกำเนิดที่ ต.คูหาสวรรค์ อ.เมือง จ.พัทลุง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีกุน

หลังใช้ชีวิตฆราวาสจนมีอายุได้ ๑๘ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดอุปนันทนาราม จังหวัดระนอง โดยมีพระรณังคมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดนางลาด อ.เมือง จ.พัทลุง โดยมี พระจรูญกรณีย์ เป็นอุปัชฌาย์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔

ศึกษาหาหลักธรรม

หลังจากอุปสมบทได้ไม่นาน ได้เดินทางไปศึกษาหาหลักธรรม ในบวรพุทธศาสนาหลายจังหวัดที่มีสำนักเรียนธรรมะ เช่น นครศรีธรรมราช สงขลา และกรุงเทพมหานคร จนหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุสามารถสอบได้นักธรรมชั้นตรีเป็นที่ ๑ ของสังฆมณฑลภูเก็ต และสามารถสอบได้นักธรรมชั้นโทและเอกในปีถัดมาที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากนั้นท่านได้เดินทางไปศึกษาต่อด้านภาษาบาลีจนสามารถสอบเปรียญธรรม ๔ ประโยค ที่สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้หลวงพ่อต้องหยุดการศึกษาไว้เพียงเท่านั้น แล้วเดินทางกลับพัทลุงภูมิลำเนาเดิม

และได้เริ่มแสดงธรรมในพื้นที่ต่างๆ ของภาคใต้ รวมทั้งเดินทางไปจำพรรษาที่วัดสีตวนารามและวัดปิ่นบังอร รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ในระหว่างที่จำพรรษาอยู่นี้ก็ได้ศึกษาทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเผยแพร่ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป

เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๗๕ หลวงพ่อมีโอกาสร่วมเดินทางไปประเทศพม่า กับพระโลกนาถชาวอิตาลีสหายธรรม ร่วมเดินทางแสวงบุญไปประเทศอินเดีย และทั่วโลก โดยผ่านทางประเทศพม่าด้วยเท้าเปล่า เพื่อเป็นพุทธบูชา

ระหว่างปี **พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๖** เดินทางไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศหลายประเทศ จนได้ชื่อว่า**เป็นพระสงฆ์รูปแรกของไทยที่ได้เดินทางไปประกาศธรรมในภาคพื้นยุโรป**

พ.ศ. ๒๔๗๗ เดินทางไปจำพรรษากับหลวงพ่อ (พุทธทาสภิกขุ) ที่สวนโมกขพลาราม และร่วมเป็นสหายธรรม ดำเนินการเผยแพร่หลักธรรมที่แท้จริงตามหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่บัดนั้น

ประกาศธรรมแก่ชาวบ้านที่เชียงใหม่

ในปี **พ.ศ. ๒๔๙๒** ได้รับอาราธนานิมนต์ให้ไปจำพรรษาที่วัดอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ และได้เริ่มแสดงธรรมในทุกวันอาทิตย์และวันพระที่พุทธนิคม จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกันนี้หลวงพ่อได้เขียนบทความต่างๆ ลงในหนังสือพิมพ์และเขียนหนังสือธรรมะขึ้นจำนวนหลายเล่ม นอกจากนี้หลวงพ่อได้เดินทางไปประกาศธรรมแก่ชาวบ้าน ชาวเขาโดยใช้รถติดเครื่องขยายเสียง จนชื่อเสียงของหลวงพ่อดังกระฉ่อนไปทั่วจังหวัดเชียงใหม่ ในนาม **“ภิกขุปัญญานันทะ”**

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

ในปี **พ.ศ. ๒๕๐๒** ม.ล.ชูชาติ กำภู อธิบดีกรมชลประทาน สมัยนั้น ระหว่างที่ไปเยือนเชียงใหม่ มีความประทับใจในลีลาการสอนธรรมะแนวใหม่ของหลวงพ่อ จึงเกิดความศรัทธาปสาทะในหลวงพ่อ และขณะนั้นกรมชลประทานได้สร้างวัดใหม่ขึ้น ชื่อ "วัดชลประทานรังสฤษฎ์" ที่ ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี จึงได้อาราธนาหลวงพ่อไปเป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน

หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุได้ดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยวิธีที่ท่านได้เริ่มปฏิวัติรูปแบบการเทศนาแบบดั้งเดิม ที่นั่งเทศนาบนธรรมาสน์ถือใบลาน มาเป็นการยืนพูดปาฐกถาธรรมแบบพูดปากเปล่าต่อสาธารณชน พร้อมทั้งยกตัวอย่างเหตุผลร่วมสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เป็นการดึงดูดประชาชนให้หันเข้าหาธรรมะได้เป็นเป็นอย่างมาก ซึ่งในช่วงแรกๆ ได้รับการต่อต้านอยู่บ้าง แต่ต่อมาภายหลังการปาฐกถาธรรมแบบนี้กลับเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปจนถึงบัดนี้ เมื่อพุทธศาสนิกชนทราบข่าวว่า หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุจะไปปาฐกถาธรรมที่ใดก็จะติดตามไปฟังกันเป็นจำนวนมาก จนในที่สุดหลวงพ่อได้รับอาราธนาให้เป็นองค์แสดงปาฐกถาธรรมในสถานที่ต่างๆ และเทศนาออกอากาศทั้งทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ จนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้**หลวงพ่อปัญญาฯ ยังได้รับอาราธนาไปแสดงธรรมในต่างประเทศ** เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น และยังได้รับเชิญเข้าร่วมประชุมและกล่าวคำปราศรัยในการประชุมองค์กรศาสนาของโลกเป็นประจำอีกด้วย

โดยที่หลวงพ่อท่านเป็นพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงของประเทศไทย ได้สร้างงานไว้มากมายทั้งด้านศาสนา สังคมสงเคราะห์ งานด้านวิชาการ ดังนั้น หลวงพ่อปัญญาจึงได้รับการเสนอชื่อให้เป็นผู้รับรางวัลเกียรติคุณ

มากมาย และเป็นประธานในการดำเนินกิจกรรมทั้งที่เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคม เช่น สนับสนุนโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน เป็นประธานจัดหาทุนสร้างตึกโรงพยาบาล กรมชลประทาน ๘๐ ปี (ปัญญานันทะ) และเป็นประธานในการดำเนินการจัดหาทุนสร้างวัดปัญญานันทาราม

แม้ว่าคำสอนของหลวงพ่อจะเป็นคำสอนที่ฟังง่ายต่อการเข้าใจ แต่ลึกซึ้งด้วยหลักธรรมและอุดมการณ์อันหนักแน่นในพระรัตนตรัย **หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ เป็นหนึ่งในบรรดาภิกษุผู้มีชื่อเสียง และเปี่ยมด้วยคุณธรรมเมตตาธรรมผู้นำคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเหมาะสมสำหรับชนทุกชั้นที่จะเข้าถึง หลวงพ่อเป็นพระสงฆ์รูปแรกที่กล้าในการปฏิรูปพิธีกรรมทางศาสนา ของชาวไทยที่ประกอบพิธีกรรมหรูหราฟุ่มเฟือย โดยเปลี่ยนเป็นประหยัด มีประโยชน์และเรียบง่าย**

ดังนั้น หลวงพ่อจึงได้รับการขนานนามว่า

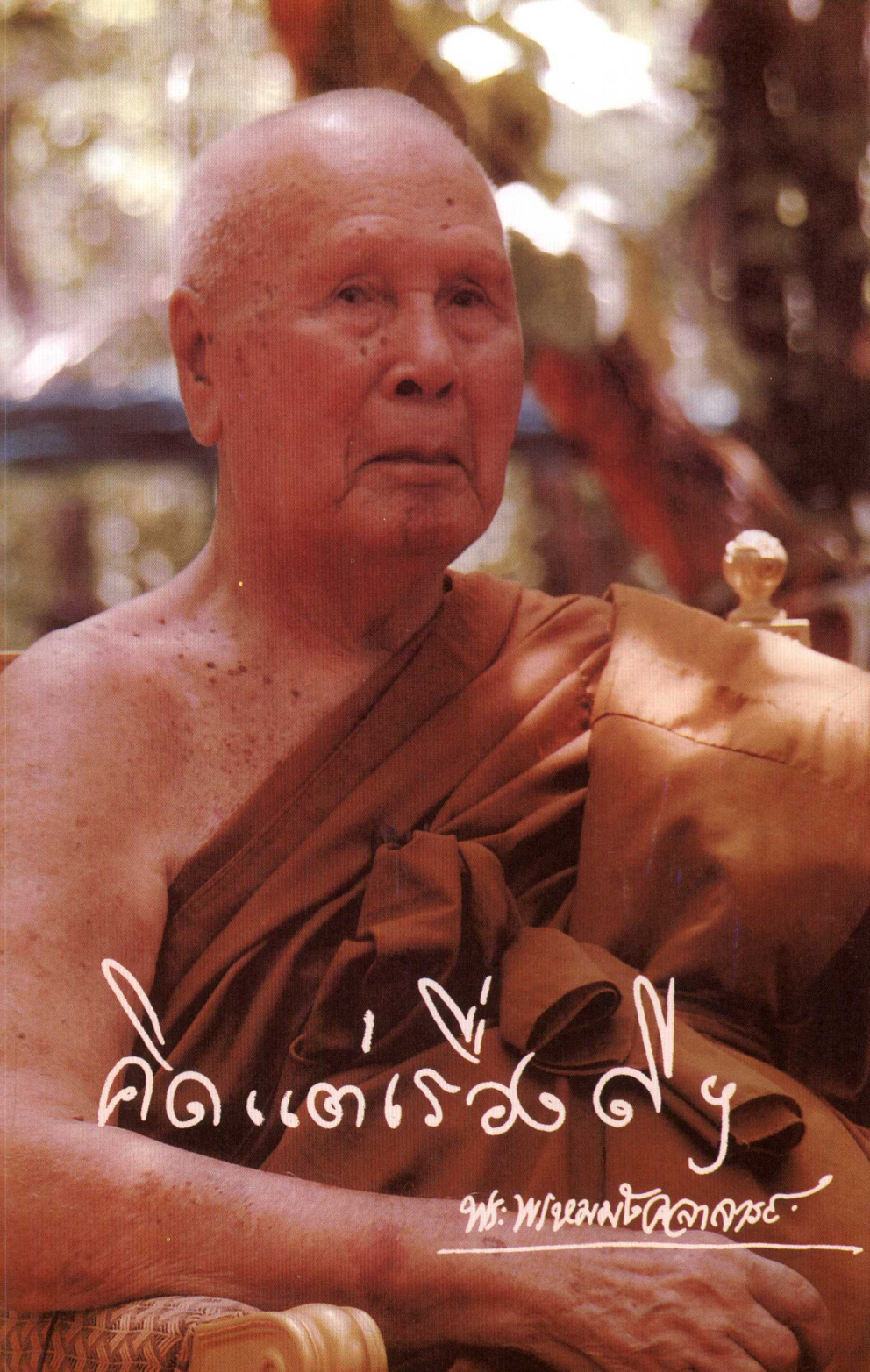
"ผู้ปฏิรูปพิธีกรรมของชาวพุทธไทย"

วาระสุดท้ายของชีวิต

ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ พระเดชพระคุณหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ หรือรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่ **"พระพรหมมังคลาจารย์ ไพศาลธรรมโกศล วิมลศีลาจารวินิฐ พิพิธธรรมนิเทศ พิเศษวรกิจจานุกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"**

มรณภาพ

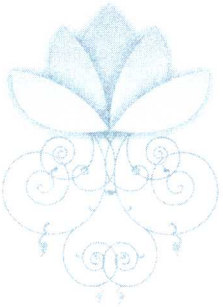
วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ โรงพยาบาลศิริราช
สิริรวมอายุได้ ๙๖ ปี ๕ เดือน

คิดแต่เรื่องดีๆ
พระพรหมมังคลาจารย์

คิดดี

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ ดีกว่า

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

เส้นทางสู่พระพุทธองค์

วันนี้ . . . จะพูดในเรื่องที่ว่า

เราจะเข้าถึงธรรมด้วยการปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา

ถ้าสอนชาวบ้านทั่วๆไป

ก็มักจะสอนขึ้นต้นด้วยทาน ศีล ภาวนา

ถ้าสอนพระก็พูดเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นข้อปฏิบัติตามลำดับที่เราปฏิบัติ แล้วจะได้ถึงซึ่งพระพุทธเจ้าที่เป็นธรรมะอันจะเป็นเหตุให้เกิดความสงบทางใจ ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนประจำวันต่อไป เราทั้งหลายจึงควรจะได้เดินตามเส้นทางที่พระผู้มีพระภาคเจ้าชี้ไว้ให้เราเดิน เดินตามรอยพระพุทธบาท

เดินตามรอยพระพุทธบาท : ตามรอยธรรมะ

รอยพระพุทธบาทที่แท้ก็คือรอยธรรมะนั่นเอง ไม่ใช่รอยหินที่เราไปไหว้กันทุกปี เวลามีงานที่สระบุรี รอยนั้นเป็นรอยภายนอกไม่ใช่รอยภายใน เป็นรอยที่เราสัมผัสด้วยตาเนื้อ ไม่ใช่ร่องรอยที่สัมผัสด้วยตาใจ **รอยแท้จริงของพระพุทธองค์นั้นอยู่ที่ข้อปฏิบัติ ซึ่งเราเรียกกันว่า พระธรรม นั่นเอง**

พระธรรมเป็นรอยที่พระองค์ชี้ไว้ให้เราเดิน ถ้าเราเดินไปตามรอยนั้นเราก็จะพบพระพุทธเจ้า ถ้าเดินผิดทาง...เราก็ไม่พบกับพระพุทธเจ้า แต่ถ้าเดินถูกทาง ก็จะพบองค์พุทธะ อันเป็นผู้รู้ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะลงมือเดินก็ต้องศึกษาทางที่เราจะเดินเสียก่อน เพื่อจะได้เดินถูกทาง ไม่ใช่เดินแบบสุ่มสี่สุ่มห้า เสียเวลาไปตั้งเยอะแล้วจึงจะได้เข้าทาง บางทีเดินไปจนแก่จึงได้เข้าทางถูก อย่างนี้ก็นับว่าเสียดายชีวิต

สงบ สะอาด สว่างในใจ คือ องค์พุทธะที่แท้

แต่ถ้าเราได้ศึกษาตั้งแต่เบื้องต้น ให้เข้าใจทางเดินอย่างชัดเจน ถูกต้อง เราลงมือเดินก็เข้าเส้นทางได้เลย แล้วเดินไปตามเส้นทางนั้นไม่หยุดยั้ง เราก็จะถึงจุด คือพบองค์พระพุทธเจ้า

ที่เรียกว่า **องค์พระพุทธเจ้า** นั้นก็คือ พบกับ**ความสงบ ความสะอาด ความสว่างในใจ** เมื่อใจของเราสงบ ไม่วุ่นวาย ใจของเราสะอาดและปราศจากสิ่งเศร้าหมอง ใจของเราก็สว่าง ไม่มีความมืดบอด ก็เรียกว่า เราเข้าถึงจุดที่เราต้องการ

ผู้มีจิตสะอาด สว่าง สงบ รู้ชัดสภาพที่เป็นจริง

ผู้ที่มีจิตสะอาด สว่าง สงบนั้น ย่อมรู้ชัดอะไรๆตามสภาพที่เป็นจริง ไม่หลงไม่งมงายในเรื่องอะไรต่างๆ ถ้าจิตเรายังไม่ถึงจุดนั้นก็อาจจะยังหลงอยู่บ้าง อาจจะประพฤติปฏิบัติอะไรในทางที่ผิดอยู่บ้าง มีอยู่ไม่ใช่น้อยที่มีคนเรียกตัวเองว่า "พุทธบริษัท" แต่ว่านั่งอยู่ห่างไกลจากพระพุทธเจ้า เป็นบริษัทที่นั่งสุดกู่ก็ว่าได้ ไม่ขยับตัวเข้าไปใกล้พระพุทธเจ้าเสียเลย ชอบนั่งอยู่ห่างๆอย่างสุดกู่ ตะโกนก็ไม่ค่อยได้ยิน

พุทธบริษัทที่นั่งอยู่สุดเสียงกู่พระพุทธเจ้านั้น ก็คือคนที่เป็นพุทธบริษัทแต่เพียงชื่อ จิตใจไม่ได้เข้าถึงธรรมะ การปฏิบัติ

ของเขานั้น ก็ไม่เข้าตรงตามเส้นทางที่พระผู้มีพระภาคชี้ไว้ให้เราเดิน เราก็เที่ยววิ่งวนอยู่ตลอดเวลา คล้ายกับมดที่มันวิ่งวนอยู่ตามขอบอ่างใส่น้ำผึ้ง ไม่มีโอกาสจะได้ลิ้มรส เพราะเที่ยววนอยู่ตามขอบอ่าง ไม่ได้เข้าถึงอ่างซึ่งเต็มไปด้วยรสหวาน

คนเราบางคนก็มีสภาพเช่นนั้น

. . . คือ . . .

“เที่ยววิ่งวนอยู่ตามขอบ”

ไม่ได้เข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

เลยไม่ได้รับรสของการปฏิบัติอย่างแท้จริง

ซึ่งในบางครั้งบางคราวอาจไปพูดท้วงขึ้นว่า ฉันยังไม่ได้ประโยชน์จากพระศาสนาเลย ไม่เห็นว่าพระท่านช่วยอะไร ก็พระท่านจะมาช่วยได้อย่างไร เราจะเห็นผลของศาสนาได้อย่างไร?... ในเมื่อเราปฏิบัติยังไม่เข้าเส้นทางที่ท่านชี้ไว้ให้เราเดิน

ผลที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวเราได้นั้น

ไม่ใช่เป็นสิ่งที่คนอื่นจะประสิทธิ์ประสาทให้

ไม่ใช่จะมีใครบอกว่าจงเป็นสุข...แล้วเราจะเป็นสุข จงมั่งคั่งเถิด...แล้วเราจะมั่งมี มันไม่ใช่เรื่องเช่นนั้น ไม่ใช่เรื่องศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่เรื่องที่มันเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ที่จะทำให้ใครเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เป็นเรื่องที่เราจะต้องลงมือด้วยตัวเราเอง คือจะต้องปฏิบัติตามแนวทางที่พระองค์ชี้ไว้ให้เราเดิน

ผู้ชี้ทางกับผู้มีหน้าที่เดินทาง

พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านได้ตรัสไว้ชัดเจนในเรื่องนี้ บอกว่า **"ตถาคต เป็นแต่เพียงผู้บอกทางให้ ส่วนการเดินทางนั้นเป็นหน้าที่ของเธอทั้งหลาย"**

พระองค์บ่งชัดไว้ในรูปอย่างนี้ บอกว่า

การเดินทางเป็นหน้าที่ของเราเอง
พระองค์เป็นผู้ชี้ทางให้เดิน

เหมือนกับตำรวจจราจรที่ยืนอยู่ตามทางสี่แยก คอยโบกไม้โบกมือให้รถไปทางนั้น ทางนี้ ยืนชี้อยู่ตรงนั้นรถมันก็ผ่านไป ตำรวจเป็นแต่เพียงผู้ชี้ทางให้รถไป แต่ว่าตำรวจไม่ได้ไป คนขับรถนั่นแหละมีหน้าที่ต้องพารถไป ฉันใด

ในเรื่องชีวิตจิตใจของคนเรานี้มันก็เหมือนกัน พระพุทธเจ้าท่านชี้ทางไว้ให้เราเดิน ก็เป็นหน้าที่ของเราที่จะขับรถ คือร่างกายนี้ไป ใจนั่นแหละเป็นผู้ขับรถ

ร่างกายนี้เปรียบเหมือนกับรถได้เหมือนกัน มีล้อสี่ล้อ คือ เท้าสอง มือสอง แต่เราใช้เพียงสองล้อ...ไม่ได้ใช้สี่ เว้นไว้แต่คนขี้เมา บางครั้งก็ใช้สี่ล้อเหมือนกัน ที่ใช้อย่างนั้นมันผิดปกติ ถ้าคนปกติใช้สองล้อกันทั้งนั้น เราก็ต้องขับล้อนี้ไปตามเส้นทางที่พระผู้มีพระภาคชี้ไว้ให้เราเดิน เราก็จะไปถึงจุดหมายได้สมความตั้งใจ

ข้อปฏิบัติเพื่อเป็นผู้มีความคิดอันถูกต้อง

ในการปฏิบัติกาย วาจา ใจของเรานั้น ในเรื่องศีลเป็นการปฏิบัติขั้นต้น เราจะพอใจอยู่เพียงเท่านั้นไม่ได้ เพราะยังไม่ก้าวหน้า

เหมือนเด็กเรียนอยู่ชั้นประถม แล้วก็จะเรียนอยู่อย่างนั้นตลอดไป มันจะมีความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นได้อย่างไร เราต้องมีการสอบเลื่อนชั้น...เลื่อนให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ขึ้นไปโดยลำดับ

เช่น เรารักษาศีลห้า รักษาศีลแปดอยู่แล้ว เราก็ควรจะเลื่อนชั้นทางด้านจิตใจ คือ **การทำการฝึกสมาธิ** เพื่อทำใจให้มีความมั่นคง มีความสงบ แล้วมีความบริสุทธิ์ เหมาะที่จะใช้งานในการคิดนึกอะไรๆต่อไป อันเป็นก้าวสองที่เราจะเดินก้าวไป

ใจ...เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิต

ทำไมจะต้องมีการฝึกจิตด้วย?

เพราะเรื่องในชีวิตของคนเรานั้น เรื่องของใจเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ใจเป็นใหญ่ เป็นประธานในการกระทำและการพูด

ถ้าคิดชั่ว...การพูด การกระทำ...ก็ชั่ว

ถ้าคิดดี...การพูด การกระทำ...ก็ดี

แล้วก็เกิดผลประทับลงที่ใจของบุคคลนั้น

ถ้าคิดดี... ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นรอยลงในทางดี
ถ้าคิดชั่ว... ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นรอยลงในทางชั่ว

อะไรๆที่เกิดขึ้นในชีวิต มันติดอยู่ที่ใจของเราทั้งนั้น เป็นเรื่องหนีไม่พ้น

เพราะฉะนั้น คนเราจะทำอะไรล่ะก็จะต้องมีใจเป็นผู้นำก่อน มีใจเป็นหัวหน้า อะไรๆต่างๆก็สำเร็จมาจากใจของเราทั้งนั้น เรื่องของใจจึงเป็นเรื่องสำคัญของชีวิต

เหตุที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในชีวิตและสังคม

แต่ว่าคนเราส่วนมาก มักจะไม่สนใจในเรื่องภายในคือใจ สนใจกันแต่เรื่องภายนอกคือร่างกาย แสวงหาอะไรต่างๆให้กายเยอะแยะ แต่ว่าไม่ค่อยมีใครจะได้แสวงหาให้ใจ **อาหารกายรับประทานกันด้วยราคาแพง ส่วนอาหารใจไม่ต้องลงทุนซื้อหา แต่ว่าเราก็ไม่ค่อยมีโอกาสรับอาหารใจ**

สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ใจนั้นลงทุนน้อย แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กายนั้นลงทุนมาก เรามักจะลงทุนกันเป็นการใหญ่เพื่อร่างกาย ไม่ค่อยจะคิดลงทุนเพื่อใจ

แม้เราจะสร้างวัตถุอะไรๆทางศาสนา ความจริงสิ่งที่เราสร้างนั้นก็เพื่อประโยชน์แก่การสร้างจิตใจ แต่ว่าสร้างแล้วก็ไม่ค่อยจะไปใช้กัน สร้างศาลาหลังใหญ่...ก็ไม่ไปใช้ สร้างโบสถ์

แล้ว...ก็ไม่ได้ไปใช้ สร้างวัดแล้ว...ไม่ค่อยจะไปใช้ แต่สนามม้า... ไม่ต้องสร้างก็ชอบไปใช้ โรงหนัง...ไม่ต้องสร้างก็ไปใช้ อะไรอื่นที่มันทำให้เหลวไหลคนชอบไปใช้กันมาก แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทางจิตทางวิญญาณนั้น...คนใช้น้อย

เ พ ร า ะ . . .

คนใช้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่จิตแก่วิญญาณน้อยนี้แหละ
มันจึงได้เกิดปัญหา
และมีความวุ่นวายกันเต็มบ้านเต็มเมือง
สร้างความทุกข์สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นบ่อยๆ

โดยเฉพาะในเมืองไทยเราสมัยนี้ จะพบว่ามีความวุ่นวายเกิดมากขึ้น นอนก็ไม่ค่อยจะเป็นสุข นั่งรถโดยสารไปไหนก็ไม่ค่อยจะเป็นสุข เพราะกลัวว่าคนมันจะมาตีกันในรถ กลัวเขาจะเอาก้อนหินขว้างมาถูกโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว สิ่งเหล่านี้มันเกิดจากอะไร....มันก็เกิดขึ้นจากความบกพร่องทางจิตใจ

ความเจริญทางวัตถุกับอนาคตของมนุษย์

คนเราในสมัยนี้เป็นโรคจิตทรามกันมาก เพราะไม่ค่อยจะได้กินยา อาการของโรคมันจึงกำเริบเสิบสาน มีอาการที่เราเรียกว่าแทรกซ้อนมากมาย เป็นเหตุให้ทำอะไรแปลกๆมากขึ้นทุกวัน ทุกเวลา

ความเจริญก้าวหน้าในทางด้านวัตถุ
ที่มีมากขึ้นทุกวันเวลานั้น
คล้ายๆกับเป็นของแสลงแก่ใจคน
ทำให้คนติดใจ หลงใหล มัวเมา
เป็นการเพิ่มโรคทางวิญญาณมากขึ้น
ทุกวัน...และ...ทุกเวลา
อนาคตของชีวิตมนุษย์เรานี้
มันกำลังเดินไปตามเส้นทางที่ลาดชัน
แล้วจะตกลงไปในเหวลึกซึ่งมองไม่เห็นก้น
แล้วไม่สามารถจะขึ้นจากเหวนั้นได้
เราก็จะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนตลอดไป

แต่ว่าไม่มีใครรู้ว่าสิ่งนั้นมันกำลังจะเกิดขึ้น เพราะว่าคนเราไม่คิดหาเหตุผลในเรื่องอันตนได้กระทำ ทำอะไรไปตามอารมณ์ ทำอะไรๆไปตามอำนาจของความอยาก ทำอะไรๆไปตามอำนาจของความปรารถนา ไม่ได้คิดว่าเมื่อเราทำอย่างนี้อะไรจะเกิดขึ้นแก่เรา อะไรจะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม อนาคตมันจะมีอะไรเกิดขึ้น... เราไม่ได้พิจารณา

เมื่อไม่ได้พิจารณาในเรื่องอย่างนี้ เราก็ทำไปด้วยความหลงใหลเข้าใจผิดโดยไม่รู้สึกตัว คล้ายๆกับคนนั่งทำกรงขังตัวเอง ในชั้นแรก...ก็ทำแต่เพียงก้นของกรงนั้นสานขึ้นไปๆ แล้วโดยที่สุด ตัวออกไม่ได้เพราะติดอยู่ในกรงขังตัวเอง

อันนี้เป็นฉันใด ในชีวิตของคนเราส่วนมากเป็นเช่นนั้น สร้างสิ่งที่เป็นเครื่องกั้นขวางจิตใจของคน ไม่ให้เจริญงอกงามในด้านธรรมะ ไม่ให้ก้าวไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริง ไม่ให้ก้าวไปเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพราะว่าไปสร้างอะไรๆกักขังตัวเองเอาไว้ตลอดเวลา

สิ่งที่เราสร้างขึ้นมานั้นมันประกอบด้วยอะไร?

ประกอบด้วย **รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาน่าพึงอกพึงใจ** แล้วประกอบขึ้นด้วยความอยากได้อยากจะมี อยากจะเป็น ในสิ่งนั้นๆ จนไม่รู้ว่า เรามีกันไปเพื่ออะไร เราเป็นกันไปเพื่ออะไร เราได้สิ่งนั้นมาแล้วเราจะเป็นอะไรหรืออะไรมันจะเกิดแก่เราต่อไป

เกิดมามีชีวิตอยู่ ต้องคิดเสียก่อนทำ

เราไม่ได้คิดอะไรให้ละเอียดในเรื่องอย่างนั้น จิตใจจึงไหลไปตามอำนาจของสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ เช่นว่านักเรียนยกพวกไปตีกับใครๆ เราไม่ได้คิดว่าพวกเราไปทำถูกหรือทำผิด ไม่ได้คิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีอะไรเป็นมูลฐาน เราหรือเขาเป็นผู้สร้างเรื่องนั้นขึ้นมา แต่ว่าเพราะความรักพวกอย่างงมงาย รักโรงเรียนอย่างงมงาย พอมี

เรื่องอะไรเกิดขึ้น ก็ยกพวกเฮโลกันไปเลย แล้วก็ไปทุบไปตีกัน หัวร้างข้างแตก ถูกจับไปโรงพักบ้าง ไปนอนอยู่โรงพยาบาลบ้าง เวลาไปถูกกักขังหรือไปเจ็บอยู่ที่โรงพยาบาลนั้นก็นึกได้ว่า สิ่งที่ทำไปนั้นมันไม่ดี แต่เมื่อนึกได้นั้น ตัวนอนเจ็บอยู่เสียแล้ว หรือไปอยู่ในกรงขังเสียแล้ว

การนึกได้อย่างนั้นไม่ช่วยให้เกิดอะไรขึ้นแก่คนนั้น เพราะว่าไปคิดได้ในภายหลัง

คนโบราณจึงสอนว่า **"กันไว้ดีกว่าแก้"**

จึงควรคิดเสียก่อนที่จะไปทำ

เช่น **มีใครคนหนึ่งมาบอกว่าพวกเราถูกตี ก็ควรจะได้สอบถามกันให้ละเอียดว่า ถูกตีเพราะอะไร? เราไปตีเขาก่อนหรือว่าเขามาตีเราก่อน ถ้าได้ศึกษาให้ละเอียดอย่างนั้น ก็จะเกิดความสงบขึ้นในใจ แล้วไม่ทำอะไรด้วยอารมณ์หุนหันพลันแล่น**

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ...ดีกว่า

คนส่วนมากมันขาดที่ตรงนี้ คือขาดการใคร่ครวญพิจารณาหาเหตุผลในเรื่องอะไรๆ

พระจึงสอนไว้ว่า...**นสมฺม กรณ์ เสยฺโย**

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ...ดีกว่า

การกระทำอะไรด้วยความหุนหันพลันแล่นนั้น มักจะเสียหาย ขับรถผลุนผลัน...ก็ชนกันแหลกไปเลย เดินผลุนผลัน... ก็ล้มลงไปก็ได้ กินอะไรอย่างผลุนผลัน...ก้างมันก็ติดคอได้

เรื่องผลุนผลันไม่ดีทั้งนั้น ควรทำอะไรด้วยการพินิจพิจารณาให้ดี ฉะนั้นท่านจึงสอนให้ฝึกการควบคุมตัวเรา จะเดินให้รู้ จะนั่งก็ให้รู้ จะนอนก็ให้รู้ จะลุกขึ้นก็ให้รู้ จะเหยียดแขนเหยียดมือ หันหน้าไปซ้าย ไปขวา ก้าวไปหรือถอยกลับ ท่านบอกให้คอยกำหนดทั้งนั้น

การกำหนดเช่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่พลาด เพราะทำอะไรด้วยการควบคุมอยู่ตลอดเวลา อะไรๆที่มีการควบคุมนั้น มักจะไม่เสีย แต่ถ้าขาดการควบคุมเมื่อใดแล้ว...ก็เกิดเรื่องเมื่อนั้น

ควบคุมตนได้ เหนื่อยขั้นต้น สบายปลายมือ

คนเรานั้นทำไมจึงไม่ค่อยจะได้ควบคุมตัวเอง **การควบคุมตัวเองมันหนัก...เหนื่อยในขั้นต้น ความจริงสบายปลายมือ แต่ว่าคนเราขาดความอดทน จึงไม่สามารถจะควบคุมตัวเองไว้ได้** เรามีแต่เรื่องการตามใจตัวเอง การปล่อยไปตามอารมณ์ ปล่อยไปตามอำนาจของสิ่งแวดล้อม แต่ไม่เคยกำหราบปราบปรามตัวเอง จึงยากแก่การที่จะควบคุมตัวเอง

ควบคุมจนเคยชินเป็นปกติก็จักเป็นศีล

แต่ถ้าหากเราคุมบ่อยๆ ประพฤติในเรื่องนี้บ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชิน พอชินต่อการหักห้ามใจแล้ว เราก็ไม่มีอะไรเดือดร้อน เราทำเป็นปกตินิสัย **สิ่งใดที่ทำจนเป็นปกติ มันก็เป็นศีลสำหรับบุคคลนั้น** เพราะว่าศีลนั้นเขาแปลว่าปกติก็ได้ เช่น เราตื่นเช้าเป็นปกติ ก็เรียกว่า มีศีลของคนตื่นเช้า เราทำอะไรๆ เป็นปกติ ก็เรียกว่ามีศีลในรูปนั้น...เราก็สบาย

ถ้าจะกลับไปทำอะไรที่ไม่เหมือนเช่นนั้นเสียอีก มันก็ลำบาก เช่น เราจะไปเกียจคร้าน...ก็จะรู้สึกลำบาก สำหรับเราที่ขยันจนเคยชินแล้ว เราบังคับตัวเองเสียจนชินแล้ว ถ้าเราจะไปทำอะไรตามแบบตามใจตัวเอง...มันก็ยาก ไม่สามารถกระทำได้

สภาพจิตอยู่ในสภาพสูงส่ง
ไม่มีอะไรที่จะกระทำให้แปดเปื้อน
เหมือนดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำ...
น้ำไม่เปื้อน โคลนไม่เปื้อน
ดอกบัวสะอาดอยู่ตลอดเวลา ฉันใด
ใจที่สูงส่งก็ย่อมจะสะอาดอยู่ ฉันนั้น

ความสุขความทุกข์ในชีวิตประจำวันของเรานั้น ขอให้เราเชื่อมั่นเอาไว้อย่างหนึ่งว่า ขึ้นอยู่กับการคิดของเราเอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอะไรๆภายนอก

คนที่มีความเชื่อว่าความสุขความทุกข์เนื่องจากสิ่งภายนอกนั้น เป็นความเชื่อที่ไม่ตรงกับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีความเชื่อในรูปอย่างนั้น เราก็มักจะทำอะไรไปในรูปที่มันงมงาย ซึ่งไม่ใช่เป็นการแก้ไขที่ถูกต้อง แต่เป็นการกระทำในรูปที่หลงใหลเข้าใจผิดตลอดไป

ผู้กระทำก็ทำผิด ผู้ให้กระทำก็ทำผิดเหมือนกัน เรียกว่าสมรู้ร่วมคิดกันสร้างความงมงายให้เกิดขึ้นในสังคม สมรู้ร่วมคิดกันทำความผิดพลาดให้เกิดขึ้น จนคนไม่มองภายในแต่ไปมองจากสิ่งภายนอกตลอดเวลา เมื่อการแก้ปัญหาไม่ถูกเป้าหมาย แล้วจะพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้อย่างไร

พระพุทธศาสนาของเรานั้น
บอกให้เราเข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งว่า...

อะไรทั้งหลายที่เกิดขึ้น จะเป็นความสุขก็ดี
ความเสื่อม ความเจริญ อะไรก็ตาม
เป็นผลเนื่องมาจากความคิดของเราทั้งนั้น

ถ้าเราสืบสาวเค้าเรื่องให้ดี เราจะพบสาเหตุของเรื่องนั้นๆ และสามารถที่จะขจัดเรื่องนั้นได้

แต่ถ้าเราไม่เชื่อมั่นในหลักที่ว่า เรากลับไปเชื่อสิ่งภายนอก เราก็ไปเที่ยววิ่งแก้ตามที่นั้นๆ ด้วยการทำพิธีบนบานศาลกล่าว ซึ่งเป็นการกระทำที่น่าละอาย ไม่สมกับที่เป็นพุทธบริษัท ซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยคุณงามความดี

ทุกอย่างล้วนมาจากภายในคือจิตใจทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นญาติโยมทั้งหลาย มาเชื่อกันใหม่ให้ถูกทาง ขอให้เชื่อว่า **อะไรทุกอย่างออกมาจากภายในทั้งนั้น ออกมาจากภายในคือใจ**

เรามีใจเป็นฐาน เป็นต้นของเรื่องนั้นๆ ด้วยประการทั้งปวง เมื่อเรารู้อย่างนี้แล้ว นั่นก็เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องควบคุมจิตใจของเรา

จุดหมายของการเจริญภาวนา (ฝึกฝนจิต)

การควบคุมจิตใจหรือว่าการฝึกฝนจิตใจนี้ พูดด้วยภาษาธรรมะเขาเรียกว่า "เจริญภาวนา"

การเจริญภาวนา ก็คือ การทำจิตให้เป็นสมาธิ ให้ตั้งมั่น ให้บริสุทธิ์ ให้อ่อนโยนเพื่อเหมาะแก่การงาน

จุดหมายของการฝึกฝนจิตนั้น เพื่อตั้งมั่น เพื่อสงบ แล้วก็เพื่อให้อ่อนโยนเหมาะที่จะใช้งาน

ธรรมชาติของจิต

ปกติจิตใจของเรานั้นไม่ตั้งมั่น...คิดไปร้อยแปดประการ เราจะให้คิดตรงนี้...มันไปตรงอื่นเสียแล้ว

ไม่ต้องอื่นไกล...ห้านาทีของการเจริญภาวนา หลังจากการปาฐกถาแล้ว ญาติโยมลองสังเกตดูตัวเองเถอะ ห้านาทีนั้นมันวิ่งไปไหนบ้าง? มันคิดอะไรบ้าง? ประเดี๋ยวคิดเรื่องนั้น คิดเรื่องโน้น ไม่ได้อยู่กับลมเข้าลมออกเสียเลย มันวิ่งไปเรื่อย เผลอปึ๊บมันก็ไปของมันเลย

คล้ายๆกับจับปูใส่กระด้ง เอาตัวนี้วาง...ตัวนั้นไป ตัวนั้นใส่...ตัวโน้นไป ก็ใส่กันอยู่วันยังค่ำ

ใจเราก็เป็นอย่างนั้น มันออกไปอย่างนั้น มันออกไปจากขอบเขตตลอดเวลา ออกจากตัวไปเที่ยวที่นั่นที่นี่ไม่หยุดยั้ง อันนี้เรียกว่า ฟุ้งซ่าน ไม่มีกำลัง ไม่มีอำนาจ ไม่มีปัญญาที่จะคิดค้นอะไรได้ เพราะมันยังกวัดแกว่ง ไม่มีระเบียบเสียเลย

สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ เหตุเกิดจากความคิด

อย่างนี้เราจะต้องศึกษาตัวเราเองบ้าง คือศึกษาว่า ทำไมใจเรามันฟุ้งซ่าน ทำไมจึงไม่สงบ ทำไมไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องที่เราจะต้องศึกษา....ก็ต้องมองดูตัวเอง ค้นหาความบกพร่องของตัว ศึกษาสมมติฐานของสิ่งที่เกิดขึ้นในตัว

ให้จำพระพุทธภาษิตไว้ว่า...

สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ
ไม่มีเหตุ...ผลจะปรากฏขึ้นไม่ได้

แล้วเหตุที่เกิดขึ้นในชีวิตเรานั้น มันไม่ได้มาจากอื่น แต่มาจากความคิดของเรา มาในระยะต้นๆมากมายก่ายกอง จึงเกิดความฟุ้งซ่าน ไม่อยู่กับร่องกับรอย จิตใจไม่มีความสงบ ต้องศึกษาให้รู้จักตัวเองแจ่มแจ้ง เพื่อแก้ไขสิ่งที่เรียกว่าความบกพร่อง

คนที่อยู่ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ ไม่ค่อยจะสนใจในเรื่องอย่างนี้ คือเรื่องสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง ให้หนักแน่นและมั่นคง...ไม่ค่อยสนใจ ชอบปล่อยให้ไปตามเรื่องอะไรต่างๆ เป็นความหลงใหลอย่างหนึ่ง ก็คือหลงใหลเรื่องเสรีภาพนั่นเอง

การปล่อยใจเป็นเสรีภาพมากเกินไปนั้น คือการฆ่าตัวเอง การทำลายตัวเองโดยไม่รู้สึกตัว

คนหนุ่มๆทำลายตัวเองด้วยการกระทำอย่างนี้มีไม่ใช่น้อย เพราะฉะนั้น เราอย่าปล่อยตัวปล่อยใจมากเกินไป

พึงอยู่อย่างไท มิใช่อยู่อย่างทาส

การปล่อยตัวปล่อยใจนั้นคือความเป็นทาส
แต่การบังคับใจนั้นคือการก้าวไปสู่ความเป็นไท
...เราควรจะอยู่อย่าง "ไท"...
...ไม่ใช่อยู่อย่าง "ทาส"...
การอยู่อย่างทาสนั้นคือการทำลายอนาคต
แต่การอยู่อย่างไทคือการสร้างอนาคตของเราเอง

ความเป็นตัวของตัวเองที่ถูกต้อง

เราชอบพูดคำว่า เป็นตัวของตัวเอง แต่ว่ามันไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ความเป็นตัวเองที่ถูกต้อง ก็คือความเป็นผู้มีใจเป็นอิสระเสรี พ้นจากอำนาจฝ่ายต่ำที่เกิดขึ้นในใจ อำนาจฝ่ายต่ำอันใดเกิดขึ้น...เรารู้เท่ารู้ทัน แล้วเราพยายามสะกัดออกไปจากใจของเรา นั่นแหละเรียกว่า เราทำถูก...เราเป็นตัวเอง

แต่ถ้าเป็นตัวเองด้วยการดื่ม การเที่ยว การเล่น สนุกสนาน อย่างนั้นไม่ได้เป็นตัวเองแบบพระพุทธเจ้า แต่เป็นตัวเองตามแบบมารร้าย ซึ่งมันเอาแอกมาสวมคอเรา แล้วมันขับไสเราไปตามความปรารถนา ให้ไปสู่ความล่มจม ไปสู่ความเป็นนรก ไปสู่ความเป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือว่าเป็นอะไรๆก็ได้ ตามสภาพที่สิ่งแวดล้อมมันจะดึงไป ผลที่สุดเราก็เสียผู้เสียคน

เด็กๆที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ ของครูบาอาจารย์ ฟังเสียงของพระ เดินตามพระแล้ว...ไม่เสียคน เขาจะเป็นคนดี มีหลักฐาน เขาจะได้เป็นประโยชน์แก่ชาติแก่บ้านเมืองต่อไป

ในสมัยนี้เราระวังตัวไว้หน่อย เราอาจจะเสียลูกไม้ของใครก็ได้ ที่เขามาล่อให้เราทำอย่างนั้นอย่างนี้ โดยอ้างเพื่อประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง เพื่อความก้าวหน้าของชีวิต เพื่อความเสมอภาคแห่งสังคม นี่เป็นดอกไม้ที่เขาเอามายั่วเรา ...ล้วนเป็นดอกไม้ชั้นดี

ทั้งนั้น เราเห็นแล้วก็เพลินไปไหลไปตามสิ่งนั้น ยื่นจมูกให้เขาสนตะพาย แล้วเขาก็จูงไปตามความปรารถนา หลับตาเดินไม่ลืมหูลืมตาแล้ว เพราะคิดว่าคนนั้นเป็นผู้รักเรา หวังดีต่อเรา เขาจะจูงเราไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้า แต่หารู้ไม่ว่ากำลังจะลงนรก เพราะการชักจูงของเขา

มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่ารู้ทัน

เรื่องนี้สำคัญไม่ใช่น้อย เพราะ**คนสมัยนี้อุบายมันมีมาก เล่ห์เหลี่ยมมันมีมาก จะทำอะไรก็ต้องใช้หลายเหลี่ยม หลายแง่หลายมุม เรียกว่า...คดไป คดมาเหมือนงูเลื้อย ถ้าเราไม่รู้เท่าทันแล้วก็เสียคนได้ง่าย เราจึงควรจะต้องระมัดระวังให้มาก**

คนที่รักเราจริงๆมีอยู่ไม่กี่คนหรอก คนที่รักเราจริงๆก็คือคุณพ่อ คุณแม่ ไม่มีพ่อแม่คนไหนที่ปรารถนาร้ายต่อบุตรของตน ถ้าจะมีบ้างนั่นก็เรียกว่ามีจิตผิดปกติ นานๆจะมีสักที ถ้าเป็นคนที่มีจิตปกติแล้ว ไม่มีใครเลยที่จะประทุษร้ายลูกของตน มีแต่ความตั้งใจจะให้ดีให้งามเท่านั้น ถ้าท่านห้ามเรา ท่านเตือนเราด้วยเรื่องอะไร...เราฟังไว้ก่อน เอาไปคิดไปตรองให้รอบคอบแล้วก็กระทำตาม

ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน ท่านย่อมมีแต่ความปรารถนาดีต่อศิษย์ เพราะคุณธรรมของครูนั้นมีอยู่ว่า ไม่ชักนำศิษย์ไป

ในทางที่ต่ำทราม ไม่มีครูคนใดชักนำศิษย์ไปในทางต่ำ ถ้าจะชักนำก็เรียกว่าไม่มีสปิริตของครู เราจึงควรฟังไว้ก่อน

พระสงฆ์องค์เจ้าที่ทรงคุณธรรม ท่านก็ปรารถนาจะให้เรามีคุณธรรม ท่านพูดจาแนะนำ...เรารับฟังไว้ก่อน เรารับมาไว้เป็นหลักใจ มาช่วยประคับประคองใจของเราให้ก้าวหน้าในทางที่ถูกที่ชอบ เราก็จะเป็นตัวเองมากขึ้น

เวลานี้อันตรายมีอยู่รอบข้าง จึงอยากจะเตือนให้ระวังไว้ โดยเฉพาะหนูน้อยๆ ทั้งหญิง ทั้งชาย ระวังให้ดี อย่าหลงลมใครง่ายๆ อย่าเชื่อใครง่ายๆ ต้องปรึกษากับคุณพ่อคุณแม่ ปรึกษาครูบาอาจารย์ มาวัดปรึกษากับพระก็ได้ เพราะถ้าเด็กได้มีโอกาสได้ปรึกษาผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีความรักความหวังดีแล้ว เด็กของเราก็จะไม่เสีย เพราะฉะนั้นควรเข้าหาผู้ใหญ่ไว้ ปรึกษาหารือ ไต่ถามในเรื่องที่ควรจะเอามาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อยกระดับจิตใจเราให้สูงขึ้น

พัฒนาร่างกายให้สมดุลกับพัฒนาจิตใจ

ร่างกายเจริญเติบโตขึ้นมากเท่าใด ก็ควรจะให้จิตใจของเราเจริญเติบโตขึ้นไปด้วย

ถ้าร่างกายเจริญเติบโต แต่ว่าจิตใจไม่เจริญเติบโตด้วยคุณธรรม ก็เรียกว่า ไม่สมดุลกัน...มันก็ไม่ได้ ต้องให้สมดุลกันไป

พัฒนาจิตใจด้วยการเจริญภาวนา

การที่จะให้สมดุลก็ต้องประคับประคองใจ ต้องฝึกฝนกำลังใจไว้บ้าง เรียกว่าเจริญภาวนาหรือว่าการทำสมาธินี่แหละเป็นเรื่องที่เราจะต้องหมั่นฝึกฝน ถ้าเราไม่มีโอกาสที่จะไปนั่งฝึกอย่างจริงจังก็ให้ฝึกอย่างง่ายๆ

หมั่นสำรวจความคิดของตัวเองเสมอ

การฝึกอย่างง่ายๆ ก็คือ คอยสำรวจตัวเองไว้ คอยดูความคิดของเรา ความคิดอันใดมันเกิดขึ้นในใจ เราอย่าไปทำทันทีตามความคิดนั้น แต่ควรจะเอามาวิจัยดูเสียก่อนว่าความคิดที่เกิดขึ้นในใจของเรานี้ เป็นบุญหรือเป็นบาป ดีหรือชั่ว สุขหรือทุกข์ ทำลายหรือว่าสร้างสรรค์...เอามาพิจารณา

การพิจารณาความคิด พัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้า

การพิจารณาในรูปอย่างนี้จะทำไม่ได้ หากไม่มีความรู้เป็นพื้นฐานในเรื่องคุณธรรม เราจึงต้องเข้าใกล้ผู้รู้ไว้บ่อยๆ ต้องฟังคำสอนด้วยความตั้งใจ ต้องเอาไปคิดให้เข้าใจ แล้วลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่เราได้เข้าใจนั้น อันนี้แหละจะช่วยให้ชีวิตของเราพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ถ้าหากว่าเราไม่เข้าใกล้ผู้รู้ ชอบนั่งใกล้ๆคนโง่ พูดภาษาตลาดเขาเรียกว่า ชอบนั่งใกล้พวกอันธพาล ฟังแต่เสียงผีตลอดเวลา แล้วเรารับผีนั้นมาใส่ไว้ในใจ ผีมันก็เสือกเราเข้าไปสู่ความต่ำลงไปทุกวันทุกเวลา ชีวิตจะก้าวหน้าไปไม่ได้

การปฏิบัติเบื้องต้นจึงต้องคบคนดี ฟังคำสอน เอาไปคิดให้เข้าใจ แล้วลงมือปฏิบัติ ก็จะช่วยให้ชีวิตของเราก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ สมความตั้งใจ

ใช้ปัญญาสะกัดกั้นความคิดที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อเรามีความรู้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรเสื่อม อะไรเจริญแล้ว เมื่อเวลาความคิดอันใดเกิดขึ้นในใจ เราก็เอาหลักความรู้ที่มีนั้นมาเป็นเครื่องกลั่นกรองพิจารณาว่ามันคืออะไร

เช่นสมมติว่าเราอยากจะไปเที่ยวกลางคืน เราควรจะนึกว่านี่ความอยากมันเกิดขึ้นแล้ว อยากจะไปเที่ยวกลางค่ำกลางคืน การไปเที่ยวกลางคืนพระท่านห้ามหรือว่าอนุญาต

ถ้าเราเคยศึกษามาก็ทราบว่า พระไม่อนุญาตให้ไปเที่ยวกลางคืน เพราะการไปเที่ยวกลางคืนนั้นได้ชื่อว่าเราไม่รักษาตัว ได้ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์ ได้ชื่อว่าไม่รักษาครอบครัว เรามักจะถูกทำร้าย เรามักจะถูกใส่ความ อาจจะได้รับความทุกข์ได้รับความเดือดร้อน

เพราะอะไรพวกเราก็อ่านข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์พบบ่อยๆ พวกที่ไปเที่ยวกลางค่ำกลางคืน...ถูกลูกหลง...ได้รับส่วนแบ่ง ซึ่งความจริงไม่ควรจะไปรับกับเขา แต่ว่าอุตส่าห์ไปรับเอามาจนได้ นี่มันเรื่องความหลงผิด...พระท่านห้าม

ถ้าความคิดอย่างนี้เกิดขึ้นในใจ เราก็บอกว่า...ไม่ได้ พระท่านไม่ยอมอนุญาตให้ไป เราต้องเชื่อพระ เราก็ไม่ไป อย่างนี้เรียกว่า **เราใช้ปัญญาเป็นเครื่องสะกัดกั้น ไม่ให้เราไหลไปในทางต่ำได้ประการหนึ่ง**

พิจารณาให้รอบคอบ แล้วจึงทำ

สมมติว่าเราจะไปในเรื่องอื่นอีก เช่นว่า มีเพื่อนโทรศัพท์มาบอกว่าเราไปเที่ยวกันเถอะพรุ่งนี้ อย่าไปเรียนหนังสือเลย ไปทัศนาจร มีเพื่อนเขาไปกันหลายคน...ควรจะไปกับเขาด้วย เราก็ควรจะคิดว่าควรไปหรือว่าไม่ควรไป เพราะว่าพรุ่งนี้เป็นวันเรียน ถ้าเราไปก็ละเลยหน้าที่ เราเป็นเด็กอยู่ในวัยของการศึกษา หน้าที่ก็คือการเรียน การจะไปเที่ยวก็ไปได้ แต่ว่าต้องไปเวลาหยุด ไม่ใช่ไปในเวลาเรียน เพื่อนคนนั้นที่มาชวนเราให้ไปนั้น เขาเรียนเป็นอย่างไร มีความรู้ดีไหม เขามีความก้าวหน้าในการศึกษาดีไหม เราก็พอรู้ว่าเป็นอย่างไร

สมมติว่า คนๆนั้นเขาเรียนไม่เก่ง ความรู้อ่อน สอบก็ได้คะแนนไม่ค่อยดี ถ้าเราขึนไปเดินเที่ยวกับคนๆนั้น ความอ่อนมันจะลามมาถึงเรา ความเหลวไหลมันจะลามมาถึงเรา...เราไม่ไปบอกเพื่อนว่าติดธุระ พรุ่งนี้โรงเรียนเปิดอยู่ เราไปไม่ได้ คุณแม่ไม่ให้ไป ว่าอย่างนั้นก็ได้ แล้วเราก็ไม่ไป อย่างนี้เรียกว่าเราคิดก่อนแล้วจึงไป พิจารณารอบคอบแล้วจึงจะกระทำสิ่งนั้นลงไป อันนี้ทำให้ไม่เกิดความเสียหาย

อย่าหลงคิดกระทำไปตามเสียงยั่วยุ

อีกอันหนึ่ง สมมติว่า เพื่อนเขามาท้าทายเราให้ต่อยตีกัน เราควรจะไปต่อยไปตีกับเขาหรือไม่ ถ้าคิดอย่างธรรมดาๆก็นึกว่าอ้ายนี่มันหยามน้ำหน้ากัน มันมาชวนท้าชวนต่อยถึงบ้าน ถ้าเราไม่ไปต่อยกับมันก็เสียศักดิ์ศรี เรามันก็ลูกผู้ชายเหมือนกัน จะยอมให้เพื่อนมาหยามกันได้อย่างไร แล้วเราก็จะกระโดดลงจากเรือนเพื่อไปต่อยกับคนๆนั้น

การกระทำเช่นนั้นเขาเรียกว่า อารมณ์ผลุนผลัน ใจร้อนใจเร็ว ไม่ได้คิดให้รอบคอบก่อนว่าที่ถูกที่ควรนั้นมันเป็นอย่างไร การลงไปต่อยกับการไม่ลงไปต่อยนี้ อันใดมันถูก อันใดมันผิด อันใดดี อันใดไม่ดี...เราไม่ได้คิดอย่างนั้น เพราะว่าได้ยินใครๆเขาพูดกันทั้งนั้นแหละว่า แหม! เขามาท้าอย่างนั้น...ไม่สู้ก็หน้าตัวเมีย

เราไปจำคำพูดเหลวไหลมาจากไหนกันก็ไม่รู้ **คำพูดประเภทที่จะยุให้เราเสียผู้เสียคน เราก็ไม่ควรรับเอาความคิดอย่างนั้นมาใช้** แต่เราควรจะนึกว่าพระท่านว่าอย่างไร

เชื่อคำพระ ละคำมาร

อย่าไปเอาคนว่าเลย เอาพระว่ากันดีกว่า เพราะคนว่ามันปนกับกิเลสแล้ว แต่พระท่านว่าด้วยใจบริสุทธิ์ เอาความถูกเป็นประมาณ เราควรนึกว่าพระท่านว่าอย่างไร อุดมการณ์ของพระในเรื่องนี้เป็นอย่างไร

พระท่านบอกว่า . . .

จงชนะความชั่วด้วยความดี
ชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ
เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวร
แต่ระงับด้วยการไม่ผูกเวรกัน

พระท่านว่าอย่างนี้ แล้วถ้าเราโกรธแล้วไปต่อยกัน ก็ชื่อว่าไม่รักตัวเรา เราไม่ทำตามคำสอนของพระ

บางคนนั้นมีพระห้อยคอด้วยซ้ำไป เราควรจะละอายหลวงพ่อที่ห้อยคอในการที่จะไปชกต่อยกัน เพราะพระท่านไม่ชอบการตีรันฟันแทง ท่านชอบความสงบ ชอบความรัก ความเมตตา ชอบการรู้จักให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธตอบต่อกัน เราก็คิดได้

ตามเสียงพระ เรานั่งเฉยๆ ให้มันด่าไปเถอะ เราก็ไม่มีเรื่อง เราไม่ก่อเรื่องหรอก อะไรไม่ดีเราไม่ให้เกิดขึ้นในใจของเรา

สิ่งที่เป็นรากเหง้าของความชั่วร้าย

ถ้าเราเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาหน่อย เราก็มาคิดว่าพระท่านว่าอะไรที่มาทำใจให้เศร้าหมอง? รากเหง้าของความชั่วร้ายคืออะไร?

ท่านว่า **ความโลภเป็นรากเหง้าของความชั่ว**
ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง...เป็นรากฐานของความดี

อย่าปล่อยใจให้คิดไปตามอำนาจของกิเลส

ทีนี้ในใจของเราเวลานี้มันมีอะไร เราลองสำรวจตัวเรา สมมติว่า ตัวเรามีความโลภเกิดขึ้นในใจ อยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ซึ่งล้วนแต่เป็นความอยากที่ไม่เข้าเรื่อง ทำลงไปแล้วมันผิดศีล ผิดธรรม ผิดกฎหมายบ้านเมือง ถ้าเราทำตามอำนาจของความอยากตัวนั้นเราก็เสียคน เพราะ**ความอยากนั้นมันเป็นรากฐานของความชั่วร้าย** เรามองดูเห็นแล้วว่าไม่ได้เรื่อง เราก็หักห้ามใจ ยั้งใจ บังคับใจของเราไว้ไม่ให้ไหลไปตามอำนาจของความอยากนั้น อย่างนี้ก็เรียกว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

มีสติเป็นเสมือนเชือกผูกใจ

ความโกรธเป็นสิ่งไม่ดี เกิดแล้วเผาใจให้เร่าร้อน ให้ใจมืดบอด ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี คนที่ฆ่ากันทำร้ายกันเพราะความโกรธแผล็บเดียวเกิดขึ้น แต่ว่าไม่ยั้งใจ ปล่อยให้ไหลไปตามอำนาจของความโกรธจึงก่อกรรมทำเข็ญ ทำให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน คนที่ไปอยู่ในคุกเพราะโทษฐานฆ่าคนตายนั้น ไม่ใช่โกรธกันมาถึงสิบปี บางทีโกรธเดี๋ยวนั้นฆ่าเดี๋ยวนั้น นี่เพราะว่าไม่เคยหักห้ามใจ ชอบปล่อยไปตามเรื่อง ไม่เอาเชือกผูกใจไว้เสียบ้าง

เชือกผูกใจก็คือตัวสตินั่นเอง สติคือความรู้สึกตัวได้ทันท่วงทีในเมื่อใจเรามันจะคิดอะไรขึ้นมา...รู้สึกทัน แล้วก็รั้งได้ทันที พระพุทธเจ้าท่านจึงได้ตอบปัญหามาณพคนหนึ่งว่า "สติเป็นเครื่องกั้นกระแสจิตใจ"

มาณพนั้นถามว่า อะไรเป็นเครื่องกั้นกระแสจิตใจ สิ่งที่มันไหลไปลักษณะต่างๆ เขาเรียกว่ากระแส กระแสน้ำ กระแสคลื่น กระแสลม กระแสใจ มันก็ไหลเรื่อย ให้เกิดอะไรขึ้นในใจของเรา ถามว่าใช้อะไรเป็นเครื่องกั้น?

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า **"สติ เตสำ นิวารณำ"** บอกว่า **สตินั่นแหละ เป็นเครื่องกั้นกระแส เป็นเครื่องหยุดยั้งความคิดไว้ไม่ให้ไหลไปตามอารมณ์อันนั้น**

เช่นว่า พอเกิดความโกรธ...รู้ตัวปั๊บ หยุดมันเสีย ยั้งมือไว้ ยั้งปากไว้ อย่าด่าออกไป อย่าชก อย่าหยิบอาวุธ อย่าทำอะไร ...ยั้งไว้ ถ้าเราทำอย่างนี้ก็เรียกว่า มีการเหนี่ยวรั้ง มีการบังคับตัวเอง

ผู้ประเสริฐ คือผู้บังคับตัวเองได้

คนเรานั้นถ้าบังคับตัวเองได้มากเท่าใด ยิ่งเป็นผู้ประเสริฐมากเท่านั้น คนที่ประเสริฐก็คือคนที่บังคับตัวเองได้ ถ้าบังคับตัวเองไม่ได้ก็ไม่ประเสริฐอะไร

ความใหญ่ของคนมันอยู่ที่การบังคับตัวเอง ถ้าไม่รู้จักบังคับตัวเอง เขาตั้งให้ใหญ่เท่าใดมันก็ใหญ่อย่างไม่ได้เรื่องนั่นแหละ สำคัญมันอยู่ตรงนี้

ฉะนั้น **เราจะต้องฝึกบังคับตัวเองไว้ เหนี่ยวรั้งไว้ ไม่ให้เกิดอารมณ์เช่นนั้น แต่ว่าการบังคับเหนี่ยวรั้งนั้นเป็นปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อมันหยุดแล้ว...เราควรจะวิจัยค้นคว้าต่อไปว่าอะไรมาทำให้เราโกรธ อะไรมาทำให้เกิดสิ่งนั้นขึ้นในใจ**

แล้วสิ่งนั้นมันคืออะไร? สมมติว่าเขาด่า...เราอย่ายึดเอาคำด่านั้นมาโกรธ เราก็ควรถามว่า ใครด่า คนด่ามันมีหรือ แล้วใครเป็นผู้ถูกด่า ผู้ถูกด่ามันมีหรือ ผู้ด่ามันก็ไม่มี ผู้ถูกด่ามันก็ไม่มี คำด่ามันมีหรือ?...ไม่มี มันเป็นแต่คลื่นของอากาศที่เกิดจากลมปากที่พูด

ออกมาเท่านั้นแล้วก็หายไป เรานี่โง่เองที่ไปยึดไว้ ไม่ยอมให้มันหายไปตามอากาศ ชอบสร้างเครื่องเรด้าห์ออกไปรับรอบตัวเชียว รับเอาไว้ทั้งนั้นแหละ ไม่ว่าอะไรๆก็รับเอาๆ นี่เรียกว่าควายเขารีชอบหาเรื่อง ชอบรับเรื่องนั้นเรื่องนี้มาใส่ไว้ในใจ แล้วไปนั่งทุกข์ทนหม่นหมองใจ ทำให้ตนเศร้าใจเป็นทุกข์ไปเปล่าๆ ทีนี้ให้มีการควบคุม...คอยเหนี่ยวรั้งไว้

คนเราที่จะควบคุมตัวเองด้วยเรื่องใด ต้องรู้ว่าอะไรมันทำให้เรายุ่ง ให้รู้เรื่องก่อน รู้ว่าสิ่งไหนทำให้ยุ่ง ตัวโลภ ตัวโกรธ ตัวหลง ตัวริษยา ตัวอะไรที่ทำให้ยุ่ง มันยุ่งเพราะอะไร ทำไมมันจึงยุ่ง ต้องคิด ต้องตรอง เมื่อคิดไปตรองไปก็จะมองเห็นภาพของมันตามกันมาเป็นแถว...ตัดต้นทาง ตัดขบวน อย่าไปตัดปลายแถว ตัดปุ๊ปมันก็ล้มพรวดลงไปเลย เรื่องนั้นก็หายไป แล้วเราก็จะต้องเอาไปศึกษาบ่อยๆ

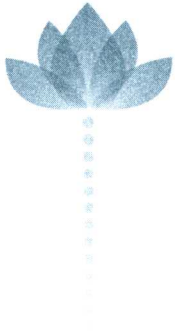
หมั่นคิดพิจารณาเรื่องที่ผ่านมาด้วยปัญญา

ของเก่าเอามาคิดค้นไม่ใช่เสียหาย ถ้าเอามาพิจารณาด้วยปัญญา...มันก็ไม่เป็นไร ที่พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า "อย่าไปคิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว" นั่นหมายความว่า อย่าไปคิดด้วยความโง่ อย่าไปคิดด้วยความยึดถือฝันเพ้อ แต่ถ้าเราเอาเรื่องเก่าขึ้นมาพินิจพิจารณา ศึกษา ค้นคว้า เพื่อปัญญาแล้ว อย่างนี้ก็ใช้ได้

ก็เรื่องในชีวิตของเราแต่ละคนมันเยอะ ผ่านมาแล้วก็เอามาดูเสียมั่ง ดูด้วยปัญญา ดูว่ามันมาอย่างไร มันไปอย่างไร มันอยู่อย่างไร มันเกิดทุกข์โทษอย่างไรในชีวิตของเรา...เอามาดูบ้างเถอะ ถ้าดูแล้วจะฉลาดขึ้น รู้เท่าทันเหตุการณ์มากขึ้น บังคับจิตใจของตัวเองได้มากขึ้น อันจะเป็นทางช่วยให้เกิดความสงบใจ

อันนี้เป็นวิธีการปฏิบัติเบื้องต้นในการรู้จักนึกคิด เพื่อรักษาใจของเราให้สงบขึ้นตามสมควรแก่ฐานะ

ได้กล่าวมาวันนี้ก็เห็นว่าพอสมควรแก่เวลา
ขอยุติการแสดงปาฐกถาธรรมไว้แต่เพียงเท่านี้

การฝังความคิดที่เป็นสัมมาทิฏฐิไว้ในใจนี้
. . . เป็นเรื่องสำคัญ . . .
แต่เราจะต้องฝังให้ถูกทาง
สิ่งใดที่เราฝังไว้ตั้งแต่สมัยเป็นเด็กจะติดมั่น
มันจะไม่ง่อนแง่น . . . คลอนแคลนเลยทีเดียว

พระพรหมมังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

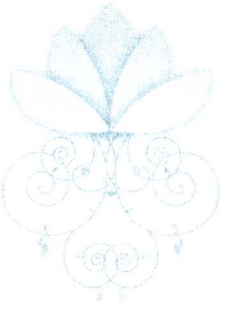
พูดกันแต่เรื่องดีๆ

พระพรหมมังคลาจารย์

พูดดี

การกล่าววาจาดี เป็นมงคลอันอุดม

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ปาก : สิ่งที่แสดงให้รู้ถึงความรู้สึกในจิตใจ

ในวันนี้ . . .
จะได้พูดถึง**คุณธรรมของบุคคล**
ในเรื่องถ้อยคำ อ่อนหวาน เว้นคำส่อเสียด

คนเราทุกคนมีอวัยวะอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือปาก **ปากเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดสำหรับชีวิตก็ว่าได้ เพราะเป็นที่สำหรับแสดงออกซึ่งความรู้สึกในใจ** แล้วก็เป็นทางที่จะนำวัตถุเข้าไปเลี้ยงร่างกาย คืออาหารและน้ำดื่ม คำพูดที่ออกมาจากใจก็ผ่านปากของเรา

ในเรื่องอาหารการกินการดื่มนี้ไม่สู้กระไร เพราะว่าก่อนที่เราจะรับอะไร เราก็ได้เลือกได้เฟ้นแล้ว

สิ่งใดดีมีประโยชน์แก่ร่างกายของเรา

...เราก็รับสิ่งนั้นเข้าไป

สิ่งใดไม่เป็นประโยชน์แก่ร่างกายของเรา

...เราก็งดเว้นสิ่งนั้น

คนปากเหม็น คนปากหอม

ส่วนเรื่องที่มันจะออกมาจากข้างใน ค่อนข้างจะลำบากสักหน่อย เพราะว่าปกติคนเราไม่มีสติควบคุมตัวเองอยู่เสมอไป ไม่มีปัญญาหาเหตุผลในเรื่องที่ตนจะทำอยู่เสมอไป เวลาพูดอะไรออกมา...บางครั้งอาจพูดคำไม่ดีก็ได้ บางครั้งอาจพูดคำดีมีคุณค่าก็ได้

คนใดพูดคำไม่ดีบ่อยๆ เรียกว่าเป็นคนปากเหม็น

คนใดพูดดีบ่อยๆ ก็เรียกว่าเป็นคนปากหอม

กาย วาจา ใจ เป็นเรื่องสำคัญของชีวิต

ปากของเรานั้น จะทำคนให้เป็นมิตรก็ได้ จะทำคนให้เป็นศัตรูก็ได้ จะทำคนให้รักกันก็ได้ จะทำคนให้ต่อยกันก็ได้...ด้วยปากนี่เอง คือคำพูดนี่มันสำคัญเป็นนักหนา ถ้าหากว่า**พูดออกไปดีก็มีคุณค่า พูดถ้อยคำที่ไม่ดีก็หมดคุณค่า**

ในทางศาสนาสอนมากเหมือนกันในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นจึงได้สอนหลักไว้ว่า กาย วาจา ใจ

คนเรา... ทำชั่ว...ทำดี ทางกายก็ได้
ทำชั่ว...ทำดี ทางวาจาก็ได้
ทำชั่ว...ทำดี ทางใจก็ได้

พึงระมัดระวังในการเปล่งวาจา

แต่ว่า "ใจ" นั่นแหละ มันเป็นมูลฐานใหญ่ของการกระทำทั้งหลายทั้งปวง แต่ว่าเรื่องของกายกับวาจา ถ้าพูดกันไปแล้ว **วาจาอาจจะนำความทุกข์มาให้แก่คนมากกว่าทางกาย** เพราะกายของเราใช้น้อยกว่าวาจา คืออวัยวะในร่างกายของเรา...ปากนี่ใช้มากที่สุด

วันหนึ่งๆ ถ้าเราคำนวณดูแล้ว จะพบว่าใช้ปากมากกว่าส่วนอื่นใดของร่างกาย ตื่นเช้ามาก็ใช้ปากแล้ว ยิ่งคนที่เป็นแม่บ้าน

แม่เรือน พอตื่นเช้าก็ต้องใช้ปากแล้ว ต้องว่าคนนั้นคนนี้กันอยู่เรื่อยไป เวลาไปทำงานทำการก็ต้องใช้ปากอยู่ตลอดเวลา คนที่พูดมากก็เรียกว่าใช้ปากมาก ถ้าพูดน้อยก็ใช้ปากน้อยหน่อย

ผู้ใดพูดมาก...ก็อาจผิดพลาดมาก
แต่ถ้าพูดน้อยๆ...ก็อาจผิดพลาดน้อย
ผู้ใดสำรวมปากไว้ได้...
ภัยอันจะเกิดขึ้นจากปากก็มีน้อยเป็นธรรมดา

แต่ถ้าหากว่าเราระวังปากของเราไม่ได้ พูดพล่อยๆ พูดเรื่อยๆไป ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์เดือดร้อน คำพูดของคนเพียงคำเดียว อาจจะเป็นเหตุให้เป็นภัย แก่ชาติ แก่บ้านเมือง แก่ทรัพย์สินเงินทองก็ได้ เพราะคำพูดเพียงคำเดียว

เพราะฉะนั้น . . .
จึงควรจะได้ระมัดระวังในการที่จะเปล่งวาจาออกไป

พึงเปล่งแต่วาจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ

ในพระพุทธศาสนา มีพระพุทธภาษิตอยู่บทหนึ่งกล่าวไว้ว่า **"จงเปล่งวาจาที่งาม"** นั้นก็หมายความว่า อ่อนหวาน ไพเราะ เสนาะโสต ไม่เปล่งวาจาประเภทที่หยาบคาย ทำลายประโยชน์ของตน ของท่าน

ผู้สำรวมปากเป็นผู้มีสติคอยกำกับทุกขณะที่พูด

การพูดอะไรออกไปจึงต้องมีสติคอยกำกับอยู่ตลอดเวลา เรียกว่าเป็นผู้สำรวมปาก ถ้าหากว่าพูดน้อย...แต่ได้ประโยชน์ดีกว่าพูดมากแต่ไม่ได้ประโยชน์อะไร

เรื่องการพูด... ถ้าใช้ถ้อยคำอ่อนหวานสมานใจ...ไปไหนก็ไม่ลำบาก มีคนรัก มีคนชอบ แต่ถ้าเราพูดจาที่หยาบคายแสลงหู ...ไปที่ใดก็ไม่มีใครชอบ

เราจะเห็นว่าคนบางคนพูดอะไรคนไม่ฟัง เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น เพราะว่าเป็นคนใช้ปากไม่เป็น เป็นคนไม่รู้จักใช้อวัยวะส่วนนี้ให้เป็นคุณประโยชน์ เวลาพูดออกไปทีไรเพื่อนๆก็เบือนหน้าหนี ไม่ยอมรับฟังคำพูดนั้นๆ อันนี้เป็นการทำลายคุณค่าของตัวเอง เพราะ...

การพูดมันสร้างคุณค่าแก่ชีวิตได้
ใครพูดเป็น...ก็เป็นคนดี มีคุณมีค่า
พูดไม่เป็นก็ไร้คุณค่าไปได้เหมือนกัน

กล่าววาจาเหมาะกับเวลา บุคคล เหตุการณ์

โกษาปาน ทูตเอกของเมืองไทยไปฝรั่งเศส ปรากฏว่าเป็นนักพูดที่สำคัญ พูดเหมาะแก่เวลา แก่บุคคล พูดเหมาะแก่

เหตุการณ์ ไม่ว่าจะไปพูดอะไรที่บ้านใคร ในเหตุการณ์อะไรก็ตาม ท่านหาคำพูดมาให้เหมาะแก่เรื่องนั้นๆอยู่เสมอ ใครๆที่ได้พบแล้วก็ย่อมจะพออกพอใจในคำพูดของท่านทั้งนั้น

โดยเฉพาะคนที่ไปพูดจาประนีประนอมในเรื่องอะไรต่างๆ ถ้าว่าเป็นคนที่ ใช้วาทะเป็นแล้วก็จะเป็นประโยชน์มาก คนจะต่อยจะตีกัน...ไปพูดให้เขาสงบเสีย ไม่ต้องทะเลาะกันก็ได้

ผู้มีวาทะศิลป์ ทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีได้

ในพุทธประวัติ เวลาพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว มีพราหมณ์ท่านหนึ่งชื่อว่า **"โทณพราหมณ์"**

พราหมณ์คนนี้ท่านเป็นคนพูดเก่งเหมือนกัน พูดห้ามทัพได้ เขากำลังจะรบกันแล้ว แต่ท่านพูดไม่ให้รบกันได้ เรื่องที่จะรบกันก็ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย คือเป็นเรื่องแย่งพระธาตุของพระพุทธเจ้า กษัตริย์แปดนครต่างยกกองทัพมาเลยทีเดียว มาตั้งล้อมเมืองกุสินารา แล้วก็ต้องการเอาพระธาตุ ครั้งแรกก็มาเพียงพวกเดียว ...เขาก็ไม่แบ่งให้ มากันมากเข้าก็เลยทำท่าจะรบกันแล้วด้วยเรื่องแย่งพระธาตุ พราหมณ์ชื่อว่าโทณะท่านคงเป็นคนมีวาทะศิลป์เลยไปพูดให้ท่านเหล่านั้น ฟังว่า...

"พวกเราทั้งหลายที่มาประชุมกันในสถานที่นี้ เรามาเพื่อประสงค์อะไร ทุกคนมาเพื่อต้องการพระธาตุของพระสัมมา

สัมพุทธเจ้า ก็แสดงว่าทุกท่านที่มานั้นเคารพรักบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อเราเคารพบูชาองค์พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ต้องการสิ่งเป็นเครื่องหมายแทนพระองค์ไปไว้เคารพกราบไหว้สักการะ ได้ไปแต่เพียงพระธาตุก็ไม่สำคัญลึกซึ้งอะไร แต่ถ้าเราได้ธรรมะใส่ใจไปด้วยแล้วจะสำคัญมากกว่านั้น

ก็องค์พระผู้มีพระภาคเจ้าของชาวเรานั้น ท่านเป็นผู้สรรเสริญความสงบ ส่งเสริมสันติอยู่ตลอดเวลา พวกเราต่างก็รักพระองค์ เคารพพระองค์ จะมาทำการรบราฆ่าฟันกันด้วยเรื่องพระธาตุนั้นเป็นการถูกพุทธประสงค์หรือไม่? ขอให้ท่านทั้งหลายได้คิดดูอย่างรอบคอบ"

เมื่อพูดไปเช่นนั้นแล้ว แม่ทัพนายกองทั้งหลายที่มานั้นก็นึกได้ว่าไม่สมควรในการที่จะประหารต่อกันด้วยเรื่องพระธาตุ แต่ว่าเราควรจะประนีประนอมกันเสียดีกว่า เพราะฉะนั้นจึงได้มอบหมายให้พราหมณ์นั้นเป็นหัวหน้าแบ่งพระธาตุ ทำการตวงแบ่งพระธาตุของพระองค์ไปให้ทุกคนเสมอกัน โทณพราหมณ์ท่านก็เอาทะนานทองตักตวงพระธาตุแจกแก่กษัตริย์เหล่านั้น ...เรียบร้อย ไม่มีเรื่องเสียหายอะไรเกิดขึ้น

อันนี้ก็แสดงว่า...

วาทะของคนนี่สามารถเอาชนะเหล็กได้ ลิ้นคนชนะเหล็กได้ แต่ถ้าหากว่าพูดไม่เป็น ลิ้นก็แพ้เหล็กได้เหมือนกัน การพูดจึงเป็นเรื่องสำคัญ

สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ในการติดต่อคบค้าสมาคม

ในการคบค้าสมาคมกัน เราจะรักใคร่ชอบพอกันก็อยู่ที่ลิ้นของเรานั่นเอง **คนบางคนไปติดต่องานอะไรเสียหายทุกที ทำไมจึงเป็น เช่นนั้น?**

เพราะไม่รู้จักใช้คำพูดที่จะพูดจากับเขาเหล่านั้น พูดให้เขาโกรธเสียบ้าง ให้เขาเกลียดเสียบ้าง พูดให้เขาน้อยเนื้อต่ำใจบ้าง พูดอะไรออกไปแต่ละคำนั้นไม่เป็นเครื่องสมานมิตร ก็เพราะว่าใช้คำพูดไม่เหมาะแก่เรื่อง ไม่เหมาะแก่เหตุการณ์

เช่นว่าเราไปพูดยกตนข่มท่าน อย่างนี้ก็ไม่เหมาะ เพราะว่า **คนเราไม่ชอบให้ใครใหญ่กว่าตัว สันดานของมนุษย์ปกติเป็นอย่างนั้น** คือมักจะไม่ชอบให้ใครใหญ่กว่าตัว ไม่ชอบให้ใครมาทำอะไรที่ทำให้ตัวต้องน้อยลงไป **เราต้องรู้ในเรื่องนี้ไว้ รู้ว่าคนเราไม่ชอบเล็ก แต่ว่าชอบใหญ่ทั้งนั้น** ไม่ว่าจะเป็นคนยาก คนจน ชาวนา ชาวไร่ หรือใครก็ตาม ล้วนแต่ไม่ชอบความเล็ก...แต่ว่าชอบความใหญ่

เมื่อเราจะไปหาใคร จะพูดอะไรกับใคร อย่าพูดให้เขารู้สึกว่าน้อยเนื้อต่ำใจ หรือให้เขารู้สึกว่ามีปมด้อยกว่าคนที่ไปพูดด้วย แต่พูดให้เขาภูมิอกภูมิใจว่าเรานี่เป็นคนสำคัญไม่ใช่ย่อยเหมือนกัน คนนั้นยังมาง้อเรา ยังมาพูดกับเรา อย่างนั้นอย่างนี้เป็นต้น

เพราะฉะนั้น **การที่จะใช้คำพูดออกไปครั้งแรกกับคนที่มาประชุมกันมากๆ ถ้าหากว่าพูดเป็นก็ได้ประโยชน์มากหลาย คือเป็นเหตุให้เกิดความเชื่อ เกิดความตั้งใจที่จะรับฟัง**

คราวหนึ่ง มีการประชุมใหญ่ในอเมริกา เรียกว่า ประชุมสันนิบาตศาสนา ที่เมืองชิคาโก้ สมัยนั้นมีผู้แทนศาสนิกของศาสนาต่างๆไปร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก แล้วก็พูดให้ที่ประชุมนั้นฟัง ข้อความที่พูดนั้นลึกซึ้ง เป็นธรรมะชั้นดีในศาสนาทั้งนั้นที่เอาไปพูด แต่มีท่านหนึ่งเป็นผู้แทนนักบวชฮินดู (เวทันตะ) แทนพวกศาสนาฮินดู นิกายเวทันตะ นักบวชเขาเรียกว่าสวามี ชื่อวิเวกนันทะ เมื่อท่านผู้นี้ลุกขึ้นยืนพูดครั้งแรก มีการปรบมือนานที่สุด

ทำไมจึงได้มีการปรบมือให้เกียรตินานเช่นนั้น?

คือแกพูดว่า "พี่น้องชาวอเมริกาทั้งหลาย..." ทีนี้คนอเมริกันก็ชอบใจกัน เพราะว่าเขาชอบความเสมอภาค ไม่ชอบความเป็นคนอื่น พูดออกไปว่า พี่น้องหญิงชายชาวอเมริกันทั้งหลาย เขาก็พอใจกันใหญ่ เมื่อพอใจมากแล้วแกก็พูดอะไรๆต่อไป ได้ประโยชน์จากการพูดนั้นเป็นอย่างดี อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ

เพราะฉะนั้นเวลาจะไปพูดอะไรก็ต้องวางแผนเหมือนกัน ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะโน้มน้อมชักจูงจิตใจคนให้เข้ามาหาเรา หรือให้เกิดความเห็นด้วยกับเรื่องที่เรา จะพูดขึ้นต้นต้องให้เขา

พอใจ ถ้าขึ้นต้นเขาไม่พอใจเสียแล้ว เราจะพูดอะไรไปก็ไม่ได้เรื่อง เพราะว่าเขาปิดประตูเสียแล้ว...ไม่รับฟัง เรื่องมันก็ไม่ได้ประโยชน์

พูดอย่างไรให้คนฟังประทับใจ

เราจะพูดอย่างไรดี ให้คนที่มาประชุมนั้นเขายินดีรับฟังเรา?

...ต้องพูดให้เขาสบายใจ ต้องแสดงความเป็นกันเอง เป็นพี่น้อง อย่าไปแสดงความเป็นใหญ่กับเขา ในเวลาที่ทางราชการประชุมประชาชน ข้าราชการบางคนขึ้นพูดบนเวที แล้วก็พูดว่า "ราษฎรทั้งหลาย..." การพูดคำเช่นนั้นรู้สึกว่าไม่สมควร ควรจะเรียกว่าพี่น้องผู้ร่วมทุกข์ทั้งหลาย หรือพี่น้องร่วมสุขร่วมทุกข์ทั้งหลาย หรือว่าญาติทั้งหลายอะไรๆก็ว่าไป **ให้มันเป็นกันเอง ให้มันมีความเสมอภาค อย่าให้เป็นการแบ่งชั้นวรรณะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คำพูดนั้นก็จะมีค่ามีราคา**

พูดอย่างไรให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ

อีกประการหนึ่ง ถ้าสมมติว่าคนสองฝ่ายเขากำลังทะเลาะกันอยู่ เราจะไปพูดอย่างไรให้คนสองฝ่ายนั้นคืนดีกันได้ เรื่องนี้สำคัญนัก

ถ้าเราไปพูดเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น...นี้มันไม่ได้แล้วความเป็นกลางมันไม่มี พอเอียงเข้าข้างฝ่ายนาย ก. นาย ข. ก็ไม่ชอบใจ ถ้าเอียงไปข้าง นาย ข. ข้างนาย ก. ก็ไม่ชอบใจ

เราจะทำอย่างไร ให้เกิดความเป็นกลางขึ้นระหว่างคนทั้งสองฝ่าย? **อันเรื่องอย่างนี้ มันต้องมีไหวพริบในการที่จะพูดให้คนทั้งสองนั้นรู้สึกว่า เรานี่เป็นผู้เข้ามาประนีประนอม ไม่ได้เข้ามาเพื่อประโยชน์ของใคร** ถ้าเราไปทำอะไรให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าเราเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะฟังเป็นว่าลำเอียงกับคนเหล่านั้น เขาก็จะไม่รับฟังคำพูดของเรา เขาจะไม่ไว้ใจเรา เพราะเขานึกว่ามาเพื่อผู้นั้น เรามาเพื่อฝ่ายนี้ ความไว้เนื้อเชื่อใจมันก็หายไป

ความเป็นกลางแท้จริงเกิดจากใจที่เป็นกลาง

เราจะทำอย่างไร? ให้คนทั้งสองที่ทะเลาะเบาะแว้งหรือมีกรณีพิพาทกัน อยู่นั้นได้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ

การที่จะให้เขาไว้เนื้อเชื่อใจได้นั้น ก็จะต้องเป็นกลางอย่างแท้จริง การเป็นกลางอย่างแท้จริงนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงคำพูด แต่ว่าต้องเป็นไปจากพื้นฐานหรือจิตใจของเรา ถ้าใจของเรามันมีพื้นฐานผิด...แม้คำพูดออกมาจะดีอย่างไรก็ไม่เหมาะ เราจะต้องทำใจเราเสียก่อน เพราะเขามีคำพูดว่า **"วาจาเช่นน้ำใจ"** คือฐานมันเป็นอย่างไร ผลออกมาก็เป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นเมื่อจะไปทำอะไรในรูปอย่างนั้น เราจะต้องวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าใครออกใคร ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เราจะต้องนึกว่าเราทำไปเพื่อประสานสมานไมตรีของคนทั้งสองให้ได้อยู่ร่วมกันด้วยความสบายใจต่อไป แล้วก็พูดให้เป็นกลางออกไป

พูดอย่างไรจึงเป็นการพูดที่เป็นกลาง

ในการพูดเป็นกลางนั้นเราจะพูดอย่างไร?... เราไม่พูดว่าใครผิด ใครถูก ถ้าไปพูดว่าคนใดผิดคนใดถูก...เกิดเรื่องแน่

เช่นพูดว่า นาย ก. ทำไม่ถูก นาย ก. ไม่ชอบแล้ว พื้นฐานในใจก็ไม่ดีอยู่แล้วในเวลานั้น โกรธนาย ข. อยู่แล้ว นาย ข. ก็โกรธนาย ก. อยู่แล้ว แต่ถ้าเราไปพูดว่า นาย ก. ทำไม่ถูกอย่างนั้น นาย ก. ก็โกรธ เป็นเพราะว่าพื้นฐานมันโกรธอยู่แล้ว นาย ก. จะหาว่าเราเข้าข้างนาย ข. ถ้าเราไปพูดว่า นาย ข. ผิด นาย ข. ก็นึกว่าเราเข้าข้างนาย ก. เลยไปกันใหญ่

อย่าไปพูดเรื่องบุคคล แต่เราต้องพูดเรื่องเป็นกลาง คือพูดว่าอะไรถูก อะไรผิด อย่าพูดว่าใครถูก ใครผิด ถ้าพูดว่าใครถูกใครผิดมันกระทบกระเทือนน้ำใจกัน แต่เราพูดว่าอะไรมันผิดในแง่นี้ดีกว่า เช่นเราพูดว่าความแตกแยกกันนี้ไม่ดี ความสามัคคีนั้นดีกว่า การทะเลาะเบาะแว้งกันไม่ได้อะไร การหันหน้า

เข้าหากันนั้นมันได้ประโยชน์มากกว่า เราอยู่กันด้วยความรักดีกว่าที่อยู่กันด้วยความเกลียดชัง คนเราเวลาเกลียดกันแล้ว มองดูหน้ากันก็ไม่ได้ เดินสวนทางกันก็เมินหน้าไปคนละทิศละทางทั้งๆที่ต้องพบกันบ่อยๆ อย่างนี้มันสบายใจไหม ลองถามกันดู

เขาก็จะค่อยคิดออก รู้สึกว่า เออ...มันเป็นอย่างนั้น เป็นเรื่องไม่สมควรในการที่จะอยู่กันในรูปอย่างนั้น ค่อยพูดค่อยจาให้เห็นผิดเห็นถูกในเรื่องที่กำลังจะกระทำกันอยู่ เมื่อพูดเช่นนั้น นาย ก. ก็ไม่เสียใจ นาย ข. ก็ไม่เสียใจ แต่ว่า ต่างคนต่างสำนึกได้ว่าเรามันผิดทั้งคู่ เพราะการกระทำของเรามันไม่ดี เราก็สมานคนเหล่านั้นเข้ากันได้ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญอยู่

การพูดให้คนสำนึกว่าตัวผิดนั้น ต้องให้รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าคิดอีกประการหนึ่ง

ใจร้อน...คำพูดก็ร้อน ใจเย็น...คำพูดก็เย็น

การพูดของคนเราไม่ว่าในโอกาสใด จะต้องมีใจที่สงบและเยือกเย็น ถ้าใจร้อนมันก็ไม่ได้เหมือนกัน

เ พ ร า ะ . . .

ถ้าใจร้อน...คำพูดก็ต้องร้อน ถ้าใจเย็น...คำพูดก็จะเย็น

เพราะฉะนั้นเวลาจะไปพูดอะไรในเรื่องร้อน ต้องทำใจให้เย็นเสียก่อน

ทำใจให้สงบเยือกเย็นเสียก่อนที่จะกล่าววาจา

อาตมาได้เคยคุยกับพัสดีคนหนึ่งซึ่งปกครองเรือนจำ เป็นผู้ปกครองเรือนจำนี่มันอันตราย เพราะว่าผู้ต้องขังในเรือนจำมันจะเอะอะขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ ใครจะเอาไว้อยู่

แต่ว่าท่านผู้นี้มีลูกไม้ประหลาดอยู่หน่อย แกบอกว่า**เวลาใดเกิดเรื่องเกิดราวอะไรขึ้นมาแล้ว ก็ไม่รีบร้อนไปทันทีหรอก ต้องรอให้ใจสงบเสียก่อน บอกว่าต้องไหว้พระสวดมนต์เสียก่อน** เมื่อจะไปทำอะไรแกจะต้องเข้าห้องพระ สวดมนต์ สวดพุทธคุณ สวดธรรมคุณ สวดสังฆคุณ สวดกันมาตั้งแต่เด็กๆแล้ว แกเป็นมหาอยู่วัดมา แกสอบได้ถึงหกประโยค...สวดมานานแล้ว **ถ้าสวดมนต์ไม่ถูกแล้ว แกบอกว่าไม่ได้เรื่องแล้ว วันนั้นไปทำอะไรมันเลอะเต็มทน** ฉะนั้นต้องสวดมนต์เสียก่อน ถ้าสวดมนต์ถูกต้องเรียบร้อย...ไปได้ ไปแล้วทำงานได้ ถ้าวันไหนสวดมนต์ไม่ถูกแล้ววันนั้นทำอะไรไม่ได้ จิตใจไม่สงบ...เดี๋ยวก็เกิดเรื่องได้ ใครมาทำขวางหูขวางตาเข้าหน่อย เดี๋ยวก็ทำอะไรเสียหาย

ฉะนั้น **ทุกครั้งที่มีเรื่องต้องนั่งสงบใจ ทำใจให้สงบ จะทำอย่างไรก็ได้** แต่ว่าการสวดมนต์เป็นเครื่องทดสอบว่า เราใจสงบหรือเปล่า ถ้าใจสงบก็สวดมนต์ได้เรียบร้อย ถ้าใจไม่สงบก็สวดผิดๆ ถูกๆ แม้ข้อที่เราเคยสวดก็ผิดได้เหมือนกัน ลองดูก็ได้เรื่องนี้

เมื่อสวดมนต์สงบใจแล้ว ก็ลุกขึ้นเดินไปอย่างสงบ ไม่แสดงอาการรีบร้อน ตื่นตาตื่นใจตกอกตกใจอะไรหรอก อันภาพของคนสงบนั่นแหละมันเป็นเครื่องกระทบใจคนเหมือนกัน

คนที่มีความสงบเป็นเครื่องจูงใจคนให้เกิดความสงบได้

ถ้าพูดออกมาด้วยความสงบอีกมันก็ยิ่งจูงหนักเข้าไปอีก ท่านจึงเดินไปด้วย ความสงบอย่างนั้น

สร้างความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นระหว่างพูด

เมื่อไปถึงก็ค่อยพูดค่อยจา ไม่พูดเรื่องที่ยุ่ง แต่ไปพูดเรื่องอื่นๆกันก่อน เช่นคราวหนึ่งเกิดเรื่องขึ้นที่เรือนจำจังหวัดสงขลา ...นักโทษตีผู้คุม ผู้คุมต้องหนีเข้าห้อง ปิดประตูขังตัวเอง พวกจะตีก็ล้อมอยู่ข้างนอก พอโผล่หัวออกมาก็ทุบทันที มีคนไปบอกพัสดี พัสดีไหว้พระสวดมนต์ เสร็จก็เดินตามสบายๆ มาถึงพวกนักโทษนั้นกำลังยืนหน้าทะมึนตึงอยู่ พอพัสดีมาท่านก็เรียกว่ามาทางนี้หน่อย พูดเสียงเรียบๆ พวกนั้นก็ต้องมา มาถึงก็บอกว่านั่งก่อน พอนั่งลงแล้วท่านพัสดีก็ล้วงห่อยาในกระเป๋าออกมา บอกว่าสูบไปก่อน ...ให้เจ้านั่นสูบบุหรี่ แกก็สูบเหมือนกัน สูบกันคนละมวน สูบกันจนหมดมวน แล้วก็ให้สูบอีกมวนหนึ่ง...ก็เพื่ออะไร? ถ่วงเวลาให้ใจมันสบายอีกหน่อย

ครั้นเมื่อสูบบุหรี่หมดสองมวนแล้ว บอกว่า แหม! วันนี้พัสดีร้อนเหลือเกิน อยากจะอาบน้ำหน่อย นักโทษบอกว่าผมตักให้เองไปที่บ่อน้ำแล้วก็ตักน้ำอาบให้ พัสดีถามว่าสบู่มีไหม? นักโทษบอกว่ามีแต่สบู่ซันไลซ์ พัสดีก็ว่า ใช้ได้ทั้งนั้น...สบู่อะไรก็ได้ การพูดอย่างนั้นมันเกิดความเป็นกันเอง ถ้าพูดว่า โว้ย!...สบู่ซันไลซ์มันสำหรับล้างถ้วยชาม จะเอามาถูกูได้หรือวะ มันก็เป็นคนละชั้น ก็เกิดอารมณ์ขึ้นมา เขาเอามาแล้วก็ถูให้เลย อาบน้ำให้เสร็จเรียบร้อย เย็นอกเย็นใจ ก็เลยไปนั่งถามว่า **เออ...อะไรนะที่เขาว่า มีเรื่องอะไรกันหรือพวกเรา?**

เขาก็บอกว่า...ไม่มีอะไร นิดๆหน่อยๆ

ไหนเล่าให้ฟัง?

เขาก็เล่าให้ฟังบอกว่า นักโทษขนมันเทศสำหรับเอาไปแกงเมื่อผ่านนักโทษ...คนนั้นก็หยิบหัว คนนี้ก็หยิบหัว กินดิบๆได้ แต่พอถึงนักโทษคนนี้หยิบ...ผู้คุมก็ตีมือ พอตีมือก็โกรธ คนอื่นหยิบไม่ตี...มาตีกูคนเดียว โกรธขึ้นมาก็เลยจะตีผู้คุม ผู้คุมก็เลยหนี เรื่องมันเท่านั้น

ถามว่าแล้วทำไมเราไปตีเขา? คนอื่นกินได้ทำไมผมกินไม่ได้

บอกว่า เออ...มันก็ถูกเหมือนกัน แต่ว่าเรานี่เป็น ผู้ต้องขังเขาเป็นผู้คุม การไปตีผู้คุมมันถูกไหมล่ะ?...มันผิดครับ

ผิดแล้วทำไมไปตีเขา? มือหยิบขึ้นมาก็เลยไปตีเอา

แล้วจะทำอย่างไร?...ทีนี้ผมจะต้องไปขอโทษผู้คุมเสียหน่อย

มันไปเอง...ลุกขึ้นไปเปิดประตู ผู้คุมออกมาก็กราบลงที่เท้าเลย กราบแล้วมันก็หมดเรื่องกัน

ต่อมานักโทษคนนั้นออกจากเรือนจำไปอยู่บ้าน มาเยี่ยมทีไรต้องเอาไก่มาฝากทุกที เอาไก่มาฝากท่านพัสดีเพราะรักชอบนั่นเอง

ที่ได้รักชอบนั้นเพราะอะไร?

เพราะใจสงบ พูดจาเรียบร้อยไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจ ลองไปถึงด่าว่า...อ้ายพวกนี้สันดานมันอย่างนี้ มันก็เหมือน เอาน้ำมันไปราดลงบนกองไฟ ไฟมันจะมอดแล้วเอาน้ำมันมาราด ก็ลุกฮือขึ้นมาอีกทีหนึ่ง มันก็เสียหาย

กล่าวแต่ถ้อยคำอ่อนหวาน นิ่มนวล

คนเราต้องทำใจให้สงบเย็นไว้ จะพูดอะไรก็สบาย ไม่วุ่นวาย ไม่เดือดร้อน วาจาที่เปล่งออกมาก็จะกลายเป็นวาจาที่ดีงาม

เราอยู่กับคนมากๆ โดยเฉพาะคนใช้นี่สำคัญมาก คนใช้ต้องระวังอย่า พูดจาหยาบคายกับเขา ต้องพูดคำที่เรียกว่าอ่อนหวาน นิ่มนวล ให้เขาสบายใจ จะใช้อะไรเขาก็ใช้ไปเถอะไม่เป็นไร แต่ว่าพูดให้มันอ่อนหวาน

โคนันทวิศาลลากเกวียนไม่รอดนั้นเพราะอะไร? เพราะคำว่าอ้ายโคขี้เกียจ เจ้าจงลากเกวียนไป มันเกิดน้อยใจขึ้นมาว่า แหม!...

มันจะใช้ข้ายังพูดจาไม่น่าฟัง เลยไม่ลากเลย ต้องเสียเงินพนันแต่ทีหลังพูดอ่อนหวานว่า พ่อโคเอ๋ย! เจ้าจงลากเกวียนไปเถอะ... มันก็ฉุดไป พักเดียวก็ถึงปลายทางได้เรียบร้อย นี่เป็นคำพูดเท่านั้นแหละ

คนเราจะใช้คนต้องระวัง
อย่าใช้ให้เขาหนักใจ ใช้ให้เขาเบาใจ

ศิลปะในการพูดใช้คนให้สำเร็จประโยชน์

มีหลวงพ่อองค์หนึ่งที่สงขลา เรียกกันว่า**หลวงพ่อธรรมโฆษ** วัดชื่อวัดธรรมโฆษ ท่านเองชื่อพ่อท่านคง แต่ไม่มีใครเรียกชื่อท่านหรอก เขาเรียกว่าพ่อท่านธรรมโฆษทั้งนั้น **ท่านเก่งในเรื่องการใช้คน** ใช้ได้ทั้งนั้นไม่ว่าคนอะไร คนไม่เต็มบาท...ท่านก็ใช้ได้ คนขี้เกียจท่านก็ใช้ได้ คนเกะกะท่านก็ใช้ได้

วิธีใช้ของท่านไม่หนัก ถ้าเห็นคนมาก็เรียกมาใกล้ๆ มาถึงท่านถามว่า ทำอะไรระหว่างนี้ อ้ายนั่นก็เผลอบอกว่า ไม่ได้ทำอะไร เออ...ดีแล้ว มานี่ๆ มาถึงท่านก็บอกว่า เอาไม้ขีดไฟไปโน่นไปตรงโน้น ไม้ฟืนอยู่ตรงนั้น ไปเอาไม้ฟืนมาจุดไฟขึ้น จุดไฟเสร็จแล้วยังไม่บอกว่าให้ต้มน้ำ บอกให้ติดไฟก่อน ติดไฟแล้วบอกว่า มานี่ๆ นี่กาน้ำ... เอาไป เอาล้างน้ำเสียก่อน แล้วเอาน้ำนั้นใส่ลงไป พอใส่เสร็จเอาไปตั้งลงบนไฟ เสร็จแล้วไม่ใช่ท่านให้หยุด

นะ ท่านเรียกมาอีก นี่ๆ เข้าไปในโน้น เอาปั้นน้ำมาล้างเสีย แล้ววางไว้ที่นั่น เอาใบชาวางไว้ใส่ลงไปในนั้น...ใช้ต่อไป ในโน้น... น้ำตาลแว่น มีน้ำตาลโตนดทำไว้เป็นแว่นๆ ไปเอาน้ำตาลมา เอามีดไปหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ เอาใส่จานวางไว้ พอดีน้ำเดือด พอน้ำเดือดบอกว่า โน่น! น้ำเดือดแล้วไปเอาน้ำมาใส่กา เอาไปประเคนพระ...ใช้เรื่อย พอประเคนพระเสร็จแล้วนึกว่าได้หยุดมานี่ๆ...เอาไม้กวาดนี้ไป ที่ตรงโน้นขยะมันมาก ไปกวาดขยะนั้นเสีย กวาดกองไว้ พอกองเสร็จแล้ว เอานี่ไปโกยใส่ แล้วเอาไปใส่ที่กองมะพร้าวนั้น ไม่ได้หยุด... คนนั้นถูกใช้วันยังค่ำ ท่านใช้เรื่อย ขยันใช้...คนใช้ก็ต้องทำตามสั่ง นี่ท่านใช้ไม่หนักใจ

แต่ว่ามีอยู่คนหนึ่ง...มันหลบเก่ง อ้ายนั่นพอหลวงพ่อท่านถามว่าทำอะไร? ผมมีธุระ...ผ่านไป...ไม่เป็นไร มาทีไรก็ถามทุกที วันนั้นมันเผลอเข้าบอกว่าไม่ได้ทำอะไร ท่านใช้เสียใหญ่เลย เดินพาไปชี้บอกว่า ต้นมะพร้าวต้นนี้อยู่ใกล้ศาลา มีลูกมันสุกอยู่หลายลูก หลังคาศาลาจะแตก...ขึ้นทีนะ ขึ้นไปปลิดลงหมดต้นนั้น พอลงจากต้นนั้น เอ้า...ต้นนี้มันอยู่ใกล้ครัว นั่นอยู่ใกล้โบสถ์ นี่อยู่ริมรั้ว หล่นแล้วชาวบ้านเอาไปกินหมด...ขึ้นหมดทั้งวัดเลย ขึ้นเสร็จแล้วท่านให้เก็บมากองเอาไว้ กองเสร็จแล้วท่านให้ปอกมะพร้าวอีก นายนั่นออกไปถึงหน้าวัดบอกว่า กู...วันนี้ เสียท่าท่านพ่อ ท่านให้ขึ้นมะพร้าว ให้ปอกเสียงอมเลย...เสียท่า

ท่านไม่ได้ใช้หนัก ใช้เบาๆ แล้วเวลาใช้ท่านก็ยิ้ม หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ใจเบิกบาน ไม่โกรธไม่เคืองใคร มีใจเย็น ใจดี ไม่มีโกรธใคร

พวกพี่น้องอิสลามชอบหาปลาในทะเล เวลาที่ทอดแห... แหมันไปติดหิน หินหล่นอยู่ ท่านทำกำแพงวัดใหญ่โต หินเอามามากๆ ก็มีหล่นลงไปในทะเลบ้าง เจ้าพวกนั้นก็มาฟ้องบอกว่าไม่ไหวแล้วพ่อท่าน พวกขนหินเอาหินไปทิ้งไว้ในทะเล ผมทอดแห ...แหเสียหาย แหติดหินแล้วก็ขาดทุกที ท่านบอกว่า เออ! พวกนั้นก็เหลือเกิน แต่ว่ากูจะไปว่ามันก็ไม่มีพยานหลักฐาน...ลำบาก เอ้า... ทีนี้ เอาอย่างนี้ดีกว่า พวกเอ็งทอดแหติดหินแล้วก็ดำลงไปเอาหินขึ้นเรือมาให้ จะได้ว่าพวกนั้น ท่านก็เลยได้หินมาก่อกำแพงต่อไป

บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น คือวิธีการของท่าน ท่านใจเย็น ใจสงบ ไม่มีใครโกรธเคืองท่าน นี่เขาเรียกว่ารู้จักใช้คำพูด คนก็ไม่หนักอกหนักใจ ไม่ว่าเรื่องอะไร เวลาไปไหนพบใครแล้วก็ติดใจ ท่านพูดจาแนะนำดี

มีอยู่คราวหนึ่ง อาตมาไปเทศน์ที่วัดๆหนึ่ง ไปนั่งอยู่ที่ศาลาไม่มีใครสนใจ สององค์ไปนั่งอยู่...อยู่สักชั่วโมงกว่าแล้ว หลวงพ่อองค์นี้ไปถึงก็ไปนั่งด้วย พอไปถึงเท่านั้น เอาเรื่องแล้ว เห็นพวกเรานั่งอยู่แต่ไม่มีน้ำร้อนน้ำเย็นฉัน ท่านก็บอกว่า เออ! เจ้างานเจ้าการมันไปไหนกันหมด นิมนต์พระมาแล้วมันไม่ดูแล ให้พระนั่ง

ปากแห้งอยู่อย่างนี้ เรียกวุ่น เห็นใครมา...มานี่ๆ เรียกคนนั้นมา เออ...ไปตามเณรนั้นมาที พอมาก็ว่า ใครมานั่งอยู่นี่รู้ไหม? ใครไปนิมนต์มา อะไรทำไมไม่ดูไม่แล ไม่เอาใจใส่ พวกนั้นก็วิ่งวุ่น...หาน้ำร้อนน้ำชาอะไรมาเลี้ยง ครั้นพอถึงเวลาฉันอาหาร ท่านเข้ามากระซิบบอกว่า เทศน์แล้วก็ให้กลับไปวัด อย่านอนอยู่เลยที่วัดนี้ ดูท่าทางมันไม่ไหวแล้ว ท่านว่าอย่างนั้น

ท่านรอบคอบไม่ว่าเรื่องอะไร ถ้าเห็นใครเขาจะทำอะไร ถ้าท่านไปแล้ว ท่านต้องทวนถาม อ้ายนั่นเตรียมแล้วหรือยัง อ้ายโน่นเตรียมแล้วหรือยัง...รอบคอบ เพราะว่าท่านมีอายุนาน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แต่ว่าตัวท่านเองนั้นมีแต่ช่วยคนอื่น ท่านไม่เคยไปขอร้องอะไรใคร สร้างวัตถุอะไรในวัดไม่เคยไปรบกวนใคร ใครๆบอกว่าหลวงพ่อวัดเรามีแต่เอาไปให้คนอื่น ไม่เห็นเอาของคนอื่นมาให้วัดเรามั่งเลย ท่านก็ยิ้ม อารมณ์ดี...

วิธีการของท่านอย่างนั้น ฉะนั้นจึงไม่มีใครรำคาญในการที่ท่านจะใช้ให้ทำอะไร เพราะเข้าใจใช้ อันนี้สำคัญ

เครื่องสมานมิตรไมตรี

เราก็เหมือนกัน จะใช้คนอย่าให้หนักใจ แล้วจะใช้ให้เขาทำอะไรต้องถามเขาเสียก่อน เออ! กินข้าวแล้วหรือยัง? ก็เป็นกันเอง แสดงว่าเราเมตตากรุณา ใจจะอย่างไรก็ตามใจ ถามอย่างนั้นมัน

ก็พอใจแล้ว เออ! นายยังคิดถึงเรา แล้วมีอะไรก็แบ่งๆให้เขากินมั่ง เช่นว่ากินอะไรอร่อย...เหลือไว้สักนิดหนึ่ง แล้วบอกว่า นี่อร่อย ฉันกินแล้วก็คิดถึงเอ็งเหลือเกิน เอาไปกินดูซิ อร่อยนักหนา นี่เครื่องสมานมิตรอย่างนี้ ไปไหนมาไหนถามเรื่องถามราว ทำอะไรเอาอกเอาใจเขาบ้าง

นายจ้างที่รู้จักเอาใจลูกจ้าง ลูกจ้างก็จะเกิดความรัก เกิดความกตัญญู แล้วจะอยู่กันด้วยความสบาย แม้ว่าเขาจะจากเราไปแล้ว เขาก็ยังคิดถึงเราอยู่ คิดถึงความดีของเรา แต่ถ้าเราใช้ถ้อยคำหยาบคายพูดกับเขา เขาก็ไม่อยากอยู่กับเรา เวลาเขาไปเขาอาจจะเอาแหวนเพชรไปเสียด้วยก็ได้ เรียกว่า หักค่าพูดคำหยาบ เอาแหวนไปเสียวงหนึ่ง อย่างนี้เราก็ขาดทุนเท่านั้นเอง เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ

อีกอันหนึ่งที่เราไม่ควรพูด คือ คำส่อเสียด คำเปรียบเปรยกระทบกระเทียบคนนั้นคนนี้ ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

เมื่อพูดเรื่องที่มีประโยชน์ไม่ได้ ก็นิ่งเสียดีกว่า

เวลานี้ สังคมมนุษย์นี้ใช้วาจาเป็นเครื่องประหัตประหารกันมากเหมือนกัน ไม่ใช่มีแต่การพูด การเขียนก็มีเหมือนกัน คือเขียนลงไปในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นถ้อยคำที่กระทบบุคคลอื่นในทางที่เขาเสียประโยชน์ไป เป็นเชิงหมิ่นประมาทอะไรไปบ้าง

อย่างนี้ความจริงก็เป็นการไม่เหมาะไม่ควร เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ควรจะงดเว้นถ้อยคำเช่นนั้น ควรจะถือหลักไว้ว่า... **ควรจะพูดแต่คำที่ให้คนอื่นสบายใจ ถ้าพูดคำที่คนอื่นสบายใจไม่ได้... ก็นั่งนิ่งๆ**

พระพุทธเจ้าท่านสอนสาวกของพระองค์ว่า อริยสาวกเมื่อมาพบกัน ให้ทำกิจสองประเภท หนึ่ง...นิ่งอย่างพระอริยเจ้า และสอง...ถ้าจะพูดก็ให้พูดธรรมะ พระอริยเจ้ามีปกตินั่งนิ่งๆ ไม่พูดมาก ถ้าท่านพูดก็จะพูดแต่ธรรมะเท่านั้น ฉะนั้นจึงไม่มีเรื่องยุ่ง

พระสงฆ์ทั้งหลายเราก็เหมือนกัน ในเวลาที่พบปะสนทนากัน เราก็สนทนากันในเรื่องที่เป็นประโยชน์ ถ้าไม่สามารถพูดเรื่องเป็นประโยชน์ได้ ก็นิ่งเฉยๆเสีย

สนทนาแต่เรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนบุคคลอื่น

ถ้าสมมติมีคนมาบ้านเราจะพูดเรื่องอะไรกันดี? ...เรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น พูดเรื่องดินฟ้าอากาศ ไม่กระทบกระเทือนใคร คุยกันไปตามเรื่องอย่างนั้น คนที่มาก็พูดไปตามเรื่องอีก เรื่องดินฟ้าอากาศอะไรต่ออะไร แต่ถ้าพูดเรื่องคนแล้วไม่ได้...มันกระทบกระเทือน ต้องมีการนินทาเขาบ้าง ว่าร้ายอย่างนั้นอย่างนี้ หรือว่าชมเขาบ้าง มันก็เป็นเรื่องยุ่งทั้งนั้น

สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน

ถ้าเราไม่พูดเรื่องอย่างนั้น เราก็พูดเรื่องธรรมะธัมโม มาเจอกันก็พูดคุยกัน อย่างนั้นเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กัน สมมติว่าเรามีลูกเต้าว่าไม่นอนสอนไม่ฟัง แล้วมีเพื่อนบ้านมาเยี่ยม มีวิธีการใดที่จะสอนเด็กดื้อ ให้เป็นเด็กที่สุภาพเรียบร้อย คุณใช้วิธีการใด? มีอะไรก็เอามาคุยสู่กันฟัง มีวิธีเลี้ยงลูกอบรมลูกอย่างไร? สอนคนดื้อให้เป็นคนเรียบร้อยได้อย่างไร? มาคุยกันมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

สมาคมแม่บ้านหรือสมาคมอะไรต่างๆ ไม่ทราบเขาคุยเรื่องอะไรกัน แต่ถ้าหากว่าใครไปประชุมแล้วคุยกันอย่างนั้นบ้างแลกเปลี่ยนกัน แนะนำเขาให้ไปวัดไปวา ไปฟังธรรมเสียบ้าง ให้อ่านหนังสือธรรมะ ถ้าคุยกันได้อย่างนี้แล้วมันจะเข้าที มันจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและแก่ครอบครัว ตลอดจนถึงการงาน

ถ้าเราคุยเรื่องธรรมะ...ได้ประโยชน์ หรือคุยเรื่องวิชาการกันในรูปอะไรต่างๆ พอสมควรแก่เวลา เสร็จแล้วเราก็กลับบ้านจะได้อะไรเป็นกำไรจากการนั่งคุยกันบ้างตามสมควรแก่ฐานะ ถ้าไปเจอกันแล้ว คุยกันเรื่องคนนั้นคนนี้...ก็ไม่ค่อยจะได้อะไรเท่าใด

มองหาความดีในตัวผู้อื่น

มีพระพุทธภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า **คนเราถ้ามัวแต่เพ่งโทษของบุคคลอื่น กิเลสของผู้นั้นเจริญขึ้น**

อันนี้น่าคิด คือ ใครที่เพ่งโทษผู้อื่น...ความชั่วมันก็เจริญขึ้นในใจ เพราะดูแต่สิ่งชั่วทั้งนั้น เพ่งว่าคนนั้นมันชั่วอย่างไร ร้ายอย่างไร ใจเรามันก็พลอยชั่วขึ้นด้วย เราควรมองหาความดีของคนอื่น พบใครควรจะดูว่า เขาดีอย่างไร เขาก้าวหน้าเจริญอย่างไร หาสิ่งเหล่านี้เหมือนกับว่าเราไปมองหาเพชรในกองขี้เถ้าในกองกรวดกองทราย ได้มาสักเม็ดเล็กก็ยังดี ถ้าได้เม็ดใหญ่ก็ยิ่งดีใหญ่ เราก็มองหาความดีในตัวเขา

ขณะที่เรามองหาความดีของคนอื่นนั้น...จิตใจเราก็ดีขึ้น

การพูดก็เหมือนกัน...

ถ้าเราพูดความชั่วของคนอื่นบ่อยๆ เรามันก็จะชั่วลงไปเรื่อยๆ ถ้าเราพูดถึงความดีของคนอื่นบ่อยๆ เราก็จะดีขึ้น จึงควรหัดเหมือนกันเรื่องนี้ อย่างนี้

หัดพูดถึงความดีของคนอื่น แม้เขาจะมีความชั่วอยู่บ้างเราก็ไม่พูด เพราะพูดแล้วมันก็ไม่ได้อะไร คนฟังก็ไม่มีอะไรดีขึ้น แต่ถ้าเราพูดความดีของคนอื่นนั้น ทำให้คนอยากจะเป็นคนดีบ้าง เพราะมีคนชมว่าดีอย่างนั้น ดีอย่างนี้ คนที่ฟังก็อยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง เมื่อได้ฟังบ่อยๆจิตใจก็จะดีขึ้น

ทานทางคำพูด

อีกประการหนึ่ง **เราเข้าใกล้ใคร เราต้องสังเกตว่า คนนั้นเขามีปัญหาอะไรบ้าง? เขามีความทุกข์มีความไม่สบายใจด้วยเรื่องอะไร หาโอกาสที่จะพูดจาแนะนำปัญหาชีวิตให้แก่เขา เพื่อให้เขาได้คลายไปจากความทุกข์จากความเดือดร้อน**

บางคนมีความทุกข์อยู่ในใจไม่รู้ว่าจะระบายกับใคร ที่ไปฆ่าตัวตายทำลายตัวเอง มันก็เรื่องอย่างนั้น...เรื่องไม่รู้จะพูดกับใคร

คนเราถ้าเห็นใครไม่สบายใจ ควรจะเข้าไปพูดคุย ปลอบโยนไปไต่ถาม แสดงความสนิทสนมเป็นกันเองเพื่อจะได้แก้ปัญหาชีวิตเขาบ้าง เห็นเขาหงอยเหงา เราก็ชวนคุยในเรื่องอะไรก็ได้ แล้วไม่เท่าใดเขาก็เปิดอกให้เราดู พอเรารู้...เราก็ช่วยแก้ปัญหา ช่วยพูดช่วยจาช่วยแนะนำ...ชวนคุยให้เขาสบายใจ มีอะไรก็เอามาแบ่งให้กันบ้าง มีของกินก็เอามาแบ่งให้เขากินบ้าง เขาก็เกิดอารมณ์ว่าเออ...โลกนี้ มันน่าอยู่ มีแต่คนยิ้มกับเรา...มันก็สบายใจ **ในการช่วยกันในรูปอย่างนี้ก็เป็นความดี เป็นการสร้างสถานภาพทางจิตใจให้ดีขึ้น**

ในเมืองไทยเราทั่วๆไปนั้น การให้ทานทางคำพูดมีน้อยไป คือหมายความว่า ให้คำสอนคำเตือนน้อยไป ควรจะให้กันมากๆ แนะนำพร่ำเตือนกัน เช่นคนอยู่ด้วยกันมากๆ มีอะไรเป็นปัญหา

ก็ช่วยแก้ไขช่วยปรับปรุงแนะนำกัน เรียกว่า เป็นมิตรทางความทุกข์ความสุขอย่างแท้จริง ช่วยเหลือกันตามสมควรแก่ฐานะ เป็นเหตุให้เกิดความสุขความสงบ

ถ้าเวลาไหนใจของเราไม่สบาย
ให้เรานั่งสงบใจ ให้สังเกตดูตัวเราเอง
ถ้าเรารู้สึกว่าอารมณ์มันชักจะไม่ดีแล้ว
...นั่งลง...สงบใจเสีย...สวดมนต์เสียก่อน
ไหว้พระสวดมนต์เพื่อสงบจิตสงบใจ
ทำจิตทำใจให้มันดีแล้วก็ค่อยพูดค่อยจา
ถ้าอารมณ์ของเรามันยังไม่ดีแล้วก็ไม่ต้องพูดกัน
อันนี้จะช่วยให้เกิดความรัก เกิดความสามัคคี
และจะทำให้เราอยู่ร่วมกันด้วยความสุข
...สมปรารถนา...

ดังที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับเรื่องคำพูดวันนี้
ก็เห็นว่าพอสมควรแก่เวลา
ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงเท่านี้

ใช้เหตุผล อย่าใช้อารมณ์

...คนเราถ้าได้ใช้ธรรมะ...
เช่นหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้
เอาไปคิดนึกบ่อยๆ ใจมันก็สบาย ปัญหามันก็น้อยลงไป
เวลาเกิดอะไรก็พอปลงตกได้ว่า มันไม่เที่ยง
เวลาเป็นทุกข์ก็นึกว่า
ความทุกข์นี่มันเป็นเรื่องของโลก
เราอยู่ในโลกมันก็ต้องพบกับความทุกข์ความเดือดร้อน
ความสุขนี่มันเป็นการลดความทุกข์ลงไปนิดหน่อยเท่านั้นเอง
คนเรามีความเศร้าโศกเสียใจอะไรต่างๆนี่
ถ้าได้หันเข้าหาธรรมะ ได้ศึกษาธรรมะแล้ว ความเบาใจก็จะเกิดขึ้น
เพราะมองเห็นความจริงว่า
อะไรมันเป็นอะไรตามความเป็นจริง
ถ้าเรามีธรรมะคุ้มครองอยู่สม่ำเสมอ
อะไรมากระทบเข้า เราก็รับได้อย่างใจเย็น ใจสงบ
ค่อยพูดค่อยจา เราไม่ต้องใช้อารมณ์
แต่ว่าเราใช้เหตุผลมาพูดจากัน

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

การสำรวมวาจา ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

คนพูดโดยไม่ระวัง...ไม่ดี
คนพูดโดยความระมัดระวังเป็นความดี
การสำรวมวาจาหรือการสำรวมปาก
...ยังเป็นประโยชน์ให้สำเร็จ...
ถ้ามีเรื่องจะพูด จงพูดแต่วาจางาม
การเปล่งวาจางามเท่านั้นยังประโยชน์ให้สำเร็จ
คนพูดชั่ว...ฆ่าตัวเองและบุคคลอื่น
ความทุกข์เกิดขึ้นเพราะการทำชั่วมีมาก
จงปิดประตูของปากให้มั่นคง ใจของท่านจะไม่เดือดร้อน
. . . ลาที่อยู่ในหนังราชสีห์ . . .
ถ้าไม่ร้องออกมาความเป็นลาก็จะไม่ปรากฏ จึงถูกฆ่า
เต่าปากไม่นิ่ง...ต้องตกลงมากระดองแตก
อำมาตย์...พูดมากจนพระราชาต้องให้กินมูลแพะ
คนพูดมากบางคนจึงถูกหมัดยัดปาก...จึงเดือดร้อน
ปากไม่ดีเป็นทุกข์ ปากดีนำสุขสงบมาให้
จงปิดปากของท่านเสียเถิด ปิดเป็นครั้งเป็นคราว

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

เรื่องของปาก

ปากของคนเราหอม
เขาเรียกว่า “คนปากหอม”
. . . ปากหอมเพราะพูดดี . . .
พูดไม่ดีเขาเรียกว่า “ปากเหม็น”
. . . ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ . . .
บางคนพูดเพื่อนไม่พอใจ
ก็ถูกเพื่อนว่า ข้าเกลียดขี้ปากเจ้าคนนั้นจริง
ปากจึงดีก็ได้ . . . ชั่วก็ได้
คนบางคนเขาเรียกว่าคนปากหวาน
แต่คนปากหวานมักมีใจเปรี้ยวต้องระวัง
คนพูดเก่ง . . . พูดคล่อง
ภาษาเมืองเหนือชมว่า คนนั้นช่างปากแท้ๆ
ช่างปากหมายความว่าช่างพูด
. . . แต่ถ้าใครพูดไม่เก่ง . . .
เขาก็ว่าคนนั้นบ่ช่างปาก
หมายความว่า . . . พูดไม่เป็นนั่นเอง

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

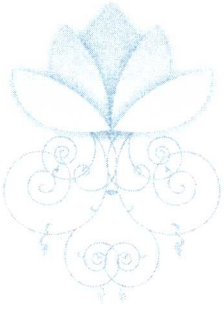

ทำแต่เรื่องดีๆ
พระพรหมมังคลาจารย์

ทำดี

วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ประโยชน์จากการฟังธรรม

ญาติโยมที่มาฟังกันอยู่เป็นประจำนั้น
ย่อมได้รับประโยชน์จากธรรมะ . . .
คืออย่างน้อยๆ ก็สบายใจในขณะที่มานั่งฟังธรรม
กลับไปบ้าน . . .เอาธรรมะไปใช้ให้เกิดความสบายใจ

ยิ่งโลกในสมัยปัจจุบันด้วยแล้ว มีเรื่องกระทบกระเทือนขุ่นข้องหมองใจกันบ่อยๆ แม้แต่เทวดาก็ยังถูกคนด่ายังถูกคนว่า คนสันดานชั่วมันก็หาเรื่องด่าได้ทั้งนั้น ทำดีมันก็ด่า ทำชั่วมันก็ด่า พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่า คนมันก็อย่างนั้น เราเดินก้มหน้ามันก็ว่า เดินแหงนหน้ามันก็ว่า ปากปิดมันก็ว่า พอปากเผยมันก็ว่า คนสวยมันก็ด่า คนไม่สวยมันก็ติ มนุษย์ในโลกนี้มันเป็นอย่างนั้น

แม้พระพุทธปฏิมายังราคิน
คนเดินดินหรือจะสิ้นคนนินทา

เขาว่าเป็นกลอนไว้อย่างนี้

คนพาลไม่เคยสรรเสริญการให้

แต่ว่าคนที่ไปว่าบุคคลที่ไม่ควรว่านั้นแสดงว่าจิตใจต่ำเต็มที พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า...

“พลา นปฺปสสนฺติ ทานำ”
“คนพาลไม่เคยสรรเสริญการให้”

ถ้ามีการให้การแจกในที่ใด คนพาลไม่ยินดีปรีดาในการให้ คนพาลไม่ยินดีในการกระทำดีของใครๆ เพราะว่านิสัยมันต่ำนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร

บุคคลที่น่าสงสารที่สุดในโลก

คนเราถ้าทำลายตัวเองแล้วมันก็ไปไม่รอด ชีวิตไม่เจริญก้าวหน้า ถ้าไปประทุษร้ายคนที่ไม่ประทุษร้ายตอบ ย่อมได้รับโทษทัณฑ์หลายสถาน เป็นโทษทัณฑ์แรงๆทั้งนั้น เช่น เป็นบ้าเป็นหลัง มีโรคขนาดหนักรักษาไม่ได้ ไม่มีใครอยากคบหาสมาคม เป็นต้น **เป็นเรื่องเสียหาย เพราะไม่เคยฟังธรรม ไม่เคยเข้าใกล้พระ** คบแต่คนชั่วคนร้ายมิจฉาทิฏฐิ จึงได้มีจิตใจตกต่ำไปถึงขนาดนั้น...น่าสงสาร

คนในโลกที่ควรสงสารที่สุด ก็คือ คนที่มีวิญญาณตกต่ำนี่เอง ถ้าจิตตกต่ำไปสู่ความชั่วความร้าย มันเป็นคนน่าสงสาร

คนเจ็บทางกายยังไม่น่าสงสารเท่าใด แต่คนป่วยทางใจนั้นน่าสงสารที่สุด เพราะคนเจ็บกายก็ไปนอนที่โรงพยาบาล ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครๆ แต่ว่า**คนป่วยทางใจ...ร่างกายไม่อยู่โรงพยาบาล ยังเที่ยวทำความรำคาญให้แก่เพื่อนบ้านร้านถิ่นได้เกิดความทุกข์ เกิดความเดือดร้อนหลายสถาน จึงเป็นคนประเภทที่น่าสงสาร ควรจะให้การช่วยเหลือ**

การช่วยเหลือ ก็คือว่า ช่วยแนะนำชักจูงให้เขาเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ให้กระทำในสิ่งที่ควรทำ ให้ละสิ่งที่ควรละ ให้ตั้งตนไว้ชอบตามหลักของธรรมะ ก็นับว่า เป็นการช่วยที่ประเสริฐ ทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ญาติโยมทั้งหลายที่เข้าสู่ธรรมะ มีลูกมีหลานในระหว่างนี้ ก็ต้องหมั่นเตือนลูกหลานไว้ว่า อันตรายจักมีต่อไปข้างหน้า ให้ระวังเนื้อระวังตัว อย่าเที่ยวอย่าเตร่ อย่าไปทำอะไรที่ไม่เหมาะไม่ควร อันตรายอาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของเขาได้ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะระมัดระวังไว้ ให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน หากไม่จำเป็นอย่าออกไปเที่ยวที่ไหน เพราะมีภัยอยู่รอบด้าน อันนี้มันเป็นเรื่องน่าคิดอยู่อีกประการหนึ่ง

เกิดเป็นเทวดามีความสุขจริงหรือไม่

ทีนี้ เรื่องที่อาตมาตั้งใจจะนำมาพูดกับญาติโยมในวันนี้อยากจะพูดเรื่องเกี่ยวกับ "การกระทำดี" เสียหน่อย

ในสมัยก่อนนี้คนอยากจะเป็นเทวดากันมาก ทำบุญทำทานอะไร ก็อยากจะไปเกิดในสวรรค์...อยากจะได้ไปเป็นเทวดา เพราะเข้าใจว่าเทวดานั้นเป็นภพที่เต็มไปด้วยความสุข ความสงบ ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความเดือดร้อน

แต่ความจริงนั้นหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเมื่อ**มีเกิดที่ใด ...ก็ต้องมีทุกข์ที่นั่น** แต่ว่าเราไม่เข้าใจลึกซึ้งในเรื่องอย่างนี้ เข้าใจไปว่าเป็นมนุษย์นี่แสนลำบาก เป็นเทวดาคงจะสบาย แต่ความจริงก็หาได้สะดวกสบายอะไรไม่

คล้ายๆกับคนยากจนนึกว่าคนมั่งมีเขาคงจะเป็นสุขสบาย มีอะไรกินอะไรใช้สะดวกทุกประการ อันนั้นมันเป็นเรื่องความสะดวก แต่ว่าอาจจะไม่สบายทางใจก็ได้ เพราะเรื่องจิตใจนั้นเป็นเรื่องภายในที่ไม่มีใครมองเห็นได้ เจ้าตัวเท่านั้นที่รู้ว่าสภาพจิตใจของตัวเป็นอย่างไร

ไม่ใช่ว่าพอมีอะไรสมบูรณ์แล้ว หมดทุกข์หมดร้อน ความทุกข์เดือดร้อนย่อมเกิดขึ้นได้เมื่อเรายังมีอวิชชาครอบงำจิตใจ เมื่อใดที่เราทำลายอวิชชาออกไปเสียได้ เมื่อนั้นแหละเจ้าตัวความทุกข์จึงจะหายไป

แต่ว่าคนเราเข้าใจว่าสวรรค์เป็นยอดแห่งความสุข ก็มีความต้องการที่จะทำบุญสุนทานอะไร แล้วก็อธิษฐานขอให้ไปเกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดา เพื่อจะได้มีความสุขความสบายสมควรแก่ฐานะ

"เทวดา" ในพระพุทธศาสนา

เรื่องเทพบุตรเทพธิดานี้ความจริงก็เป็นเรื่องเก่าแก่ มีมาก่อนพระพุทธเจ้าของเราเกิดด้วยซ้ำไป เพราะในศาสนาฮินดูหรือศาสนาพราหมณ์นั้นมีเรื่องเกี่ยวข้องกับเทวดามากมาย มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เขานับถือเทพเจ้า...ใหญ่บ้างก็มีเล็กบ้างก็มี มีมากมาย ถ้าไปถามนักปราชญ์ศาสนาฮินดูแล้ว

เขาก็จะตอบว่า เทวดามีประมาณสามสิบโกฏิ... ไม่ใช่น้อยๆ มากกว่าพลเมืองไทยด้วยซ้ำไป เรียกว่าอยู่กันแน่นหนา คับคั่งอยู่กันอย่างแออัด บางแห่งกล่าวว่าจะเอาเข็มทิ้งลงไปก็จะไปถูกหัวเทวดา เพราะว่ามีมากเหลือเกิน อันนี้เป็นเรื่องที่เขาเล่าไว้ก่อนพระพุทธเจ้าของเราเกิดด้วยซ้ำไป

ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าของเราอุบัติขึ้นในโลก ได้ตรัสรู้ธรรมะแล้ว พระองค์ไม่ได้สอนให้เราถือเทวดารูปบุคคลสมมติอย่างนั้น แต่ให้ถือ**คุณธรรมเป็นเทวดา คือ ให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ แล้วก็จะได้เป็นเทวดา**

จึงได้บอกว่า **เทวดามี ๓ เหล่า**

. . . คือ . . .

อุบัติเทวดา หมายถึง เทวดาเก่าๆที่เชื่อกันมา ทำความดีแล้วก็ไปเกิด ตามที่เขาเชื่อกันมาก่อน

แล้วก็ **สมมติเทวดา** หมายถึงว่า คนในโลกนี้แหละ แต่ว่าได้รับการสมมติยกย่องให้เป็นเสมือนเทวดา เช่น พระราชามหากษัตริย์ อย่างนี้เราเรียกว่าสมมติเทวดา คำบาลีเวลาพูดกับพระราชาเขาใช้คำว่า “สมมติเทวดา! ข้าแต่สมมติเทพ!” เป็นเทวดาโดยสมมติ

ส่วนเทวดาอีกพวกหนึ่งนั้น เทวดาแบบพุทธแท้ เรียกว่า **วิสุทธิเทวดา** หรือ **วิสุทธิเทพ** หมายถึงบุคคลผู้มีใจบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส คือพระอรหันต์นั่นเอง

ประพฤติคุณธรรมของคนดีก็เป็นเทวดา

พระอรหันต์หรือพระพุทธเจ้า เรียกว่า **วิสุทธิเทวดา วิสุทธิเทวดานี้เกิดโดยธรรม เกิดจากธรรม** ส่วนเทวดาอื่นๆนั้น เกิดโดยชาติ โดยกำเนิด แต่วิสุทธิเทวดานั้นเกิดจากธรรมโดยแท้

ผู้ใดประพฤติธรรมข้อที่จะทำให้เป็นเทวดาแล้ว ก็เรียกว่าผู้นั้นเป็นเทวดาแล้ว

พระพุทธเจ้า ทรงเปลี่ยนตัวบุคคลสมมติให้เป็นธรรมะ ถ้าเรียกตามภาษาธรรมะ เรียกว่า ปุคคลาธิษฐาน หมายถึงการอ้างตัวบุคคลเป็นตัวอย่าง

พรหมวิหารธรรม : คุณธรรมของคนดี

ธัมมาธิษฐาน พูดถึงข้อปฏิบัติล้วนๆ ไม่เกี่ยวด้วยตัวบุคคล เช่นอย่างกับพระพรหม ถ้าพูดเป็นบุคคล ก็หมายถึงพระพรหมสี่หน้าที่ปั้นไว้หน้าโรงแรมเอราวัณอะไรอย่างนั้น นั่นมันเป็นบุคคลสมมติ

ถ้าเขาพูดเป็นธัมมาธิษฐานนั้นก็หมายถึง**พรหมวิหารธรรม**

พรหมวิหารธรรม เป็นคุณธรรมของคนดี

ได้แก่

๑. **เมตตา** คือปรารถนาความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น

๒. **กรุณา** คือมีใจสงสาร อยากจะช่วยเขาให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน

๓. **มุทิตา** คือการพลอยยินดีในความสุขและความเจริญของผู้อื่น

๔. **อุเบกขา** ก็หมายถึงความวางเฉย ในเมื่อไม่สามารถจะบำเพ็ญธรรมสามข้อข้างต้นได้

ผู้ใดตั้งอยู่ในธรรมสี่ประการดังกล่าวนี้
ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพรหม
มารดาบิดานี้ เขาเรียกว่าเป็นพรหมของบุตร
เพราะมีคุณธรรม ๔ ประการนี้อย่างสมบูรณ์
อยู่ในจิตใจของท่าน

คนอินเดียโบราณนับถือเทวดาเป็นองค์ๆ แต่พระพุทธองค์แนะธรรมะให้ปฏิบัติ แม้แต่เรื่องพระพรหมที่เป็นพระเจ้าผู้สร้างของชาวฮินดู เวลาที่มีผู้ไปถามพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงกลับถามว่า...

พระพรหมเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเปล่า?

เขาก็ตอบว่า เป็นผู้บริสุทธิ์

แล้วทำไมท่านไม่ทำตัวให้บริสุทธิ์เพื่อเข้าถึงพระพรหมเสียเล่า?

พระองค์ทรงย้อนถามไปในรูปอย่างนั้น คือ ไม่ได้คิดถึงธรรมะข้อปฏิบัติ จึงพูดเป็นตัวบุคคล

ถ้าพูดในแง่ธรรมะก็หมายถึงข้อปฏิบัติ หมายถึงการปฏิบัติ และหมายถึงผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ พระเจ้าเป็นผู้มีความกรุณา...เราก็ควรจะทำใจให้กรุณา ให้บริสุทธิ์ อย่างนี้เป็นต้น จึงจะเรียกว่า ได้เข้าถึงสิ่งเป็นเนื้อแท้คือตัวธรรมะ อันเรานำมาปฏิบัติได้

บทบัญญัติเบื้องต้นในการกระทำความดี

ถ้าเราใคร่เป็นเทวดาในรูปใดก็ตาม เราควรจะได้ปฏิบัติธรรมเพื่อความเป็นเทวดา เพราะในขณะปฏิบัติธรรมนั้นจิตใจเราสูงขึ้นอยู่ในขั้นนั้น แต่ว่าไม่ใช่หยุดเพียงขั้นนั้นหรอก...ให้ผ่านพ้นต่อไป

สวรรค์นั้นถือว่าเป็นทางผ่าน ไม่ใช่ทางที่เราจะไปตั้งรกรากลงที่นั่น เพราะว่ามันยังเต็มไปด้วยความทุกข์ ความวุ่นวาย แต่ว่าเราผ่านไปสักหน่อย เพื่อไปเยี่ยมดูสภาวะความเป็นเทวดาทั้งหลาย พอเสร็จแล้วเราก็ประจักษ์ว่า พวกท่านก็ยังยุ่งอยู่เหมือนกัน

ฉะนั้นเราไม่แวะที่นี่ เราจะเดินต่อไป**จนกระทั่งถึงความดับทุกข์ดับร้อนได้อย่างเด็ดขาด เรียกว่า "พระนิพพาน" อันเป็นจุดหมายปลายทางของการปฏิบัติทางพุทธศาสนา** เป็นสภาพจิตที่สงบเย็นอยู่ตลอดเวลา เป็นจุดหมายอันสำคัญ

แต่ถ้าเรายังไม่ถึงจุดนั้น ก็เอาเพียงขั้นเป็นเทวดาในบ้านไปก่อน เรียกว่า เป็นเทวดาอยู่ในสังคม ดีกว่าเป็นอย่างอื่นอยู่ในสังคม

ใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารุ่นอรรถกถา ไม่ใช่พระบาลีซึ่งเป็นคัมภีร์ดั้งเดิม แต่ว่าเป็นคัมภีร์อรรถกถาคืออธิบายบาลีอีกทีหนึ่ง ก็ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับเทวดาไว้มากเหมือนกัน แต่ก็ได้แนะว่าถ้าจะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต้องปฏิบัติธรรมะ

เช่นเขาเล่าเรื่องนายหนุ่มคนหนึ่งชื่อมาฆะมาณพ เป็นคน **ใจกว้าง เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ชอบใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมหรือบุคคลอื่นทั่วๆไป** แกชอบไปทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เช่นว่าถนนหนทาง ถ้าตรงไหนลุ่ม...ก็เอาดินไปถมให้มันตื้นขึ้น ตรงไหนควรมีสะพาน...ก็ไปสร้างสะพาน ตรงไหนรกเต็มไปด้วยขวากหนาม เดินลำบาก...ก็ไปถางให้มันเตียน

ชั้นแรกแกก็ทำคนเดียวไม่ได้ชักชวนใครๆ ไปทำบ่อยๆ...เวลาว่างก็ไปทำ ส่วนเวลาอื่นแกก็ไปทำมาหากินตามฐานะ พอว่างจากงานส่วนตัว...ก็ต้องไปทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป ขั้นแรกแกก็ทำผู้เดียว แต่ว่าคนเดินผ่านทางนั้นเขาได้รับความ

สะดวกสบาย เมื่อเห็นท่านทำก็ไปถามว่า ท่านทำอะไร? ก็บอกว่า ฉันทำทางไปสวรรค์ แกว่าอย่างนั้น คนเหล่านั้นก็นึกว่า เออ... เข้าทีดี ก็บอกว่า เอ้า!... ฉันจะร่วมมืออีกสักคนหนึ่ง ก็เลยกลายเป็นสองคน พอต่อมามีคนอื่นมาเห็นก็มา ถามอย่างนั้นว่า ท่านทั้งสองนี่ทำอะไรกัน? เขาก็ตอบพร้อมกันว่า ทำทางไปสวรรค์ คนเขาอยากไปสวรรค์ก็มาร่วมทำกันอีก...คนเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นสามสิบสามคนมาร่วมกันทำทาง ทำบ่อน้ำ สร้างสวนสาธารณะ สร้างศาลาพักร้อน สร้างอะไรต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมในยุคในสมัยนั้น

ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

ทางจังหวัดภาคใต้ของเราที่สงขลาเป็นตัวอย่าง ถ้าเดินทางจากตัวเมืองสงขลา ข้ามไปทางหัวเขาแดง เรียกว่าเขตอำเภอเมืองระโนด เป็นเขตชายทะเลสองฝั่ง ฝั่งใน...ทะเลสาป ฝั่งนอก ...ทะเลหลวงคืออ่าวไทย ระยะทางที่เดินไปนั้น จะเห็นศาลา บ่อน้ำ ต้นไม้ร่มรื่นมากมายเหลือเกิน...คนเขาสร้างไว้ ไปพักศาลานี้... มองเห็นศาลาหลังหน้า พักศาลาหลังนี้ก็มองเห็นศาลาหลังโน้น ทางเดินแถวนั้นเป็นดินทรายละเอียด...ทรายชายทะเล ถ้าเป็นหน้าร้อนก็ต้องวิ่งเพราะว่ามันร้อนเต็มที คนเดินไปร้อนๆ พอไปเจอศาลา บ่อน้ำ ร่มไม้...ก็หยุดพัก พักหายเหนื่อยก็เดินทางต่อไป

ศาลาไม่รู้กี่ร้อยหลังในบริเวณนั้นมีเต็มไปหมด พวกชาวบ้านมาสร้างบ้าง พระชวนชาวบ้านสร้างบ้าง สร้างศาลา สร้างบ่อน้ำ เวลาเดินทางก็ได้พักผ่อนสบาย แล้วโดยมากก็มีพวกแม่ค้าเอาของมาวางขายในศาลา ขายข้าวยำกันบ้าง...ขายขนมกันบ้าง ขายอะไรต่ออะไรกันบ้าง พระสงฆ์องค์เจ้าเดินทางผ่านไปนั้นไม่ต้องว่าจะกลัวอดหรอก พอสิบเอ็ดโมง...ไปถึงที่ศาลาไหน... ไปนั่ง ไม่ต้องพูดไม่ต้องจา นั่งไม่ทันเหงื่อแห้ง เดี๋ยวมาแล้ว...เขาเอามาถวาย ทั้งอาหาร ทั้งน้ำดื่ม พร้อมหมด อันนี้เป็นกิจที่เขาชอบทำ

ศาลาบางหลังก็ใหญ่โต เขาก็นิมนต์พระไปเทศน์ทุกวันพระเวลาเย็นๆ เพื่อให้คนบ้านใกล้เรือนเคียงได้ฟังพระธรรมเทศนา เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ แต่ว่ามาในสมัยนี้ เขาทำถนนรถยนต์วิ่ง ศาลาที่สร้างไว้ คนก็ไม่ค่อยได้พักเท่าใด เว้นไว้เพียงบางแห่งซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้าน...คนมานั่งพักเพื่อจะขึ้นรถต่อไป ก็ยังเป็นประโยชน์อยู่

คนเสียสละ...ใจกว้าง คนเห็นแก่ตัว...ใจแคบ

เมืองไทยเราสมัยก่อน มีศาลาพักร้อน มีร่มไม้ มีบ่อน้ำ ตามหน้าบ้านก็มีหม้อน้ำใส่น้ำเย็นๆ มีขันใบน้อยๆวางไว้บนหม้อ เพื่อให้คนได้ดื่มกินน้ำนั้นในเวลาเดินทาง แต่ว่าต่อมาสิ่งที่เอา

ไปตั้งไว้นั้น...คนขโมยเอาไปเสีย เช่นขันน้ำไปวางไว้...มันก็ขโมยขันไปเสีย อย่างนี้เป็นต้น ก็เลยหายไป ไม่มีคนตั้งน้ำไว้ให้คนเดินทางดื่มต่อไป ยังมีอยู่บ้างในบางแห่งที่ทำกันอยู่ในรูปอย่างนี้ **เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้น เป็นกิจชอบอย่างหนึ่งที่ควรจะได้กระทำทั่วๆไป**

คนเราถ้ามีน้ำใจเสียสละแล้ว...
มันก็กลายเป็นคนที่มีใจกว้าง
ถ้าเกิดความเห็นแก่ตัวแล้ว...
ก็เป็นคนใจคับแคบ ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ใครๆ

โลกวุ่นวาย เพราะคนใจคับแคบ เห็นแก่ตัว

โลกเราเต็มไปด้วยคนใจคับแคบ...มันก็วุ่นวาย เกิดปัญหานานาประการ ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดจากคนใจแคบทั้งนั้น

คนใจคับแคบ ก็คือคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ทำอะไรก็จะเอาแต่ประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ไม่คำถึงถึงประโยชน์และความสุขของส่วนรวม ความวุ่นวายก็ต้องเกิดมากขึ้นเป็นธรรมดา แต่ถ้าหากว่าเราตั้งใจเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมแล้ว เรื่องความยุ่งยากมันก็น้อยลงไป

บัญญัติ ๗ ประการ

คัมภีร์กล่าวต่อไปว่า ในครั้งตั้งแต่สมัยโบราณเขาสอนกันมาในรูปอย่างนี้ ชายหนุ่มชุด ๓๓ คน...เขาช่วยกันทำงาน พัฒนาถนน บ่อน้ำ ศาลาสาธารณะ จนได้แก่เฒ่าตายแล้ว ก็ได้ไปเกิดเป็นพระอินทร์ อันนี้เป็นเรื่องเก่าที่เขาเล่ากันมา

ครั้นเรื่องไปถึงพระโสตของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเป็นเรื่องธรรมะไป คือว่า ถ้าใครอยากจะเป็นพระอินทร์ในรูปอย่างนั้น ก็ต้องประพฤติธรรม แล้วก็วางหลักธรรมะไว้เจ็ดประการเพื่อให้คนได้นำไปปฏิบัติ แล้วก็จะได้เป็นพระอินทร์ คือเป็นก่อนตาย ไม่ใช่เป็นกันเมื่อตายแล้ว เป็นอะไรมันเป็นก่อนตายนี่ดีกว่า ถ้าเป็นเมื่อตายแล้วเราไม่รู้ไม่เห็น แล้วคนอื่นเขาก็ไม่ได้พลอยอนุโมทนาสาธุ ด้วยเพราะไม่รู้ว่าเราเป็นหรือเปล่า แต่ถ้าเราเป็นเสียก่อนตายแล้วมันเห็นชัดด้วยตัวของเราเอง ไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้น

นิพพานขณะมีชีวิตอยู่

ในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นก่อนตายกันทั้งนั้น แม้การปฏิบัติธรรมเพื่อการบรรลุนิพพานก็ให้บรรลุกันก่อนตาย ถ้าตายแล้วบรรลุมันก็ไม่ได้เรื่องอะไร ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเห็น พระองค์

จึงสอนให้นิพพานก่อนตาย ให้ได้ความสงบเสียก่อน ให้ได้ความสุขที่แท้จริงเสียก่อนตาย ไม่ใช่ไปเอากันเมื่อตายไปแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่ เรียกว่าฝันมากไปหน่อย เพราะฉะนั้นจึงสอนการปฏิบัติเป็นตัวธรรมะเอาไว้เพื่อให้เราเอามาปฏิบัติ **เราลองมาศึกษาเรื่องนี้บางข้อ ว่าจะเป็นประโยชน์แก่สังคม ในยุคปัจจุบันขนาดไหน ถ้าเราได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติเจ็ดประการที่ทำให้คนเป็นพระอินทร์นี้ จะดีหรือไม่?**

ถ้าเอามาศึกษาพิจารณาแล้ว ก็จะเห็นว่า เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตัวของเรา แก่สังคมอย่างมากมาย และถ้าเราดูสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้แล้ว มีจำนวนไม่ใช่น้อยที่ขาดคุณธรรมเหล่านี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายขึ้น...ความวุ่นวายส่วนตัว ความวุ่นวายภายในครอบครัว ในวงงาน ตลอดจนถึงความวุ่นวายของสังคมโลกนั้น ก็เกิดจากว่าไม่เอาสิ่งเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงได้เกิดปัญหายุ่งยากด้วยประการต่างๆ แต่ถ้าสมมติว่าเราชวนกันใช้หลักเหล่านี้เป็นแนวปฏิบัติแล้ว อะไรๆก็จะไม่วุ่นวาย

ทำนุบำรุง ดำรงตนในคำสอนของพุทธศาสนา

เมืองไทยเรานี้เป็นเมืองพุทธศาสนา ที่เราพอจะคุยอวดกันอยู่ได้ อวดได้ว่ามีความมั่นคง คือมั่นคงในการจัดระเบียบในการ

เป็นอยู่เรียบร้อยกว่าประเทศอื่นๆ ที่นับถือพุทธศาสนาด้วยกัน เพราะว่าประเทศอื่นนั้นเสียหลักเอกภาพไป ศาสนาก็เลยอับเฉาไป เพราะผู้ที่เข้ามาปกครองนั้น ไม่ได้เอาใจใส่บำรุงส่งเสริมศาสนา

ส่วนในเมืองไทยเรานั้น พระราชามหากษัตริย์ทุกพระองค์ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงกาลบัดนี้ เวลาเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติก็ได้ประกาศเป็นสัจจะวาจาเอาไว้ว่า...

เราจะบำรุงขอบขัณฑสีมา อาณาจักร
และพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า

อันนี้เป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์

การบำรุงพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ไทยนั้น ไม่ใช่บำรุงแต่เพียงด้านวัตถุ หากพระองค์ได้บำรุงในด้านการปฏิบัติธรรมะ คือองค์พระมหากษัตริย์ได้ทรงปฏิบัติธรรมเป็นตัวอย่างแก่ประชาราษฎร์พระมหากษัตริย์ดำรงพระองค์ อยู่ในทศพิธราชธรรม คือธรรมสำหรับพระองค์และประเทศ นี่เรียกว่าการบำรุงพระศาสนาอย่างแท้จริง

ในหลวงของเราองค์ปัจจุบันนี้ ถ้าเราเพ่งพิจารณาด้วยดีแล้ว ก็จะพบว่าพระองค์เป็นผู้แทนของพระธรรมทีเดียว เป็นประมุขที่ทรงปฏิบัติธรรมะอยู่ตลอดเวลา ในชีวิตประจำวันของพระองค์ก็ทรงเป็นธรรม ทำอะไรทุกอย่างก็ประกอบไปด้วยธรรมะ ไม่มีอะไรที่ละทิ้งธรรมะเลยแม้แต่น้อย นับว่าเป็นตัวอย่าง

ในทางธรรม และเป็นผู้แทนของธรรมะก็ว่าได้ จึงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของราษฎรทุกถ้วนหน้า

ธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข

เมืองไทยเรามีสภาพกันในรูปอย่างนี้ เราผู้เป็นประชาชนสามัญทั่วไป ก็ได้อาศัยบารมีร่มโพธิ์ร่มไทรกันในรูปอย่างนี้ เราได้อาศัยบารมีร่มโพธิ์ร่มไทรของธรรมะในพุทธศาสนา เป็นเครื่องคุ้มครองรักษา เราจึงได้อยู่เย็นเป็นสุขกันพอสมควร

แต่ว่ามาบัดนี้ก็มีลางร้ายบอกเหตุการณ์อยู่บ้าง ว่าต่อไปข้างหน้านี้ ต้นไทรกิ่งหักจะเกิดขึ้น ต้นโพธิ์ใบโกร๋นจะมีขึ้น เพราะว่าคนเราไม่สนใจธรรมะ เห็นธรรมะเป็นของครึ ไม่ทันสมัย และเห็นว่ากิจกรรมทางพระศาสนานั้น มันเป็นเรื่องของคุณตาคุณยาย...ไม่ค่อยสนใจเสียเลย อันนี้แหละมันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจในกาลต่อไปในภายภาคหน้า

เมื่อพากันละเลยธรรมะ ก็ไม่มีหลักรักษาจิตใจ

คนเราถ้าชวนกันละเลยแบบแผน ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามแล้ว จะมีอะไรเป็นหลักรักษาจิตใจกันอีกต่อไป ก็จะอยู่กันด้วยความเขม่นเข้าหากัน เกิดเป็นปัญหา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนได้

บทเรียนใกล้ๆบ้านมันสอนอยู่พอแล้ว ว่าการที่ไม่ประพฤติธรรมนั้นได้ผลอย่างไร เราคนไทยจึงควรจะมาช่วยกันกอบกู้ฐานะธรรมะทางจิตใจ ให้มั่นคงอยู่ในตัวของเราตลอดไป

"จงเดินทางที่ผู้ใหญ่เดินแล้ว"

โดยเฉพาะญาติโยมที่มาวัดก็นับว่าได้ปฏิบัติอยู่แล้ว ทั้งที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่ม คนสาว แม้เด็กหนุ่มๆ ก็มีมาฟังกันอยู่บ้างเป็นประจำ ก็นับได้ว่าเป็นผู้ได้เดินตามเส้นทางที่ดีงาม คือเดินตามทางของบรรพบุรุษ ดังที่พระพุทธเจ้าบอกว่า **"จงเดินทางที่ผู้ใหญ่เดินแล้ว"**

ผู้ใหญ่ : ผู้มีธรรมะเป็นหลักครองใจ

ผู้ใหญ่นั้นหมายถึง**ผู้ที่มีธรรม** ไม่ใช่ด้วยอำนาจ ไม่ใช่เพราะอายุมาก ไม่ใช่เพราะเกิดในสกุลใหญ่ แต่ว่า**ใหญ่เพราะมีธรรมะเป็นหลักครองใจ**

ผู้ใดมีธรรมะเป็นหลักครองใจ แม้เป็นเด็ก...ก็เป็นผู้ใหญ่ เป็นหนุ่มสาว... ก็เป็นผู้ใหญ่ ยิ่งเป็นคนแก่ถ้ามีธรรมะก็เรียกว่าน่าดู น่าเคารพ น่ากราบไหว้ และน่าบูชาสักการะ เพราะมีธรรมเป็นเครื่องประดับจิตใจ เราจึงควรจะได้ใช้ธรรมะเป็นแนวทางชีวิตเอาไว้

คนในสมัยก่อนๆ จึงได้กล่าวสอนกล่าวเตือนกันนักหนา ให้คนประพฤติธรรม ให้ตั้งมั่นอยู่ในธรรมะกันตลอดไป เช่นในเรื่องนี้ก็เรียกว่า สอนให้ประพฤติธรรมเจ็ดประการ จะยกมาพูดบางข้อ...

มีความกตัญญูกตเวทิตา

อย่างข้อแรกที่สอนไว้ว่า **ผู้เป็นใหญ่เป็นโตขนาดพระอินทร์ได้นั้น จะต้องเป็นผู้บำรุงเลี้ยงมารดาบิดา**

เรื่องการเลี้ยงมารดาบิดานั้น เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตของคนเรา เพราะเราถือกำเนิดมาจากมารดาบิดา มารดาเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เลี้ยง เป็นผู้บำรุงรักษา ให้การศึกษาเล่าเรียน ชี้แนะแนวทางผิดถูกให้เราเข้าใจ ให้เราได้ปฏิบัติในทางที่ถูกที่ชอบตลอดเวลา เราจึงถือว่า ท่านเป็นเจ้าบุญนายคุณ เป็นผู้อยู่เบื้องหน้าของเรา

พุทธศาสนาจัดบิดามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า

ทางพระพุทธศาสนา จัดทิศไว้หกทิศด้วยกัน เรียกว่า ทิศเบื้องหน้า เบื้องหลัง เบื้องขวา เบื้องซ้าย เบื้องบน และเบื้องล่าง

ทิศเบื้องหน้านั้นคือบิดามารดา เอามารดาบิดาไปไว้ข้างหน้าก็เพราะเป็นสิ่งที่เราจะเห็นได้ก่อนอะไรทั้งหมด เหมือนกับทิศตะวันออก พอตื่นขึ้น เราเห็นดวงตะวันเป็นของเด่นในอากาศ พอตื่นก็เห็นว่ามีแสงสว่าง แสงสว่างนั้นมาจากดวงอาทิตย์ ดวงอาทิตย์จึงเป็นสิ่งที่เราเห็นก่อนในตอนเช้า ฉันใด

เราเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลก ก็ได้เห็นคุณแม่ก่อนใครๆ แล้วเราก็เห็นคุณพ่ออีกทีหนึ่ง คุณพ่อคุณแม่จึงถือเป็นทิศเบื้องหน้า เป็นทิศที่เราจะต้องกราบไหว้ ต้องเคารพสักการะบูชา

ผู้มีความกตัญญูกตเวทีเป็นผู้มีพื้นฐานจิตใจที่ดี

ผู้ใดละเลย ไม่กราบไหว้ทิศเบื้องหน้า ผู้นั้นเป็นคนที่คบไม่ได้ เพราะว่าทิศที่อยู่เบื้องหน้า...ตนไม่เหลียวแล ก็เท่ากับว่าเป็นคนตาบอดตาใส มองอะไรไม่รู้จักนั่นเอง

แต่**คนใดมีความเคารพรักมารดาบิดา เป็นคนที่ไว้ใจได้ เราเข้าใกล้ก็ได้ เอามาร่วมหุ้นร่วมส่วน ทำการค้าขายอะไรก็ได้ เพราะคนประเภทนั้นพื้นฐานทางจิตใจดี** มีความกตัญญูกตเวทีเป็นพื้นฐาน

คนเราถ้าจิตใจตั้งมั่นอยู่ในความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ผู้บังเกิดเกล้าแล้ว...เป็นคนที่คบได้ ถ้าขาดคุณธรรมข้อนี้แล้ว เห็นจะไม่ไหว

เพราะฉะนั้นท่านจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ **ในครอบครัวใหญ่ๆ ที่มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคงเป็นปึกแผ่น ก็เพราะคนในครอบครัวนั้นเคารพรักในมารดาบิดาของตน** เมื่อมีชีวิตอยู่ก็ถือว่าท่านเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่เดินไปข้างหน้าเรา ท่านจะเดินไปทางไหน...เราก็เดินไปตามทางนั้น

อันปกติของพ่อแม่นั้น ย่อมเดินไปในทางที่ถูกทางที่ชอบ ไม่เดินไปทางผิด ถ้าเป็นคนที่มีความสำนึกในหน้าที่ ก็อาจจะมีอยู่บ้างที่เดินผิดทางไป เพราะไม่รู้จักหน้าที่ของตัว เราผู้เป็นบุตรธิดาก็เรียกว่าเดินตามทางของพ่อแม่ พ่อแม่ไปทางไหนเราก็เดินไปตามทางนั้นก็นับว่าปลอดภัย แต่ถ้าเดินออกนอกลู่นอกทางเมื่อใด ก็จะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนเมื่อนั้น ฉะนั้นท่านจึงสอนเรื่องนี้ไว้ก่อนเป็นข้อต้น **มารดาบิดาเป็นพรหม เป็นเทวดาในครอบครัว เป็นพระอรหันต์ของลูกๆในครอบครัว เป็นผู้ที่เราจะต้องกราบไหว้บูชาสักการะทุกค่ำเช้าเข้านอน**

คนในสมัยโบราณเขาถือนักหนาในเรื่องอย่างนี้ แต่ว่ามาในสมัยนี้เหตุการณ์มันเปลี่ยนแปลงไป ความเคารพในมารดาบิดาก็ชักจะลดน้อยลงไป ภาพอะไรที่มันเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพ่อแม่ก็น้อยลงไปทุกวันทุกเวลา ทำไมจึงน้อยไปในเรื่องอย่างนี้ ก็เพราะว่า **คนเราสนใจในวัตถุมากเกินไป สนใจแต่ในการแสวงหาวัตถุมากจนเกินไป จึงไม่สนใจในสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรม การละเลยก็เกิดขึ้น**

บางทีอาจจะนึกเสียว่า คุณพ่อคุณแม่ท่านไม่มีอะไรที่จะต้องช่วยเหลือ ท่านมีความสุขความสบายอยู่พอแล้ว ก็เลยไม่เอาใจใส่ อย่างนี้เขาเรียกว่าคนไม่มีหัวใจ คือไม่ได้คิดว่า**พ่อแม่ไม่ใช่ต้องการแต่วัตถุเพียงอย่างเดียว ท่านต้องการที่จะเห็นหน้าลูก ต้องการให้ลูกท่านทุกคนเอาใจใส่ในสารทุกข์สุกดิบอะไรต่างๆบ้าง** เช่นว่า มารดาบิดาของเราท่านมีเงินมีทองใช้ มีบ้านอยู่อุดมสมบูรณ์แล้ว เราก็คิดเสียว่าไม่ต้องไปยุ่งกับท่าน ท่านอยู่สบายแล้ว...อย่างนี้คิดไม่ถูก เพราะคนอายุมากคือคนแก่นี้มักจะว้าเหว่ทางจิตใจ **ความว้าเหว่ทางจิตใจนี่มันเป็นทุกข์มาก เป็นเรื่องความทุกข์ในชีวิตประจำวัน ลูกที่ดีจะต้องสำนึกในข้อนี้ ถึงแม้ว่าท่านจะมีความสุขสบายทางวัตถุแล้ว แต่บางทีอาจจะไม่สบายทางจิตใจก็ได้**

เพราะฉะนั้นเราควรจะเข้าใกล้...ไต่ถาม เช่นตื่นเช้าไปเยี่ยมท่านเสียหน่อย ไปดูว่าเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อคืนท่านหลับสบายดีไหม วันนี้ต้องการอะไรบ้าง จะให้ผมช่วยเหลือเจือจุนอะไรบ้าง อย่างนี้นับว่าเป็นความชุ่มชื่นเย็นใจของท่าน เพียงแต่ไปถามเท่านั้นท่านก็สบายใจแล้ว ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น ตอนเย็นเวลาจะนอนก็ไปเยี่ยมไปดูท่านเสียหน่อย หรือกลับจากทำงานก็ไปเยี่ยมเสียหน่อย ถ้าเราไปไหนก็มีอะไรเอามาฝากท่านบ้าง... ซื้อผลไม้เล็กๆน้อยๆ ซื้อของที่ท่านชอบเอามาฝาก

คนเฒ่าคนแก่ท่านไม่ต้องการมากหรอก แต่น้ำใจนี่สำคัญกว่าวัตถุ **คนเราไม่มีน้ำใจ...วัตถุมันก็ไม่มา แต่ถ้ามีน้ำใจแล้ว... วัตถุมันก็ตามมาเป็นธรรมดา** เพราะฉะนั้นเราควรจะมีอะไรไปฝากให้ท่านบ้าง วันเกิดของท่านก็เอาอะไรไปให้ ไปอวยพรท่าน ความจริงเราไปอวยพรผู้ใหญ่ก็เท่ากับเราไปรับพรมากกว่า คือไปรับพรจากท่าน แต่เราเรียกไปอวยพรให้ท่าน เรียกว่าไปอวยพรก็ถูกในแง่หนึ่งเหมือนกัน คือไปให้ท่านสบายใจ เมื่อท่านมีความสบายใจ...ท่านก็กินได้นอนหลับ อายุมั่นขวัญยืน ถ้าว่าลูกหลานไม่ไปเสียเลย มันก็ไม่ไหว

เคารพซึ่งกันและกันในระหว่างหมู่ชน

คนโบราณเขามีการนับถือผู้เฒ่าผู้แก่มาก เช่นว่าวันตรุษ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา ออกพรรษา วันปีใหม่ วันอะไรอย่างนี้เขาก็ไปกราบไหว้ผู้ใหญ่ ตามบ้านนอกทั่วๆไปนั้น ใครที่แก่กว่าเพื่อนในหมู่บ้านย่อมได้รับการสักการะ เคารพจากคนในหมู่บ้านนั้น

เมื่อเด็กๆเคยจำได้ว่ามีคนแก่อยู่คนหนึ่ง ชื่อตาบี้ ตาบี้นี้เดินหลังคู้ แต่ว่ามีความรู้หลายอย่าง...เป็นช่างไม้ สมมติว่าจะสร้างบ้านสร้างเรือน ตาบี้ต้องไปขีดให้เขาเจาะให้เขาบากเสาให้ตัดไม้ ทั้งที่แก่เต็มทีแล้วก็ยังใช้แก แกอยู่คนเดียว...ลูกๆไม่มี

แต่ว่าไม่เดือดร้อน เพราะคนบ้านใกล้เรือนเคียงเอาใจใส่ เอาข้าวสารไปให้ เอาปลาไปให้ มีขนมนมเนยก็เอาไปให้ ทุกคนในหมู่บ้านนั้นเลี้ยงตาบี้คนเดียว ...ได้รับความสุขความสบาย ตาบี้จะดุว่าลูกใครหลานใครก็ได้ จะตีก็ได้...เขาไม่ว่า ถ้าร้องมาว่าตาบี้ตีแล้ว...พ่อเฉย...แม่เฉย เพราะเขาไว้ใจว่าตาบี้นี้เป็นคนยุติธรรม ไม่รังแกเด็ก แกไม่ตีโดยไม่มีสาเหตุ แล้วแกก็ไม่ได้ตีแรงอะไร... ก้านมะยมหวดก้นสองสามทีเท่านั้น อาตมาก็เคยถูกแกตีเอาบ้างเหมือนกัน ร้องไห้มาหาคุณแม่...คุณแม่เฉย เพราะถือว่าตาบี้เป็นคนยุติธรรม เขาเลี้ยงกันในรูปอย่างนั้น ถ้าหากว่าเป็นวันสำคัญ เช่นวันทำบุญเดือนสิบ ขนมบ้านตาบี้เยอะแยะ...คนเอามาให้บ้านใกล้เรือนเคียง ไม่ใช่บริเวณนั้นก็เอามาให้ แกได้ตั้งกะเฌอใหญ่ๆ พวกเราเด็กๆก็ชอบไปบ้านตาบี้ เพราะว่ามีขนมเลี้ยง

อันนี้เป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณีของการเคารพผู้ใหญ่ในเขตบ้านนั้น เขาจึงอยู่กันด้วยความสุขสบาย คนแก่จะดุใครจะว่าใครก็ได้ เวลาแต่งงานก็ต้องเชิญไปนั่งเป็นประธาน มีงานศพก็ต้องไป ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือว่าบวชนาค...จะต้องไปด้วยทั้งนั้น หากว่าบ้านไหนมีคนแก่ที่เขาเคารพไปนั่งเขาถือว่าเป็นมงคล ทำอะไรถ้าไม่มีคนแก่ที่เขานับถือไปนั่ง เขาก็ว่าเอาอีกแหละหาว่าเป็นคนไม่ดีแล้ว ตาคนนั้นจึงไม่ไปด้วย ถึงกับเสียหาย สังคมเขาเป็นอย่างนั้น จึงอยู่กันฉันท์พี่ฉันท์น้อง มีความสุขความสบาย ไม่วุ่นวาย ไม่เดือดร้อน นี่คือการเคารพกัน

ความรักความเคารพกันในระหว่างชน มันเป็นเหตุให้เกิดความสงบสุข แต่ถ้าเกลียดกันขึ้นเมื่อใด ก็มีความทุกข์ความเดือดร้อนเมื่อนั้น

เดี๋ยวนี้คุณธรรมเหล่านั้นชักจะเลือนหายไป มันไม่ค่อยจะปรากฏเหมือนเมื่อตอนเด็กๆที่เคยแลเห็น ก็เพราะว่าจิตใจคนมันได้เปลี่ยนแปลงไป มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ความเสียสละลดน้อยไป เวลานี้แม้กับพ่อแม่ก็ไม่อยากให้ อยากจะเอาไว้กินไว้ใช้ผู้เดียว พ่อแม่ขออะไรบ้างก็ช้า แต่ถ้าตัวมาขอจากพ่อแม่ต้องขู่เอาทั้งนั้น เอาเท่านั้นเท่านี้ นิสัยขู่นี้มันเป็นมาตั้งแต่เด็ก พอเป็นวัยหนุ่มทีนเอจก็ยังไปขู่เอาอยู่เรื่อยไป โตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังไปขู่ต่อ เช่นมาขู่รัฐบาลเป็นต้น จะเอานั่น จะเอานี่ ถ้าไม่ได้แล้วฉันจะลาออกจากประชาชน ไม่รู้จะไปเป็นลิงเป็นค่างที่ไหน มันเป็นเสียอย่างนี้ มนุษย์เรามันอุตริไม่เข้าเรื่อง ลาออกอย่างไร จะไปอยู่ที่ไหน...ลาแล้ว นี้เรียกว่าเป็นการขู่เข็ญ เสียนิสัยมาตั้งแต่ตัวน้อยๆ ไม่เคารพผู้ใหญ่คือพ่อแม่แล้ว เวลาใครมานั่งปกครองเราเราก็ไม่เคารพอีก จะเอาอย่างนั้น จะเอาอย่างนี้ จะเอาตามชอบใจ มันก็วุ่นวายเดือดร้อน คนโบราณเขาว่า *คบเด็กสร้างบ้าน คบคนหัวล้านสร้างเมือง* เขาว่าไว้อย่างนั้น ไม่รู้ว่ามันยุ่งอย่างไร เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญอยู่ที่เราควรจะได้เพาะให้เกิดขึ้นในสังคม คือความเคารพมารดาบิดา เลี้ยงดูมารดาบิดา ถ้าไม่เลี้ยงกายก็เลี้ยงใจ เลี้ยงใจสำคัญกว่า ก็อยู่กันด้วยความสุขสบาย

อีกประการหนึ่งเขาสอนว่า **ให้เคารพผู้ใหญ่ในสกุลตามอาวุโส** พ่อแม่น่ะท่านไม่ได้อยู่กับเราตลอดไปหรอก วันหนึ่งท่านก็จะต้องจากเราไป...ตายไปจากโลกนี้ ทีนี้เมื่อพ่อแม่ตายไปแล้ว เราก็ต้องอุปโลกน์ใครสักคนหนึ่งให้เป็นหัวหน้าในครอบครัว เป็นหัวหน้าในสกุลของเราที่เราจะถือเป็นธงเป็นผู้นำ แล้วก็รับฟังคำสอนคำเตือนของบุคคลนั้นต่อไป

อันคนที่อยู่กันเป็นหมู่เป็นพวกนั้น ถ้าปราศจากผู้นำหมู่แล้วก็จะอยู่กันได้อย่างไร? ปลาก็มีผู้นำฝูง นกก็มีผู้นำฝูง วัวควายก็มีผู้นำฝูง อะไรๆมันก็มีหัวหน้าทั้งนั้น แม้แต่มดตัวเล็กๆก็มีหัวหน้า ถ้าเราไปศึกษาดูแล้วก็จะเห็นว่ามดมันมีหัวหน้า ต้องดูนานๆ ดูตามที่มันคลานไปตามทางเดิน จะเห็นว่ามีตัวหนึ่งไปข้างหน้า ถ้าตัวนั้นเอียงไปทางขวา...พวกลูกน้องก็ไปทางขวา ถ้าตัวนั้นไปทาง ซ้าย... มันก็ไปทางซ้าย คดไปตามหัวหน้า ถ้าตัวนั้นลงรู...ก็ลงรูกันเป็นแถวไปเลย นี้ให้เห็นว่ามันมีหัวหน้า นกก็มีหัวหน้า คนป่าคนเยิง แม้ว่าจะไม่เจริญด้วยอารยธรรม ก็มีคนเป็นหัวหน้า เคารพบุคคลผู้เป็นหัวหน้า

เรื่องหัวหน้านี้สำคัญมาก ในตัวมนุษย์เราต้องมีหัวหน้า มือก็ต้องมีหัวแม่มือ เท้าก็มีหัวแม่เท้า ระหว่างแข้งขาก็มีหัวเข่า เรื่องหัวๆมันสำคัญทั้งนั้น ถ้าหลุดไปสักหัวก็ไปไม่รอด หัวเข่าหลุด ...เดินไม่ได้ หัวแม่มือไม่มี...มีสี่นิ้วมันก็ไม่ได้เรื่องอะไร ต้องมีผู้นำ หากขาดผู้นำคือคุณพ่อคุณแม่ เริ่มต้นเมื่อคุณพ่อคุณแม่ตายแล้ว

เราก็ต้องตั้งผู้นำขึ้นใหม่ ผู้นำของเรานั้นก็คือผู้ที่เป็นพี่ใหญ่ในครอบครัวของเรานั่นแหละ สมมติว่าคนใหญ่เป็นผู้หญิงก็ต้องให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ชายก็ต้องให้เป็นผู้นำ

ในหมู่ครอบครัวระดับชาติก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีผู้นำก็วุ่นวาย ผู้นำฝ่ายบริหารก็มี ฝ่ายตุลาการก็มี ฝ่ายนิติบัญญัติก็มี ตามแบบประชาธิปไตย...ใครมีหน้าที่อันใดแล้วเราก็ต้องปล่อยให้เขาทำหน้าที่นั้นให้เรียบร้อยสมบูรณ์ อย่าไปขัดคอเขา เมื่อเราให้เขาเป็นแล้วก็ควรให้เขาเป็นให้เต็มที่ ถ้าไปขัดคอกันนอกกฎนั้นก็เรียกว่าไม่เคารพระเบียบแบบแผน ไม่เคารพกติกา...ก็เลยวุ่นวายกันใหญ่ ถ้าจะประท้วง ก็เรียกว่าทำตามระเบียบแบบแผน จึงจะเรียกว่ามีปัญญา **ทำอะไรด้วยปัญญามันก็ไม่วุ่น แต่ถ้าทำด้วยอารมณ์แล้วก็วุ่นวาย สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน**

เวลาเราเดินทางไปไหนๆ มีคนนำ เรียกว่าผู้นำทาง ในหมู่อุบาสกก็มีผู้นำเรียกว่าทายก เรียกที่ถูกเรียกว่ามรรคทายก แปลว่าผู้นำทาง แต่เราเรียกให้ขาดไปเสีย เรียกทายก ทายกแปลว่าผู้ให้เท่านั้นเอง ควรเรียกว่ามรรคทายก เช่นพันเอกเสรีนำเราสวดมนต์ไหว้พระ เรียกว่ามรรคทายกของวัดชลประทานฯ แล้ว ไม่ต้องตั้ง...เป็นเอง คือเป็นด้วยการกระทำ เมื่อกระทำหน้าที่ในการนำเขาไหว้พระสวดมนต์ ทำบุญสุนทาน ก็เรียกว่าเป็นมรรคทายก เมื่อมรรคทายกเขาว่าอย่างใดเราก็ว่าตามกันไป แต่ถ้ามีเรื่องอะไรก็มาปรึกษากันได้ แสดงความคิดหรือความเห็นว่าจะเอาอย่างไร

ก็ฟังเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ อย่างนี้ก็ไม่ยุ่ง แต่ว่าทีนี้บางทีเวลาประชุมกัน ตกลงกันแล้ว แต่มีคนหนึ่งไม่เห็นด้วย ออกไปยืนพูดอยู่นอกสภา...มันก็วุ่นวาย เมื่อพูดตกลงกันแล้วก็เป็นอันตกลงกันไป ออกไปแล้วก็อย่าไปพูดอีกให้มันวุ่นวาย เพราะเรายอมรับมตินั้นแล้ว เรื่องมันก็ไม่ยุ่ง ในหมู่พระเรานี่ก็ต้องมีผู้นำ วัดหนึ่งก็มีสมภารองค์หนึ่ง มีผู้ช่วย แล้วก็ยังตั้งองค์อื่นได้อีก ต่างคนต่างทำหน้าที่ แต่ก็ต้องฟังเสียงสมภาร...เรื่องมันก็เรียบร้อย **ในชุมชนใดคนไม่เคารพหัวหน้า...ลำบากวุ่นวายทั้งนั้น จะอยู่กันได้อย่างไร ต้องเกิดความทุกข์เดือดร้อน**

เรื่องนี้สำคัญ ในครอบครัวเราควรจะอบรมไว้ คือ**อบรมให้เด็กรู้จักเคารพผู้อาวุโสในครอบครัว** เช่นว่ามีลูกหลายคน ก็ให้ถือว่าคนหัวปีนั้นเป็นหัวหน้า ในครอบครัวแทนพ่อแม่ ถ้าคนหัวปีว่าอะไร...ต้องฟัง สอนให้เขาฟัง เคยได้ทราบว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นถือเรื่องนี้อย่างเคร่งครัด เวลาตักอาหารแจกหรือแจกของเขาวางระเบียบไว้ดี เขาเล่าให้ฟังว่าครอบครัวหนึ่งตักข้าวเลี้ยงกันในครัว แม่เป็นคนตัก ตักให้พ่อก่อน แล้วก็ตักให้แม่ แล้วให้ลูกหัวปีเรียงลงไปตามลำดับ จนกระทั่งถึงลูกคนสุดท้าย คนสุดท้ายเขาเรียกว่าเจ้าข้าวตัง เพราะว่ามันถึงก้นหม้อ...ได้กินข้าวตัง การกระทำอย่างนั้นเป็นการฝึกให้เคารพอาวุโสนั่นเอง เพราะฉะนั้นคนญี่ปุ่นนี่เขาเคารพกันนักหนา เขาเคารพจักรพรรดิว่าเป็นหัวหน้าเคารพต่อรัฐบาล เคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองกันอย่างเคร่งครัด

คนญี่ปุ่นจึงสร้างชาติสร้างประเทศได้รวดเร็ว เพราะความเคารพเชื่อฟังกันนั่นเอง ของเราก็ควรจะเป็นอย่างนั้น หัดตามลำดับอาวุโสเอาไว้ เด็กจะได้เคารพกันตามลำดับ *สิ่งทั้งหลายนั้นมันตั้งต้นในครอบครัวทั้งนั้น ไม่ว่าอะไร เรื่องชาติ เรื่องบ้านเมือง เรื่องโลก...มันมีมาในครอบครัวทั้งนั้น ถ้าเราเริ่มต้นอะไรสิ่งใดไว้ในครอบครัวแล้วมันก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ไปได้ ลูกของเราเมื่อไปอยู่ที่ไหน มันก็เอาระเบียบที่ใช้ในครอบครัวไปใช้เป็นนิสัย...อันนี้มันเป็นการดี* คนงานคนการของเราก็เหมือนกัน เราต้องตั้งหัวหน้าเอาไว้ คนนี้เป็นหัวหน้าในเรื่องครัว นี้เป็นหัวหน้ารับแขก คนนั้นเป็นหัวหน้าเฝ้ารถ...ต้องรับผิดชอบ เราตั้งไว้อย่างนั้น ทุกคนต้องเคารพหัวหน้า เรียกว่า เคารพตามอาวุโส

พบปะกันเสมอ จักเกิดความคุ้นเคย สามัคคี

แล้วให้ดี คนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวต้องประชุมกันบ่อยๆ วันนั้นไปบ้านนั้น วันนี้ไปบ้านโน้น...หลายคน สมมติว่าเรามีห้าคน พี่น้อง วันเสาร์อาทิตย์ไปประชุมกันทีหนึ่ง ปรึกษาหารือกันในเรื่องการทำมาหากิน เรื่องโน้นเรื่องนี้ พบปะกันเสียบ้าง...ความสามัคคีมันก็เกิด แล้วเวลาไปประชุมก็พาเด็กไปด้วย เด็กเขาก็ประชุมกันในหมู่เด็ก ไปเล่นกันสนุกสนานตามประสา รับประทานอาหารร่วมกัน อยู่กันด้วยความมั่นคงต่อไป

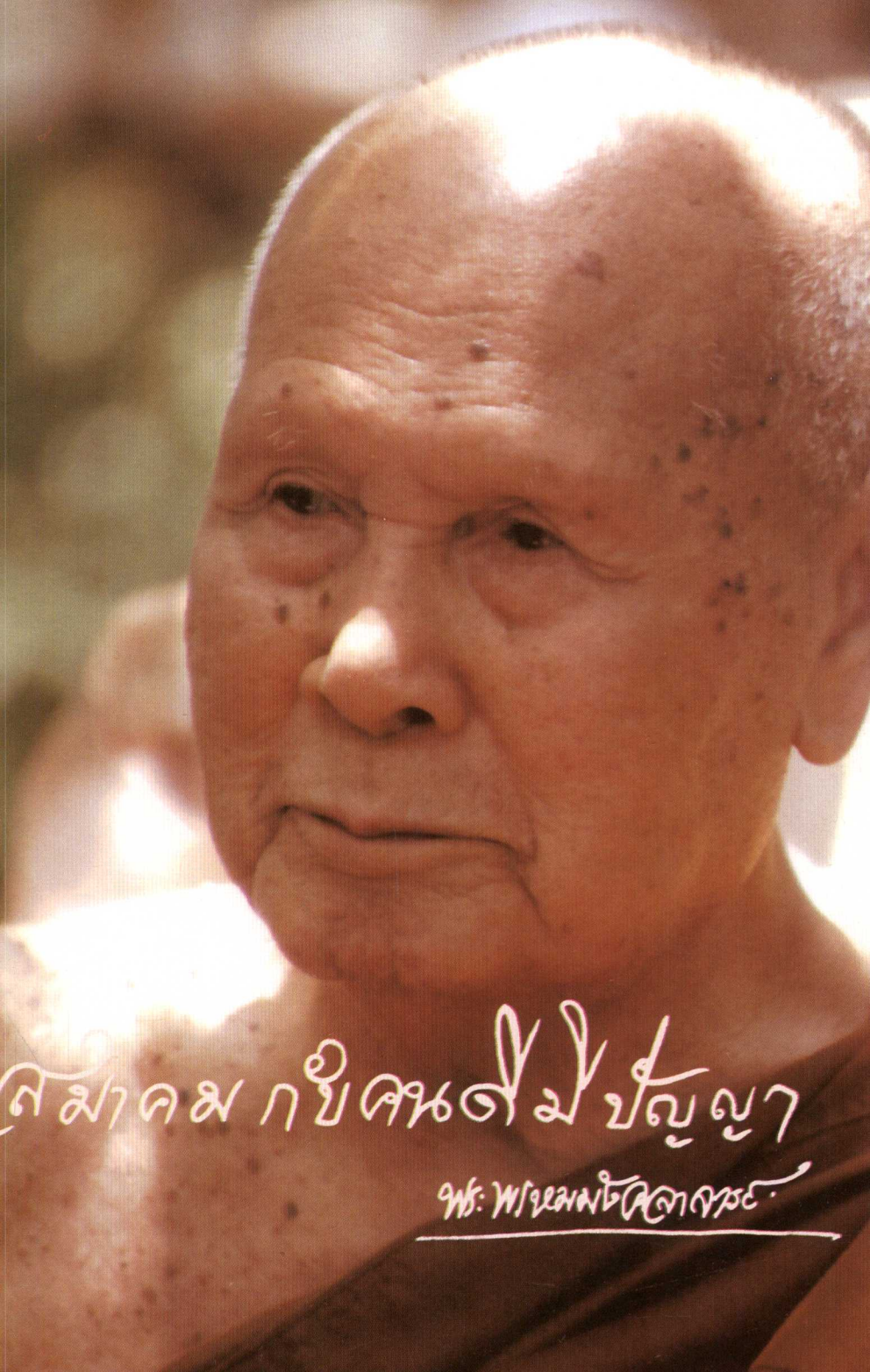
ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญ

คนไหนเป็นผู้ใหญ่ในที่ประชุม...เราต้องเคารพต่อหัวหน้า เรียกว่า **อปริหานิยธรรม เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญถ่ายเดียว ไม่เสื่อม** ก็เพราะมีการประชุมกันบ่อยๆ คนเรานั่งอยู่คนเดียว ความคิดความอ่านมันก็คับแคบ แต่ถ้าได้ปรึกษาหารือกันแล้วความคิดมันก็กว้างออกไป มีเรื่องอะไรเอามาปรึกษากัน... มันหลายหัวก็ช่วยกันคิดช่วยกันตรอง ช่วยกันแก้ไข เพื่อขจัดปัญหาเหล่านั้น ก็เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้า จึงต้องมีการประชุมกันบ้าง อันนี้เป็นเรื่องดี

พี่ๆน้องๆไม่เคยพบกัน...มันห่าง ห่างกันออกไปๆ เพราะว่าไม่ได้พบกัน ถ้ามาพบกันบ่อยๆมันก็เกิดความคุ้นเคย เกิดความสนิทสนม พระพุทธเจ้าตรัสว่า... **ความคุ้นเคยนั่นแหละ เป็นญาติอย่างยิ่ง** แม้เราเป็นญาติโดยสืบสายโลหิตกัน แต่ไม่คุ้นกัน... ก็ไม่เป็นญาติ ทีนี้มาพบปะกันแล้วก็ต้องเคารพกันตามลำดับ ปรึกษาหารือกัน การอยู่กันก็จะเรียบร้อย ไม่มีเรื่องเสียหายอะไร

สำหรับวันนี้พูดเอาแต่เพียงแค่นี้ก่อน

ขอยุติการแสดงปาฐกถาในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้

สมาคมกัลยาณปัญญา
พระพรหมมังคลาจารย์

คบคนดี

เมื่อคบคนที่ดีกว่า ตัวเองก็ดีขึ้นมาฉับพลัน

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

มองโลกด้วยสายตาแห่งธรรมะ

ถ้าเราสังเกตดูเหตุการณ์ของโลก ของบ้านเมืองของเราในสมัยนี้ ก็จะรู้สึกว่าปั่นป่วน เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวันเป็นเหตุการณ์ที่วุ่นวาย มีปัญหา ทำให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ต้องปวดเศียรเวียนเกล้า คือ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นใน

สังคมยุคปัจจุบัน **เราที่เป็นนักธรรมะ สนใจในการศึกษาธรรมะ ในชีวิตประจำวัน ก็ควรจะมองเหตุการณ์นั้นๆด้วยสายตาแห่งธรรมะ**

ทุกข์เพราะไม่เข้าใจในสภาพที่เป็นจริง

การมองอะไรๆด้วยสายตาแห่งธรรมะนั้น ก็ย่อมจะมองเห็นสิ่งต่างๆเหล่านั้นด้วยสภาพที่มันเป็นอยู่จริงๆ ถ้าเราไม่มองด้วยสายตาแห่งธรรมะ เราก็จะเห็นสิ่งนั้นไม่ชัด เมื่อเห็นสิ่งนั้นไม่ชัดก็ย่อมไม่เข้าใจตามสภาพของเรื่องนั้นๆ

เรื่องใดที่เราไม่เข้าใจ...ถ้าเราเข้าไปเกี่ยวข้อง มันก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มมากขึ้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าสอนให้อยู่ด้วยปัญญา

ในทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงสอนให้เราอยู่ด้วยปัญญา พิจารณาสิ่งทั้งหลายที่มันเกิดขึ้นรอบๆตัวเราเพื่อให้รู้จักสิ่งนั้นๆ เรื่องที่มันเป็นอยู่จริงๆ

ที่เรียกว่า เป็น**เรื่องที่ มันเป็นอยู่จริงๆ คือเราไม่ได้มองเห็นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง แต่ว่ามองเห็นสิ่งนั้นตั้งแต่ต้นตลอดถึงโคน**

ไม่อยู่ด้วยปัญญา ก็มีแต่ปัญหา

สมมติว่าเราดูต้นไม้ ถ้าเราเห็นเพียงยอดไม้ เราก็ไม่เห็นต้นไม้ ถ้าไปดูที่โคนก็ไม่เห็นยอดของต้นไม้ เมื่อไม่เห็นทั้งหมดต้น ...เราจะรู้จักต้นไม้นั้นเพียงบางส่วน เช่นรู้จักเพียงเปลือกมันบ้าง รู้จักใบอ่อนใบแก่บ้าง หรือรู้จักส่วนใดส่วนหนึ่งที่ตาเรามองเห็น ส่วนอื่นเราไม่รู้จัก เราไม่เข้าใจว่ามันมีสภาพอย่างไร ถ้ามองในสภาพอย่างนี้เรียกว่า ยังมองไม่ถี่ถ้วน มองไม่เห็นตามที่เป็นอยู่จริงๆ

การมองไม่เห็นชัดนี่แหละ ทำให้เกิดปัญหา ทำให้มีความทุกข์ความเดือดร้อน เราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งใด ถ้าไม่รู้จักสิ่งนั้นชัดเจนแจ่มแจ้ง เราจะแก้ไขปัญหานั้นก็ย่อมจะเป็นการยาก

พระพุทธเจ้าจึงสอนให้พวกเราเป็นผู้พิจารณาสิ่งนั้นๆ ด้วยปัญญา

มองด้วยปัญญา มองให้เข้าใจตามที่เป็นจริง

การมองด้วยปัญญา นั้น ก็ต้องมองให้รู้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร สิ่งนั้นมันก่อตัวขึ้นอย่างไร มีอะไรเป็นเหตุเป็นตัวการให้เกิดสิ่งนั้นขึ้น แล้วก็ต้องมองต่อไปว่า สิ่งนั้นจะเป็นทุกข์ จะเป็นโทษ เป็นประโยชน์แก่ชีวิตเราอย่างไรบ้าง เราควรจะเข้าไปเกี่ยวข้อง

กับสิ่งนั้นในรูปใด สิ่งนั้นจึงจะไม่เป็นพิษเป็นภัยกับเรา **การมองสิ่งต่างๆในรูปอย่างนี้ เรียกว่ามองให้เข้าใจตามสภาพที่เป็นจริง**

ปัจจุบัน...โฆษณาชวนเชื่อมีมาก เรื่องจริงมีน้อย

หลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านสอนให้เรามองทุกสิ่งทุกอย่างตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริงๆ แม้ข่าวเล่าลือประเภทต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน ถ้าหากว่าเราไม่ได้มองสิ่งนั้นในสายตาของนักธรรมะ ไม่ได้ฟังสิ่งนั้นด้วยหูของนักธรรมะ เราก็อาจเกิดความปั่นป่วนรวนเรในจิตใจ เพราะข่าวที่มาเข้าหูเรานั้นมันมีหลายแง่หลายมุม เป็นข่าวที่จริงๆก็มี เป็นข่าวที่เขาสร้างขึ้นก็มี เป็นข่าวประเภทชวนเชื่อให้หลงงมงายในสิ่งนั้นๆก็มี ยิ่งสังคมโลกในยุคปัจจุบันด้วยแล้ว เต็มไปด้วยคำโฆษณาชวนเชื่อไม่ใช่เพื่อให้คนเข้าถึงความจริง

เบื้องหลังของการโฆษณาชวนเชื่อ

แม้บางครั้งบางคราวเราอาจเห็นว่า การโฆษณาชวนเชื่อมันมีมาก ทางการเมืองไม่ต้องพูดถึง มีแต่เรื่องโฆษณาชวนเชื่อทั้งนั้น ต่างคนก็ต่างจะดึงใครๆเข้ามาหาตัว เพื่อเอาไว้เป็นพรรค

เป็นพวก เอาไว้เป็นผู้ร่วมงานร่วมการต่อไป จึงได้มีการโฆษณาด้วยประการต่างๆ

การโฆษณาชวนเชื่อต่างๆนั้น มีการเห็นแก่ตัวอยู่เบื้องหลัง มีการเห็นแก่พรรคพวกอยู่เบื้องหลัง เมื่อจะพูดอะไร จะทำสิ่งใดลงไป ก็ต้องอาศัยฐานคือความเห็นแก่ตัวเป็นเบื้องต้น

สิ่งที่เกิดจากความเห็นแก่ตัว ล้วนไม่เป็นธรรม

สิ่งใดที่เกิดขึ้นจากความเห็นแก่ตัว....สิ่งนั้นก็ไม่เป็นธรรม สิ่งนั้นไม่เป็นไปเพื่อความสุขที่ถาวร แต่มันเป็นไปเพื่อความสุขของคนเพียงบางกลุ่ม บางพวก บางเหล่า แม้ว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนบางกลุ่มบางเหล่าเช่นนั้น ความอยุติธรรมก็ย่อมจะเกิดขึ้นในสังคม

เมื่อความอยุติธรรมเกิดขึ้น สังคมก็เกิดปัญหา

เมื่อความอยุติธรรมเกิดขึ้น...คนก็ต้องมีปัญหา เกิดการโต้เถียง เกิดการต่อสู้เพื่อให้ได้ความเป็นธรรม

แต่ว่าการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมนั้น บางคนก็สู้เพื่อความเป็นธรรมจริงๆ แต่บางคนก็สู้เพราะความงมงาย สู้เพราะตกอยู่ในอำนาจของการโฆษณาชวนเชื่อของบุคคลบาง

ประเภท แล้วเข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้นจะเป็นธรรม แต่อาจจะไม่เป็นธรรมก็ได้ เพราะไม่ได้ต่อสู้กับจิตที่มีปัญญาอย่างแท้จริง

การต่อสู้ด้วยความงมงาย ไม่ทำให้เป็นธรรม

สิ่งใดที่เราต่อสู้โต้เถียงด้วยความงมงาย
สิ่งนั้น . . . ไม่ได้เกิดธรรมะ

แต่ถ้าเราต่อสู้ด้วยความเป็นธรรม ด้วยใจสงบ ด้วยใจเยือกเย็น ก็ไม่ค่อยจะมีปัญหา

แต่ที่เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นนั้น ก็เพราะว่าคนเรามีหู...แต่ใช้ไม่ค่อยเป็น มีตา...แต่ก็ใช้ไม่ค่อยเป็น ดูอะไรก็ดูไม่ให้มันชัด ฟังอะไรก็ไม่ให้เข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้ง เพียงแต่ว่าเราได้ยินก็เชื่อไปตามเขาว่า เขาว่าอย่างไร...เราก็เชื่อกันอย่างนั้นเสียแล้ว โดยไม่ได้คิดได้ตรองให้รอบคอบถึงเบื้องหน้าเบื้องหลังของสิ่งนั้นๆ ว่ามันจะมีอะไรตามมา และจะมีอะไรเกิดขึ้นต่อไป

เมื่อเรากระทำในรูปเช่นนั้น โดยมากไม่ค่อยจะมีเวลาสำหรับไปไตร่ตรอง ค้นคว้า เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพของสิ่งนั้นตามความเป็นจริง

เมื่อเราไม่มีเวลาพิจารณาไตร่ตรอง
เราก็ตกอยู่ในอำนาจของโฆษณาชวนเชื่อในสิ่งเหล่านั้นด้วยประการต่างๆ

ธรรมะไม่มีการโฆษณาชวนเชื่อ

ในทางพระพุทธศาสนาของเรานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา ท่านทรงสอนธรรมะโดยไม่มีการกระทำแบบโฆษณาชวนเชื่อ คือไม่ได้ทำอย่างนั้น คือน้ำพระทัยของพระพุทธเจ้าไม่ต้องการสาวกไม่ต้องการพรรคพวก คนที่ยังต้องการพรรคพวกต้องการอะไรอยู่นั้น ก็เรียกว่ายังมีตัวอะไรเข้าไปเกี่ยวข้อง

พระอรหันต์ท่านเป็นผู้ไม่มีตัว...ท่านตัดตัวออกหมดแล้ว จึงไม่มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นแก่ตัว เพื่อให้เห็นแก่หมู่คณะ ถ้าจะทำอะไรลงไป...ก็ทำแต่เพียงเพื่อธรรมะ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ชุมชน ไม่เอาตัวไปเกี่ยวข้องในการได้หรือการเสียกับสิ่งเหล่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อท่านจะตรัสอะไรออกไป...ก็ตรัสอย่างเป็นธรรม เมื่อให้ใครทำอะไร...ก็ให้ทำในสิ่งที่เป็นธรรม การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้คนเข้าหาธรรมะ...ไม่มี

ธรรมะเป็นของตรงไปตรงมา ไม่เอนเอียง

การพูดอะไรๆในแง่ธรรมะ บางทีก็ขัดหูคนฟัง ทำให้เขาไม่ชอบอกชอบใจก็ได้ เพราะว่าธรรมะนั้นเป็นของตรงไปตรงมา ไม่อ่อนไปทางนั้น ไม่เอียงไปทางนี้ สิ่งที่โอนเอียงไปอย่างนั้นบ้างอย่างนี้บ้าง ก็ยังไม่เป็นธรรมที่แท้

ธรรมะนั้นเป็นของตรง เรียกว่า “อุชุ” ...ตรงไปตรงมา ตรงอย่างดี ไม่มีการโน้มเอียงเข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ทีนี้เมื่อพูดอะไรที่เป็นธรรม บางทีคนที่ไม่ชอบก็มี คนที่ชอบก็มี คนใดฟังเป็น...ก็ชอบ คนใดฟังไม่เป็น...ก็ไม่ชอบ ที่ไม่ชอบนั้นมันเรื่องอะไร ก็เรื่องขัดกับความเห็นแก่ตัว ขัดกับประโยชน์ของตัว ถ้าหากว่าเขาพูดอะไรที่เป็นเรื่องของธรรมะ แต่ไปขัดกับประโยชน์ของตัว ผู้ฟังก็จะฟังไม่เพราะในเรื่องนั้น แม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ยุติธรรม แต่ว่าคนที่ฟังอาจจะไม่ชอบใจ เพราะตนเสียประโยชน์ที่เคยมีเคยได้ อันนี้การเข้าถึงธรรมะก็ไม่เกิดขึ้น

เมื่อไม่เห็นแก่ตัว ความเป็นธรรมก็เกิดขึ้น

แต่ถ้าหากเราทำลายความคิดเห็นเข้าข้างตัวเสีย เราฟังอะไรก็ฟังแต่สิ่งที่เป็นธรรมะ ฟังด้วยใจที่เป็นธรรม ต้องการความถูกความตรงเป็นประมาณ

ผู้ใดพูดถูก พูดตรง...เราก็รับสิ่งนั้นมา
แม้จะขัดกับประโยชน์ของเรา เราก็ยินดีต้อนรับสิ่งนั้น
แต่ถ้าหากว่าพูดไม่ถูก ไม่ตรง...เราก็ไม่รับสิ่งนั้น
แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เรา
อย่างนี้เรียกว่า . . . มีใจเป็นธรรมแท้
มีความคิดเป็นธรรม มีคำพูดเป็นธรรม

มีการแสดงออกมาทุกอย่าง . . .
เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในชุมชน

ปัญญา : เครื่องมือวินิจฉัยในการเลือกคบคน

การพูด การกระทำของคน จึงต้องใช้ปัญญามาพิจารณาว่า เขาพูดเพื่ออะไร บางคนอาจแสดงตนมาในรูปของผู้ที่ใจบุญ มาในรูปของผู้เสียสละก็ได้ แต่ว่าที่เบื้องหลังมีอะไรๆอยู่

เหมือนกับเจ้าลาไปเอาหนังสิงโตมาสวมตัวเข้า แล้วก็ไปแสดงตัวว่าเป็นสิงโต แต่ว่าพอแสดงไปมันก็ลืม...หูมันก็โผล่ออกมาได้ เพราะว่าตัวมันเป็นลา หนังหุ้มเป็นสิงโต แต่หูมันเปลี่ยนไม่ได้ มันยังชี้เด่ออกมา เลยรู้ว่าเป็นหูของลา ไม่ใช่หูของสิงโต นิทานฝรั่งเขาว่าอย่างนั้น

แต่นิทานอินเดียเขาไม่ว่าหู เขาว่าเสียงร้อยของมันปรากฏออกมา เวลาเอาหนังสิงโตมาคลุมเข้าแล้วก็นึกว่าจะแผดเสียงอำนาจให้เหมือนกับสิงโต พอมันแผดเสียงออกมาเขาก็รู้ว่าเป็นเสียงของลา ความก็แดงออกมา

ฉะนั้นเราจึงเห็นว่า ในยุคปัจจุบันนี้ **คนที่ขาดการศึกษาถูกผู้มีปัญญาแบบครึ่งๆกลางๆ ไม่ใช่ปัญญาที่สมบูรณ์ตามแบบที่พระพุทธเจ้าว่า จูงไปได้ตามความปรารถนา จูงไปได้ตามความปรารถนา** จูงไปให้ทำอะไรก็ได้ ให้ไปนอนตากยุงก็ได้ แล้วคนที่

จูงมาจะว่าอะไรก็เชื่อเขาไปทั้งนั้น อันนี้ก็เพราะเหตุที่เราไม่มีปัญญาเป็นของตัว ไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับวินิจฉัยว่าอันใดถูก อันใดผิด ก็เกิดความวุ่นวาย ทำให้เกิดปัญหาเรื่อยไป

เพราะฉะนั้น เราจึงควรจะได้สนใจในเรื่องนี้ไว้บ้าง หรือได้ยินข่าวอะไรทางวิทยุ ทางหนังสือพิมพ์ เราอย่าเข้าใจว่าสิ่งนั้นจริงเสมอไป แต่จะต้องเอามาคิดเสียก่อนว่าจะเป็นไปได้หรือไม่อย่างนั้นอย่างนี้ ใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา เราก็จะสามารถช่วยตนให้พ้นจากทุกข์ ให้พ้นจากความเดือดร้อนในสังคมได้อีกประการหนึ่ง

เมื่อรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็ทำให้มีความทุกข์

แต่ถ้าเราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยปัญญา
เราก็จะไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อน

เช่นว่า เราจะเป็นคนรับใช้บุคคลอื่น ถ้าเราเป็นผู้เสียสละด้วยประการทั้งปวง ไม่ได้หวังอะไรเป็นเครื่องตอบแทน คำชมเชยก็ไม่ต้องการ ใครเขาจะชม...ก็เป็นเรื่องของเขา แต่จิตใจของเรานั้นมันไม่อยากได้เลย เราไม่ได้ตื่นเต้นเพราะคำชมเชย หรือถ้าใครไม่ชมเรา...เราก็เฉยๆ ไม่ได้ทำให้ใจเหี่ยว ใจแคบ อย่างนั้นไม่มีในใจของเราก็สบาย ไม่มีปัญหาอะไร ตั้งหน้าตั้งตาทำแต่งานเพียงอย่างเดียว ไม่เหลียวแลถึงคำติชมของบุคคลอื่น เราคิดแต่

เพียงประการเดียวว่า เราเป็นผู้รับใช้เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ผู้ตกทุกข์ในทางกาย ทางใจ เพื่อให้เขาพ้นไปจากภัยอันตราย คือความทุกข์ความเดือดร้อน แล้วก็เข้าไปช่วยเหลือเท่าที่ปัญญาและความสามารถของเราจะอำนวยให้ได้ แล้วเราก็ช่วยเขาไป ช่วยเสร็จแล้วก็ไม่ต้องทำอะไร

อุปมา "ปิดทองหลังพระ"

ยิ่งไปกว่านั้น คำในภาษาไทยเรามีอยู่คำหนึ่งว่า **ปิดทองหลังพระ** เป็นคำพูดเตือนใจ เป็นคำพังเพยที่มีค่าในเรื่องการปฏิบัติงาน หมายความว่า เราปิดทองหลังพระ คือ **ไม่อยากให้ใครรู้ว่าเราทำอะไร เราปฏิบัติสิ่งใด แอบทำสิ่งนั้นไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อความสุขแก่บุคคลอื่น แล้วเราก็เฉยๆไม่อยากที่จะแสดงตัวให้ใครรู้ว่าเราทำอะไรในสิ่งนั้นๆ นี้เรียกว่า ปิดทองหลังพระ**

ในหลวงของเราองค์ปัจจุบัน พระองค์เคยตักเตือนกับคนที่เข้าไปเกี่ยวข้อง เช่นนายทหารราชองรักษ์ ที่ไปอยู่เวรประจำ พระองค์ก็เคยประทานพระที่เรียกว่า พระ ภ.ป.ร. คือที่ทรงทำด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง ไว้แจกข้าราชบริพาร หรือคนที่ต้องการ ไม่ใช่ของซื้อของขาย

ท่านยังตรัสกับนายทหารว่า . . .

พระองค์นี้ไม่ใช่พระใต้ต้นอโศก ที่วัดมหาธาตุฯ เป็นของที่ให้สำหรับคนที่ต้องการ

ถ้าผู้ใดไม่ต้องการ...ก็ไม่ต้องแจก แม้ว่าจะมีกองอยู่ก็ไม่ให้ เพราะว่าสิ่งนี้ต้องให้แก่คนที่ต้องการ

มีนายทหารคนหนึ่งได้รับแจกมาองค์หนึ่ง เมื่อเขาได้รับแจกแล้วก็ทูลถามว่า จะให้ปฏิบัติอย่างไรเมื่อมีพระองค์นี้ ท่านก็ตรัสบอกว่า **ให้ปิดทองหลังพระ** ผู้ที่ได้รับแจกมาเมื่อไปถึงบ้านก็ไปซื้อทองมาสามแผ่น แล้วก็เอามาปิดที่หลังพระเรียบร้อย แล้วก็ยังมาคุยให้ฟังอีกว่า พอผมไปถึงบ้านก็ไปซื้อทองมาปิดทีเดียวตามพระราชโองการ อันนี้เรียกว่ายังไม่เข้าใจความหมายของคำที่พระองค์ตรัส

ในหลวงท่านตรัสให้ปิดทองหลังพระนั้นไม่ได้หมายความว่าให้ซื้อทองมาปิดหลังพระ แต่หมายความว่า ให้ทำงานโดยไม่ต้องโฆษณา, ทำงานอะไรก็ทำไปตามหน้าที่ ไม่ต้องไปหวั่นไหวกับคำติคำชม ถ้าเราไปนึกว่าทำเพื่อให้เขาชม เขาไม่ชม...เราก็ไม่สบายใจ และถ้าเขาติ...เราก็ยิ่งไม่สบายใจใหญ่

ถ้าทำงานเพื่อได้รับรางวัล เช่นรับเหรียญตรา สายสะพาย หรือเลื่อนยศฐาบรรดาศักดิ์ขึ้นไป ถ้าทำไปๆก็ไม่ได้สักที ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจว่า แหม!...เราทำงานเกือบล้มตาย ไม่มีใครสนใจ ก็เลยไม่อยากจะทำงานนั้นต่อไป อย่างนี้เรียกว่าไม่มีน้ำใจแบบปิดทองหลังพระ เราต้องไม่นึกอย่างนั้น

ทำควบคู่กันทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน

เรานึกแต่เพียงอย่างเดียวว่า . . .
เรารับใช้เพื่อนมนุษย์
เกิดมาเพื่อทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น
ควบคู่กับประโยชน์ตน....คู่กันตลอดเวลา
เรียกว่าประโยชน์ตนก็ต้องมี ประโยชน์ผู้อื่นก็ต้องมี

ในเบื้องต้น เราก็ต้องแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ตนก่อน ครั้นเมื่อตนตั้งตัวได้พอที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นตามที่จะช่วยได้แล้ว เราก็ควรจะช่วยเหลือบุคคลอื่นตามที่จะช่วยได้ เมื่อได้ช่วยอะไรแก่ใครแล้ว ไม่หวังอะไรเป็นสิ่งตอบแทนจากบุคคลนั้น เราไม่ต้องการอะไรทั้งนั้น เราทำตามหน้าที่...อย่างนี้ใจสบาย

ไม่ได้ตามที่หวังก็กลายเป็นน้อยเนื้อต่ำใจ

พ่อแม่บางคนเคยบ่น ครูบาอาจารย์บางคนก็เคยบ่น บ่นว่าเลี้ยงลูกหลายคน...ลูกมันไม่มีความกตัญญูกตเวที ไม่นึกถึงพ่อแม่ ไม่เอาใจใส่ ครูบาอาจารย์ก็บ่นว่าสอนศิษย์มามาก แล้วผ่านไปๆ ไม่มีศิษย์คนใดกลับมาเหลียวแลเลย ที่พูดออกมาเช่นนั้นก็เพราะเนื่องจากมีความรู้สึกบางอย่างอยู่ในใจ ความรู้สึกน้อยอกน้อยใจว่าลูกไม่คิดถึงพ่อแม่ ลูกศิษย์ไม่คิดถึงครูบาอาจารย์ หรือว่าเรา

ไปทำอะไรให้แก่ใครที่ใด หรือว่าคนเหล่านั้นไม่สนใจในการงานที่เราทำลงไป...เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ

ความน้อยเนื้อต่ำใจนี่ . . .

ทำให้เป็นทุกข์ ไม่มีความสุขกาย ไม่มีความสบายใจ

เช่น พ่อแม่ถ้าเกิดน้อยเนื้อต่ำใจลูกขึ้นมา ก็เกิดอารมณ์ไม่ดีต่อลูก แล้วก็มีความทุกข์อยู่ตลอดเวลา ครูบาอาจารย์ก็อย่างนั้น

หรือว่าใครๆที่ไปทำอะไร ถ้าหวังผลตอบแทนจากบุคคลนั้น บุคคลนี้ สถานที่นั้น ที่นี้ เราก็มีความไม่สบายใจ มีความทุกข์ ความทุกข์ในรูปอย่างนี้มันเสียดแทงอยู่นาน ตราบเท่าที่เรายังปล่อยมันไม่ได้...ก็ยังมีความทุกข์อยู่เรื่อยไป

จิตที่สบาย...ย่อมเกิดปัญญาเพิ่มขึ้น

ทำไมเราจึงอยู่ด้วยความเป็นทุกข์ในปัญหาน้อยๆ ซึ่งไม่ควรจะเกิดขึ้นในใจของเรา ถ้าว่าเราไม่ต้องการให้ความทุกข์อย่างนั้นเกิดขึ้นในใจของเรา เราก็จะต้องถือหลักประจำใจว่า เราปิดทองหลังพระ คือไม่อยาก...ทำแล้วใครจะรู้จะเห็นก็ช่าง เราคิดแต่เพียงอย่างเดียวว่าฉันปฏิบัติหน้าที่ให้เรียบร้อยแล้ว สิ่งใดควรทำ ...ได้ทำเสร็จแล้ว ส่วนเรื่องอื่นๆนั้นเราไม่เกี่ยวข้อง

ถ้านึกได้เพียงเท่านี้ก็ใจสบาย จะไม่มีปัญหายุ่งยากทางใจเกิดขึ้น

เมื่อจิตใจสบาย...ก็จะได้เกิดปัญญาในการที่จะทำอะไรๆ ต่อไป สังคมโลกในยุคปัจจุบันนี้ไม่ค่อยได้ใช้หลักธรรมะเป็นเครื่องดำเนินชีวิต

เนื้อแท้ของทุกศาสนาคือการทำลายความเห็นแก่ตัว

ความจริงนั้นครูบาอาจารย์ในศาสนาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า พระเยซูคริสต์ หรือว่าศาสดาองค์ใดอื่น ก็สอนกันไว้ในแนวเดียวกัน

พระเยซูคริสต์ก็สอนในรูปให้เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว

พระพุทธเจ้าก็สอนอย่างนั้น

พระนาบีโมฮัมหมัดจะสอนหรือเปล่าก็ไม่รู้ เพราะว่าคัมภีร์กรุอ่านนี่หายาก ไม่ค่อยจะมีในภาษาไทย เลยไม่รู้ว่าท่านสอนไว้หรือเปล่า ถ้าหากว่าเขาสอนไว้เช่นเดียวกันแล้ว ก็เรียกว่ามนุษย์นี่ดื้อด้าน ไม่เอาคำสอนที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตมาใช้ แต่เอาคำสอนที่ทำให้เกิดความแตกแยกมาใช้

ให้เราสังเกตว่า เหตุการณ์บางอย่างในสังคมโลกปัจจุบันมีการดึงเอาศาสนามาเกี่ยวข้องกับสังคมในด้านที่วุ่นวาย ไม่เอาศาสนามาใช้ในด้านของความสงบ เช่นว่าเอาศาสนามาพัวพันกับเรื่องการบ้านการเมือง ไปรวมศาสนาเข้าเป็นพวกเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อต่อต้านสิ่งนั้นสิ่งนี้ อันนี้เรียกว่า นำสิ่งมีค่ามาใช้ใน

ทางที่ไม่ค่อยจะมีค่า เพราะทำให้เกิดความแตกแยกกัน แม้ในกลุ่มศาสนาเดียวกัน บางทีก็แตกแยกกัน แบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่า ก็เรียกว่าการปฏิบัติธรรมยังไม่ก้าวหน้า ยังไม่ถึงเนื้อแท้ที่ศาสดาต้องการให้เราปฏิบัติเพื่อทำลายความเห็นแก่ตัวให้หมดไป ทำลายตัวตนให้หมดไป

มนุษย์เกิดมาเพื่อปฏิบัติธรรม

ในศาสนาที่นับถือพระผู้เป็นเจ้า เขามีตัวมีตน แต่ว่าเขาบอกว่าตัวที่มีนี่อย่าเอาไว้ อย่าเอามาเป็นของตัว แต่ยกตัวทั้งหมดให้พระผู้เป็นเจ้าไปเสีย ให้พระผู้เป็นเจ้าให้หมดทั้งชีวิตและจิตใจ คือให้คิดว่าสิ่งที่เรามีเราได้เป็นของพระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมา มนุษย์ไม่มีสิทธิ์ในสิ่งที่ท่านสร้างมาเป็นตัวมาเป็นของตัว แต่ว่ามีสิทธิ์ที่จะยกส่วนที่ตัวมีทั้งหมดไปถวายให้หมดเลย ในคัมภีร์ก็ได้กล่าวเช่นนั้น

เช่นว่า สร้างมนุษย์ขึ้นมาแล้ว มนุษย์ก็ถามว่าสร้างมาทำไม ตอบว่า สร้างขึ้นมาเพื่อให้บูชาพระผู้เป็นเจ้า

ถ้าพูดในแง่พุทธศาสนาแล้ว ก็หมายความว่า สร้างมนุษย์ขึ้นมาเพื่อให้ปฏิบัติธรรมนั่นเอง พูดง่ายๆก็ว่ามนุษย์เกิดมาเพื่อปฏิบัติธรรม ไม่ใช่เกิดมาเพื่อทะเลาะเบาะแว้งกัน เพื่อยกพวกไปตีกัน แต่ว่าเกิดมาเพื่อบูชาธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ ถ้าถือศาสนาแบบ

พระผู้เป็นเจ้า ก็ให้ยกร่างกาย ชีวิต จิตใจ แม้ทรัพย์สมบัติที่เราหาได้นั้นก็เป็นของบูชาพระผู้เป็นเจ้า...ยกให้ท่านทั้งหมด สุดแล้วแต่ท่านสั่งให้ทำอะไร

ทีนี้คำสั่งนั้นมันก็ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของศาสนา ถ้าปฏิบัติตามคำสั่งในคัมภีร์ก็เรียกว่า ปฏิบัติต่อพระผู้เป็นเจ้าด้วยดี มันก็ไม่มีเรื่องอันตรายเดือดร้อนเกิดขึ้น แต่ว่าชาวโลกได้ปฏิบัติกันหรือเปล่า ในประเทศยุโรปก็เรียกว่าเป็นคริสตังบ้าง คริสเตียนบ้าง รวมความแล้วนับถือพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน แต่นั่นแหละก่อความวุ่นวายมากที่สุดในโลกตั้งแต่สมัยโบราณมา รบกันมากกว่าใครๆ พวกกันยกไปฆ่ากันเอง เวลาจะยกทัพก็ไปบูชาพระผู้เป็นเจ้าขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า

ถ้าพระผู้เป็นเจ้ามีอยู่ในรูปอย่างนั้น ท่านคงจะปวดหัวอยู่เหมือนกัน ปวดหัวว่า แหม!....มันขอทั้งสองข้าง กูจะให้ใครดี ก็เลยทำเฉย...ไม่ให้ใคร นั่งนึกว่าสมน้ำหน้ามัน ไปตีกันให้ตายถมแผ่นดินดีกว่า ก็เลยยกพวกตีกันเท่านั้นเอง เพราะว่าขอพรไม่ถูก

กัลยาณมิตรที่ประเสริฐที่สุด

ถ้าเราไปขอพรพระผู้เป็นเจ้า...เราต้องหยุดรบ วางอาวุธแล้วก็มานั่งพูดจากันตามประสาพี่น้อง ทำความเข้าใจกันในเรื่องปัญหาอะไรต่างๆ เพราะว่าปัญหาต่างๆนั้นเป็นเรื่องแก้ไข ไม่ใช่

แก้ไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในครอบครัว หรือเป็นปัญหาในวงงาน ปัญหาของชาติของโลกนั้น มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น มนุษย์ก็ควรจะแก้ไขปัญหานั้นได้

แต่ว่ามนุษย์เรานี้ไม่เชื่อธรรมะ ไม่อยู่กับฝ่ายธรรมะ หรือพระผู้เป็นเจ้า เราสมัครไปอยู่กับพวกผี พวกซาตาน สุดแล้วแต่ผีมันสั่ง สั่งให้ไปรบกัน ให้เบียดเบียนกัน ข่มเห่งกัน ให้รวมพวกรวมหมู่ต่อสู้กัน ไม่ใช่รวมเพื่อทำลายปัญหา เพื่อสร้างสันติให้แก่โลก แต่รวมพวกเพื่อต่อสู้กันต่อไป เพื่อทำลายล้างกันต่อไป

ถ้าพระผู้เป็นเจ้าด่าลงมาจากสวรรค์ได้ แล้วก็เข้าสถานีวิทยุของนานาชาติได้ ป่านนี้คงได้ยินเสียงของพระผู้เป็นเจ้าบอกว่า ชาวโลกมันจะฉิบหายกันใหญ่แล้ว มันไม่เชื่อคำของข้า ข้าสร้างมันมา แต่มันไม่รู้จักบุญคุณของข้า มันกำลังทรยศต่อผู้สร้าง มนุษย์จะต้องถูกลงโทษเป็นการใหญ่ แต่ละคนนั่นแหละลงโทษตัวเองให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

ผู้ประพฤติเหลวไหลต้องถูกธรรมชาติลงโทษ

เด็กๆไม่ไปโรงเรียนก็ถูกพระผู้เป็นเจ้าลงโทษ คือให้โง่ ไม่มีความรู้ความฉลาด เมื่อเป็นเด็กไม่มีความรู้ โตขึ้นยิ่งโง่หนักเข้าไปอีก โง่ขนาดเด็กยังโง่ไม่เท่าใด แต่พอเป็นหนุ่ม...โง่หนักกว่า

เด็กอีก พออายุกลางคนก็ยิ่งโง่หนักไปอีก ยิ่งแก่ยิ่งโง่หนักไปอีก ถูกลงโทษตลอดเวลา ลงโทษเพราะว่าหนีโรงเรียน ท่านก็ลงโทษให้เราโง่อีกตลอดไป

คนใดประพฤติอะไรเหลวไหล เช่นว่าเราไปเที่ยวดื่มเหล้าไปเที่ยวเสเพล สนุกสนาน ก็ถูกลงโทษอยู่ตลอดเวลา กรรมของผู้นั้นแหละลงโทษผู้นั้นเอง อันนี้เราเรียกกันว่าโทษของธรรมชาติที่ต้องได้รับอยู่ตลอดเวลา แต่ว่ามนุษย์เราก็อีกแหละ ไม่รู้จักเข็ดหลาบ เหมือนเด็กถูกเฆี่ยนแล้วไม่กลัวไม้เรียว พอถูกเฆี่ยนเสร็จแล้วก็ไปเที่ยวต่อไปอีก กลับมาถูกเฆี่ยนอีก แล้วก็ไปเที่ยวอีกต่อไป จนกระทั่งเสียผู้เสียคนไปเลย อันนี้เป็นตัวอย่าง มนุษย์เราในเวลานี้ก็ดื้อ ไม่เชื่อฟังคำพระท่านที่นำมาสอนนำมาเตือน จึงได้เกิดความวุ่นวาย

หลักปฏิบัติตนเป็นคนดี

ทีนี้ถ้าเราเป็นผู้ถือธรรมะ ในฐานะเป็นพุทธบริษัท เราก็มอบกายถวายจิตใจให้แก่พระธรรม ให้เราถือว่าร่างกายของเราคือธรรม ตัวเราเกิดจากธรรมหล่อเลี้ยงเอาไว้ เราก็ควรจะยกร่างกาย ชีวิตจิตใจให้แก่ธรรมะไปเสียเลย ไม่เอาไว้เป็นของตัว ไม่เอาไว้ให้ตัวใช้ เวลาเราทำวัตรสวดมนต์ตอนเย็น ถ้าญาติโยมทำวัตรแบบที่พระทำวัตร มีคำกล่าวอันหนึ่งว่า ข้าพเจ้ามอบกาย

ถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ามีอิสระเหนือชีวิตข้าพเจ้า หรือพูดว่าพระพุทธเจ้าเป็นนายของเรา พระธรรมเป็นนายของเรา พระสงฆ์เป็นนายของเรา เราเป็นทาสของพระพุทธเจ้า เป็นทาสของพระธรรม เป็นทาสของพระสงฆ์

สิ่งใดที่ธรรมะว่าดี...เราปฏิบัติสิ่งนั้น

คำสวดมนต์ที่เราสวดนั้นไม่ใช่สวดไปเฉยๆ แต่ถ้าเรามานึกถึงความหมายว่าเรื่องที่เรากล่าวไม่ใช่เรื่องที่ย่อยๆ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย แต่เรามากล่าวมอบกายถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า มอบกายถวายชีวิตแก่พระธรรม แก่พระสงฆ์ เรายอมเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เรายกให้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีอิสระเหนือชีวิตของเรา เมื่อเรานึกถึงคำกล่าวเช่นนี้แล้วเราก็ควรจะได้ปฏิบัติอย่างเป็นทาสที่มีความจงรักภักดีอย่างแท้จริง

การเป็นทาสพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ นั้นก็คือเป็นทาสธรรมะ การเป็นทาสธรรมะก็หมายความว่า เรายอมโดยไม่มีเงื่อนไขต่อธรรมะที่เรานำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

สิ่งใดธรรมะว่าชั่ว...เราไม่ทำทั้งสิ้น
สิ่งใดที่ธรรมะว่าดี...เราจะปฏิบัติสิ่งนั้น

เพราะเราเป็นทาสผู้ภักดีต่อพระธรรม เหมือนคนใช้ที่ภักดีต่อนาย นายจะใช้ให้ทำอะไรก็ทำตามทุกอย่าง แม้นายจะทุบจะตีก็ช่างเขาเถอะ ฉันใด เมื่อเรายอมเป็นทาสพระธรรม ก็ทำตามพระธรรม เราไม่ขัดขืนพระธรรม สิ่งใดที่ธรรมห้าม เราก็ไม่ปฏิบัติสิ่งนั้น สิ่งใดที่ท่านแนะให้ทำ...เราก็ทำสิ่งนั้น อันนี้แหละช่วยให้ชีวิตของเราก้าวหน้าไปด้วยดี และไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความเดือดร้อนเกิดขึ้นในทางใจ เพราะเราเป็นผู้ยอมเสียแล้ว

ความเจริญที่สร้างปัญหาความเดือดร้อน

แต่ว่า...สังคมในยุคปัจจุบันนี้ มีความดื้อด้านกันมากขึ้น เพราะอะไร เพราะผีมันมีความเจริญ ธรรมะนั้นกลับเสื่อมลงไป **ความเจริญของผีนั้นได้แก่การเจริญสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นวัตถุอันเป็นเครื่องยั่วยวนชวนใจ ให้อยากได้พอใจในสิ่งนั้นๆ แล้วเราก็แข่งขันกันเพื่อแสวงหา แข่งขันกันทำ แข่งขันกันสร้าง แข่งขันกันขาย แข่งขันกันซื้อมากมายก่ายกอง จะเป็นเหตุให้เกิดปัญหา** ของที่มีอยู่จะไม่พอกินพอใช้ เพราะเราจะใช้เกินความต้องการของร่างกาย

เรามาลองคิดกันง่ายๆ เรารับประทานอาหารมื้อหนึ่ง เรารับประทานเกินความต้องการของร่างกายเราหรือไม่ เราดื่มอะไรๆเกินความต้องการหรือความจำเป็นของร่างกายหรือไม่

เครื่องนุ่งห่มที่เรามีเราใช้มันเกินความจำเป็นของร่างกายหรือไม่ หรืออะไรๆอื่นอีกหลายอย่าง ที่เราเอามาใช้อยู่ในชีวิตประจำวันเกินความจำเป็นของชีวิตหรือไม่

ถ้าพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่า มีส่วนเกินอยู่ไม่น้อย คนในสมัยโบราณ...วัตถุยังไม่เจริญ เขายังอยู่กันได้ อยู่กันอย่างสบาย เขาไม่วุ่นวายเดือดร้อนอย่างพวกเราสมัยนี้ ปัญหาไม่ค่อยมี พวกโรคประสาทไม่ค่อยมีในสมัยก่อนนี้ เพราะไม่มีเรื่องที่จะต้องคิดมาก เป็นอยู่อย่างธรรมชาติง่ายๆ ออกไปทำงานปลูกผักรับประทาน ร่างกายเขาก็แข็งแรงเติบใหญ่กว่าพวกเราในสมัยนี้ ดูรูปร่างของคนโบราณเขาใหญ่โต...แข็งแรง

เป็นอยู่ด้วยความพอดี

สมัยนี้เราเรียกว่าอยู่ดีกินดี มีการโฆษณาเรื่องให้กินอาหารอย่างนั้นอย่างนี้ ในสมัยก่อนไม่มีการโฆษณาอะไรหรอก อายุมั่นขวัญยืนกว่าพวกเราในสมัยนี้เสียอีก สมัยนั้นวิทยาศาสตร์มันยังไม่เจริญ การแพทย์ก็ยังไม่เจริญ อะไรๆมันก็ยังไม่เจริญ แต่ว่าเขามีร่างกายแข็งแรง เจริญเติบโต โรคภัยไข้เจ็บก็มีกันน้อย ถ้าเรามาศึกษาดูสมัยก่อน อายุ ๗๐-๘๐ ปี อยู่มาได้ อย่างนี้ก็เพราะว่าเขาสบายใจ เขาไม่ค่อยมีปัญหา เขามีความเป็นอยู่พอประมาณ เขามีเครื่องนุ่งห่มก็ไม่มากอะไร พอดิบพอดี จึงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ

เกิดขึ้น กลางคืนเดือนมืดเขาก็นอนแล้ว เขาไม่มีโรงหนังให้ไปเที่ยวอัดกันอยู่ในโรงหนังแคบๆ ซึ่งเต็มไปด้วยอากาศที่ไม่ค่อยดี ค่ำก็นอน ตื่นตั้งแต่เช้ามืดออกไปป่าหาอาหารมารับประทานกัน ถึงฤดูฝนก็ปลูกพืชปลูกผักเก็บไว้กินหน้าแล้งต่อไป แล้วก็ปลูกฝ้าย เอามาทอผ้าใช้เอง ช่วยตัวเองทั้งนั้น ก็รู้สึกว่าอยู่กันอย่างสบาย ไม่มีปัญหา แต่เดี๋ยวนี้โลกเจริญ ถนนรถวิ่งไปได้ทั่วบ้านทั่วเมือง รถก็มาก ทับคนตายไปวันหนึ่งไม่รู้กี่คน

อยู่กันด้วยความรัก เมตตาและซื่อสัตย์

คนสมัยก่อนนี้อยู่กันด้วยความรัก ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน มีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เขาไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เขาซื่อสัตย์ต่อกัน ถ้านาย ก. ไปยืมเงินนาย ข. แล้วเขาบอกว่าจะเอามาให้เมื่อใด พอถึงวันนั้นเขาก็เอามาให้ ถ้าไม่มีให้เขาก็บอกว่ายังไม่มี ต้องรอไปก่อน ผู้ให้ยืมก็ไม่ว่าอะไร ไม่คิดดอกเบี้ยเพิ่มเขาให้ด้วยการช่วยเหลือเจือจุนกันฉันท์พี่ฉันท์น้อง อยู่กันด้วยความสงบสุข คนสมัยก่อนเขียนหนังสือไม่เป็น สัญญาไม่เคยทำ ...สัญญากับปากทั้งนั้น แต่ไม่ค่อยเบี้ยวกัน สมัยนี้เขียนหนังสือได้ แต่ว่าเขียนหนังสือให้เบี้ยวได้ ยิ่งฉลาดมากขึ้นก็ยิ่งเบี้ยวมากขึ้น ยิ่งเอาเปรียบ คนที่ไม่รู้ทันเหตุการณ์มากขึ้น มันเป็นเสียอย่างนี้ เพราะสังคมมีเรื่องแข่งขันกัน จึงเป็นปัญหาเกิดความทุกข์ขึ้น

เกิดเป็นคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

เมื่อพูดไปในรูปอย่างนี้ ญาติโยม...บางทีหรือว่าคนหนุ่มๆ อาจจะคิดว่าถ้าอย่างนั้นไม่ต้องทำอะไรละซี แล้วไม่ต้องพัฒนา ไม่ต้องสร้างบ้านเมือง อยู่กันเฉยๆจึงจะชื่อว่าผู้ประพฤติธรรม... ถ้าคิดอย่างนั้นมันไม่ถูก เรียกว่าทำอย่างนั้นก็ไม่ประพฤติธรรมนั่นแหละ **เราต้องทำตามหน้าที่** มีอะไรก็ต้องทำไป เช่นเราเป็นเด็กอยู่ในวัยของการศึกษา ก็ต้องรู้หน้าที่ว่าเรานั้นเป็นเด็ก ต้องเล่าเรียนเขียนอ่าน ต้องเตรียมหาวิชามาใส่ตัวไว้ เพราะวันหนึ่งเราจะเป็นผู้ใหญ่ เราจะต้องช่วยตัวเอง จะต้องพึ่งตัวเอง

อันลูกที่เกิดมาในครอบครัวใดก็ตาม มีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท นับเป็นอย่างไร คือลูกคนหนึ่งเกิดมาดีกว่าพ่อแม่ คนหนึ่งเกิดมาพอเสมอพ่อแม่ ลูกคนหนึ่งเกิดมาเลวกว่าพ่อแม่ พระพุทธเจ้าท่านว่าอย่างนั้น ลูกที่เกิดมาดีกว่าพ่อแม่เรียกว่าดีทุกแง่ทุกมุม การศึกษาดีกว่า มีความก้าวหน้ากว่า ความประพฤติก็ดีกว่า น้ำใจก็สูงกว่า นี้เรียกว่าสูงกว่าพ่อแม่ทั้งกายทั้งใจ ทั้งการศึกษาและการปฏิบัติงาน ครอบครัวใดมีลูกดีกว่าพ่อแม่ ครอบครัวนั้นเจริญก้าวหน้า สกุลมั่งคั่ง ไม่ล่มจม

แต่ว่าสกุลใดไม่มีลูกดีกว่าพ่อแม่ เรียกว่าเสมอพ่อแม่ ถ้าเสมอก็เสื่อม เพราะโลกมันก้าวหน้า คนที่ไม่ก้าวหน้าจะไปทันโลกอย่างไร

ส่วนที่เลวกว่าพ่อแม่ไม่ต้องพูดถึง มันไม่มีอะไรที่เรียกว่าก้าวหน้าเลยแม้แต่น้อย

เด็กๆทุกคนที่มาวัดนี้ก็ต้องจำไว้ด้วย แล้วก็ต้องบอกตัวเอง สอนตัวเองไว้ว่าเราจะต้องเป็นอภิชาตบุตร คือบุตรที่ดีกว่าพ่อแม่ทุกแง่ทุกมุม อะไรๆก็ให้สูงกว่าดีกว่าไว้ เริ่มต้นก็ต้องให้ดีในด้านการศึกษาให้ก้าวหน้ากว่าคุณพ่อคุณแม่ คุณพ่อคุณแม่มีความรู้ขนาดนี้ เราต้องเรียนให้เก่งกว่านั้น ให้ดีขึ้นไปกว่านั้น ต่อไปเราก็ปรับปรุงตัวเองให้มีความประพฤติสูงกว่า ประณีตกว่าพ่อแม่ อย่าเอาแต่เพียงว่าเท่านี้ก็พอแล้ว มันก็ไม่ได้ ถ้าคิดได้อย่างนี้แล้ว ...สบาย

ทีนี้ลูกเจริญด้วยการศึกษา เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ นี่เป็นแหล่งที่เพาะเชื้อแห่งความเสื่อมโทรมไม่ใช่น้อยเหมือนกัน ตนเองมาอยู่กรุงเทพฯ แต่งงานมีลูกที่กรุงเทพฯ เป็นชาวกรุงแล้ว ไม่ใช่ชาวบ้านนอกที่มีความประพฤติเรียบร้อย พอเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เชื้อโรคกรุงเทพฯ เข้าสู่ร่างกาย...เลยไม่เข้าเรื่องในการศึกษาเล่าเรียน หนีไปเที่ยวไปเล่นเพลงชาโดว์ชาเด้ออะไรกับเขาเสีย สนุกไปกับเรื่องร้องรำทำเพลง ไม่เรียนหนังสือ นึกว่าจะพอหากินหรือ? มันก็ไม่พอกินพอใช้ ถ้าเราไม่มีความรู้ ถ้าเราชอบดนตรีก็ต้องเรียนให้มันสูง ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยศิลปากร เรียนแผนกอย่างนั้น เราก็จะก้าวหน้าและมีวิชา ไม่ใช่ไปเป็นนักตีกลองจนกระทั่งตาย...มันเอาตัวไม่รอด

เราจะเป็นนักดนตรีมันต้องเขียนเพลงเอง จะต้องประดิษฐ์เพลงใหม่ๆ เขียนเพลงปลุกใจคนให้ตื่นตัว ให้ก้าวหน้า ให้เข้าหาธรรมะธัมโม ให้เป็นคนเรียบร้อย ถ้าเราบรรเลงเพลงให้คนจะต่อยกันมันฟัง ได้ยินแล้วมันหยุดต่อยกัน...ก็ใช้ได้ ก็เหมือนกับพระอภัยมณีเป่าปี่ พอเป่าขึ้นมาทหารก็ง่วงหลับเป็นแถว หรือว่าบางทีพอได้ยินเสียงปี่ก็คิดถึงเมีย คิดถึงครอบครัว เลยไม่อยากจะรบ...ทิ้งอาวุธกลับบ้าน บ้านเมืองก็สงบเท่านั้นเอง ถ้าเราเป็นนักดนตรีก็ต้องถึงขนาดนั้น ถ้าเราจะเป็นคนทำอะไรอื่นก็ต้องคิดก้าวหน้าให้มันมากขึ้นไป

คบกันคนที่มีธรรม รักความก้าวหน้า

สมมติว่าพ่อแม่ส่งเราไปอยู่โรงเรียนชั้นดี **เราก็ต้องควบคุมตนเอง** อย่าไปคบเพื่อนชั่วเพื่อนเหลวไหล คบเพื่อนไม่เอาถ่าน เพื่อนใช้เงินใช้ทองเปลือง พอนั่งลงก็คุยแต่เรื่องหนังเรื่องละคร เรื่องไปเที่ยวสนุกสนาน ต้องรีบลุกขึ้นหนีจากเพื่อนคนนั้นได้แล้ว เราอย่าไปนั่งใกล้ เพราะว่าผีมันจะลามมาเข้าเราด้วย เราต้องลุกขึ้นไปนั่งที่อื่น

ถ้าไปนั่งกับเพื่อนคนใดเขาคุยว่า เอ...เมื่อวานนี้เราเรียนถึงตรงนั้นแหละ ครูสอนว่าอย่างไรนะ มันมีปัญหาว่าอะไรบ้าง?... เธอจำได้ไหม? เธอเข้าใจไหม? ในเรื่องที่ครูสอนเมื่อวานนี้ ไปถึง

บ้านไปอ่านหรือเปล่า ไปคิดไปค้นอีกหรือเปล่า เพื่อนแบบนี้เรานั่งใกล้แล้วก็นั่งต่อไปเถอะ เพราะว่าเพื่อนแบบนั้นเป็นคนมีธรรม เป็น**คนรักความก้าวหน้า รักวิชาความรู้ ถ้าเรานั่งใกล้เราก็เจริญ ไม่มีความตกต่ำ**

เด็กเราบางทีก็ไม่รู้ เห็นเพื่อนคนไหนคุยสนุก แหม...เข้าไปคลอเคลียเชียว เพื่อนคนนั้นสูบบุหรี่ก็เฉลี่ยมาให้สูบบ้าง บุหรี่ธรรมดามันไม่อร่อย ต้องยัดผงขาวเข้าไปมันจะได้เสียคนไวๆ เลย ไปสูบผงขาวๆเข้าให้ เลยกลายเป็นคนเสียไป พ่อแม่ก็เอาหัวเข่าเช็ดน้ำตา เอาน้ำตาเช็ดหัวเข่า แล้วแต่ท่าไหนจะดี มันเป็นเสียอย่างนี้แล้วมันจะก้าวหน้าอย่างไร

ปลุกตัวเอง เสกตัวเอง

คนหนุ่มๆน้อยๆทั้งหลาย ก็ต้องคิดไว้ในแง่อย่างนี้ เราต้องถามตัวเองไว้บ้างในเรื่องอย่างนี้ ต้องคิดเป็นคนก้าวหน้าทุกแง่ทุกมุม มองดูคุณพ่อคุณแม่แล้วพูดกับตัวเองว่า ฉันต้องให้เจริญกว่าพ่อแม่ ฉันต้องให้ดีกว่าพ่อแม่ ต้องให้เก่งกว่าพ่อแม่ ถ้าคิดท่องคาถาอันนี้ไว้ในใจเรียกว่า ปลุกตัวเอง เสกตัวเอง ไว้อย่างนี้บ่อยๆ พลังงานมันก็จะเกิดขึ้นในใจ ความกระตือรือร้นมันก็จะเกิดขึ้นในใจ

คิดและทำแต่ในเรื่องที่เป็นการสร้างสรรค์

คนเราถ้าพูดอะไรกับตัวบ่อยๆ ในทางสร้างสรรค์ ชีวิตก็จะเต็มไปด้วยความสร้างสรรค์ ถ้าพูดในเรื่องที่ทำลายตัวเองบ่อยๆ ชีวิตก็จะเป็นไปในทางทำลาย เช่นตื่นแต่เช้าเราก็พูดว่า กูนี่มันไม่ไหวแล้ว ขี้เกียจเรียนเสียเต็มทีแล้ว สามวันเท่านั้นไม่อยากไปโรงเรียนแล้ว เพราะท่องคาถาขี้เกียจทุกวันทุกเวลา แล้วมันจะไปเรียนได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองต้องสอนให้ลูกท่องคาถาเสียใหม่ ตื่นเช้าต้องให้ท่องว่า **เราจะก้าวหน้า เราจะเป็นคนมีความรู้ในวิชามากๆ เราจะเป็นคนเอางานเอาการ เราจะไม่เหลวไหล เราจะรักพ่อแม่ เราจะเรียนให้พ่อแม่ชื่นใจสบายใจ เรานึกอย่างนั้น เรียกว่าเสกตัวเองในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นเด็กต้องเสกอย่างนั้น**

เป็นคนหนุ่มก็เหมือนกัน ถ้าเรารู้สึกตัวว่าเราเป็นคนหนุ่มขึ้นมาแล้ว กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ แต่ว่าเรามีความรู้พอเลี้ยงตัวได้ไหม หรือว่าเราเป็นหนุ่มแบบกาฝากคุณพ่อคุณแม่ต้องเกาะท่านกินเรื่อยๆ...ไม่ได้ น่าละอาย เราจึงต้องรีบทำอะไรๆ ที่จะช่วยตัวเอง

ถ้าได้งานได้การทำแล้ว ไปทำที่ไหนอย่าให้เสียชื่อพ่อแม่ อย่าให้เสียชื่อครูบาอาจารย์ เมื่อไปทำงานที่ไหนให้เขาลือว่าเก่ง ซื่อสัตย์สุจริต เอาการเอางาน ไม่เหลวไหล ทำงานด้วยใจเป็นไท

ทำงานด้วยจิตใจที่เป็นไท ก็คือว่า ไม่ตกอยู่ภายในอำนาจของฝ่ายต่ำ ไม่เอารัดเอาเปรียบ เป็นคนรักงาน เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่องาน ทำตามหน้าที่ที่ต้องกระทำ เราก็จะก้าวหน้า

ทีนี้สิ่งใดที่มันทำลายเรา เป็นขวากหนาม เป็นอุปสรรค ทำให้ชีวิตไม่ก้าวหน้า เราต้องรีบฟันฝ่าในสิ่งนั้นไป อย่ายอมให้สิ่งนั้นมาทำลายเรา ทำลายชื่อเสียงของประเทศเราเป็นอันขาด

ต่อสู้กับความชั่วที่เกิดขึ้นในใจ

เป็นไทยต้องสู้...แต่อย่าไปสู้ด้วยการยกพวกตีกัน เพราะว่าเดี๋ยวนี้นักเรียนอาชีวะเขาชอบสู้ เขาถือว่าเลือดไทยมันต้องสู้ แต่ไม่ไปสู้กับใครล่ะ...ไม่สู้กับความชั่วที่เกิดขึ้นในใจ ไม่สู้กับสิ่งที่ชั่ว สิ่งที่ร้าย แต่ไปสู้กับเพื่อนไทยด้วยกัน อย่างนี้มันก็เสียหาย เราไม่ควรจะทำอย่างนั้น มีลูกมีเต้าก็คอยสอนคอยเตือนให้รักเกียรติรักชาติบ้านเมือง อย่าไปทำลาย อย่าไปทะเลาะกัน เรื่องเล็กๆน้อยๆให้อภัยกันได้ก็ให้อภัยกันเสียบ้าง ขอกันกินมากกว่านี้

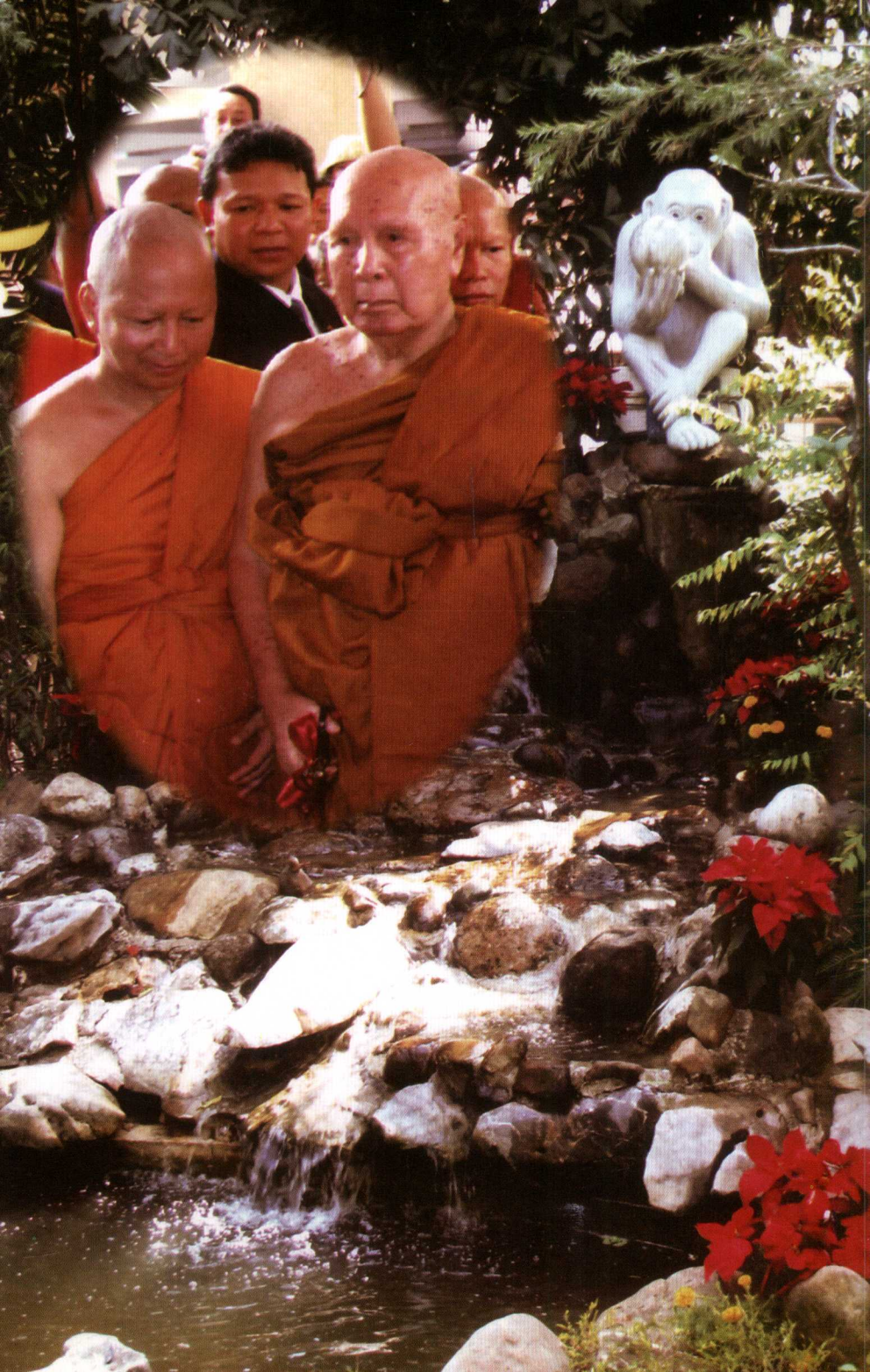
ถ้าเราได้พูดได้เตือนกันอย่างนั้นมันก็ดี วิทยุกระจายเสียงเขาไม่ค่อยพูดเรื่องอย่างนี้ พูดแต่เรื่องอื่นซึ่งไม่เป็นไปเพื่อความสร้างสรรค์ เพลงที่ร้อง...ทำไมนะ เธอจ๊ะ เธอจ๋า อะไรก็ไม่รู้เอามาร้องกันอยู่ได้ มันไม่ค่อยได้สาระอะไร เมื่อไหร่จะได้ปฏิรูปกันเสียทีก็ไม่รู้ ให้มันเป็นเพลง**ปลุกใจเตือนใจ ให้เกิดความขะมัก**

เขม้น เกิดความรักงาน เกิดความไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ให้ละอายต่อการที่จะคิดเรื่องชั่ว ให้ละอายที่จะเดินไปกับคนที่ชั่วที่ร้าย ละอายในการที่จะเข้าไปในสถานที่ชั่วร้าย ถ้าเรามีบทเพลงที่ร้องที่มีคำเตือนจิตสะกิดใจบ่อยๆ ในเรื่องนั้นเรียกว่าเป็นคำขวัญของชาติบ้านเมือง ให้มันเพราะๆ เปลี่ยนไปตามกาลสมัย คนไทยเราก็จะได้ยินแต่เสียงดี เสียงงาม มาเตือนจิตสะกิดใจให้เกิดความก้าวหน้าในทางที่ถูกที่ชอบ ก็จะเป็นการสร้างสรรค์ตัวเรา ชาติประเทศของเราให้เจริญตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ไม่ขัดกับสิ่งทั้งหลายในโลกนี้หรอก ไม่ว่าโลกต้องการอะไร เอาธรรมะนั้นมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งนั้น เรียกว่า ไม่ขัดกับการพัฒนา และการสร้างตัวสร้างตน แต่พร้อมๆกับการกระทำสิ่งนั้น พระพุทธเจ้าท่านมีห้ามล้อกำกับใจไว้ว่า **อย่าทำด้วยความเห็นแก่ตัว แต่ให้ทำเพื่องาน เพื่อความเจริญของส่วนรวม** ถ้าเราคิดในรูปอย่างนี้เราก็จะอยู่กันด้วยความสุขกายสบายใจ ไม่มีเรื่องอะไรเดือดร้อน

กล่าวมาเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจแก่ญาติโยมทั้งหลาย
ก็พอสมควรแก่เวลา
ขอยุติการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงเท่านี้

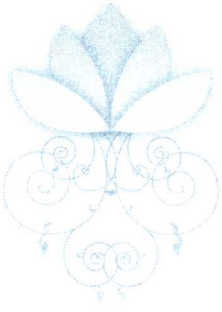

ไปสู่สถาน
พระพรหมมังคลาจารย์

ไปสู่สถานที่ดี

ตั้งอยู่ในธรรมแล้ว ไม่ต้องกลัวปรโลก

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

สิ่งที่อยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์

วันนี้ดูอากาศชักจะครึ้มๆสักหน่อย ฝนทำท่าจะเทลงในเวลาเช้า เวลาที่ฝนตก...ความจริงคนไม่ค่อยจะชอบสักเท่าใด แต่ถ้าฝนไม่ตก...คนก็ไม่ชอบอีกเหมือนกัน อันนี้มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ของดินฟ้าอากาศ เราจะไปบังคับบัญชาสิ่งที่เป็นเรื่องธรรมชาติให้เป็นไปตามใจของเรานั้น...เห็นจะไม่ได้

ในทางธรรมะ ท่านก็วางกฎให้เรารู้ไว้เหมือนกัน คือ รู้ว่า

สิ่งทั้งหลายไม่อยู่ในอำนาจของเรา

. . . เราจะไปบังคับบัญชาไม่ได้

การทำใจให้สบายในทุกโอกาส

คนที่รู้เรื่องความจริงของธรรมชาติ ย่อมจะหมุนจิตใจให้เหมาะแก่เหตุการณ์ คือให้มีความสบายใจในทุกโอกาส การที่เราทำใจของเราให้สบายใจทุกโอกาสนั้น เป็นการปฏิบัติชอบตามหลักทางพระศาสนา

การอยู่อย่างมีความสุขสงบในชีวิตประจำวัน

การศึกษาธรรมะที่เราทำกันอยู่ทุกๆวันนั้น เราศึกษาในแง่นี้ คือในแง่ที่เอามาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของเรา เพื่อเราจะอยู่อย่างผู้ชนะ ให้เราอยู่อย่างมีความสุข ให้เราอยู่อย่างมีความสงบในชีวิตประจำวัน

ความทุกข์ความเดือดร้อนต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความไม่พอใจไม่พึงใจในสิ่งต่างๆที่เกิดเฉพาะหน้า

ในขณะใดความไม่พอใจเกิดขึ้น

...ในขณะนั้นเราก็มีความทุกข์ความเดือดร้อน

แต่ในขณะใดความพอใจมันเกิดขึ้น
...ขณะนั้นเราก็เพลิดเพลินไปตามอารมณ์นั้นๆ
ความเพลิดเพลินไปตามอารมณ์นั้น
เรียกว่า...เป็นความสุขที่มีเครื่องล่อเครื่องจูงใจ
ยังไม่ใช่ความสุขที่แท้ที่เราต้องการ

เพราะว่าความสุขที่อาศัยเครื่องล่อเครื่องจูงใจนั้น มันจะเปลี่ยนเป็นทุกข์ใจเมื่อใดก็ได้

ความสุข ๒ ประการ

ในหลักธรรมะท่านบอกไว้ว่า **ความสุขมันมีอยู่สองประการ คือ อามิสสุข...ประการหนึ่ง นิรามิสสุข...อีกประการหนึ่ง**

อามิสสุข นั้นก็คือ ความสุขที่เจือด้วยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ มีอะไรมาเป็นเหตุมาเป็นตัวการให้เราเกิดความพอใจ ความชื่นใจ ความสบายใจ แล้วเราก็มีความสุข

ความเป็นจริงแล้ว...มันไม่ใช่ความสุขที่แท้ เรียกว่า เป็นนันทิราคะ หมายความว่า เพลิดเพลินยินดีอยู่ในสิ่งนั้นๆ ความเพลิดเพลิน ยินดีอยู่ในอะไร ในขณะนั้น ใจเราก็รู้สึกว่าสบาย สบายเพราะได้สิ่งที่เราต้องการ ตาได้เห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายได้สัมผัสถูกต้อง สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตาม **เรามีความพอใจชื่นใจอยู่ในสิ่งนั้นๆ**

อามิสสุขมีเท่าใด...ทุกข์ก็ย่อมมีเท่านั้น

ในขณะที่สิ่งนั้นอยู่ในสภาพที่เราชอบใจ พึงใจ เราก็ยังมีความสุขใจสบายใจอยู่ เมื่อใดสิ่งนั้นเกิดเปลี่ยนแปลงไป...เราก็มีความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่าอามิสสุขมีประมาณเท่าใด ความทุกข์ก็ย่อมเกิดมีประมาณเท่านั้น

เพราะความสุขกับความทุกข์ในรูปนั้นมันมาคู่กัน มันมาพร้อมกันด้วยซ้ำไป ความสุขออกหน้า...ความทุกข์ก็เดินตามหลัง ยังไม่มีโอกาสแสดงตัว แต่พอได้โอกาสแสดงตัวเมื่อใด เราก็ได้รับความทุกข์เมื่อนั้น ความสุขประเภทนี้จึงยังไม่ถาวรไม่มั่นคงอะไร

ความสุขที่ถาวรไม่ต้องอาศัยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ

ความสุขที่ถาวร ที่ประเสริฐ มันเป็นความสุขแท้ๆที่เกิดขึ้นในใจ โดยไม่ต้องอาศัยอะไรเป็นเครื่องจูงเป็นเครื่องล่อ มันเป็นเรื่องธรรมชาติของจิตที่อยู่ในสภาพอย่างนั้น เป็นจิตที่สะอาดแท้เป็นตัวดั้งเดิม ไม่มีอะไรเข้าไปเจือปน อันจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อันนี้เป็นสิ่งที่คนเรายังเข้าไม่ถึง เมื่อยังเข้าไม่ถึงก็ไปหลงใหล ไปมัวเมา ชื่นใจและพอใจในความสุขประเภทที่ชั่วคราว ที่เหมือนกับฟ้าแลบอยู่ตลอดเวลา

ในวันหนึ่งๆ ในชีวิตประจำวัน เราก็แสวงหาแต่ความสุขประเภทนั้น แสวงหารูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เราพึงมีพึงได้ตามประสาชาวโลกที่มีความต้องการ จิตเราก็ไปติดยึดมั่นอยู่ในวัตถุด้วยประการต่างๆ

ในขณะใด...ที่จิตเราไปยึดติดเกาะจับอยู่ในวัตถุ ไม่ว่าในรูปใด เราก็มีความทุกข์มีความเดือดร้อนเพราะสิ่งนั้น คือทุกข์เมื่อไม่ได้ดังใจ พอไม่ได้ดังใจก็เกิดความไม่สบายใจ เมื่อได้ไม่สมกับที่เราต้องการ...ก็เกิดความไม่สบายใจ

เรื่องอย่างนี้ต้องสังเกตดูจากจิตใจของเราเองว่า ในชีวิตประจำวันวันหนึ่งๆของเรานั้น เรารู้สึกระทมใจเพราะเรื่องอย่างนี้มีกี่ประการ เรื่องเกี่ยวกับเงินทอง เรื่องเกี่ยวกับข้าวของ เกี่ยวกับการงานของลูกหลาน เกี่ยวกับอะไรๆต่างๆในชีวิตของเรา มันมีมากมายหลายเรื่องหลายประการเหลือเกิน ที่ทำให้เราไม่สบายใจอยู่บ่อยๆ

แต่ว่าคนเราโดยทั่วๆไปนั้น จะพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่าไม่รู้จักเข็ดไม่รู้จักหลาบ เจ็บแล้วก็ไม่ค่อยจำในเรื่องนั้นไว้ จึงต้องประสบกับปัญหาอันนั้นต่อไปอีก ไม่มีเวลาที่จะจบสิ้น ต้องซ้ำแล้วซ้ำอีกอยู่ตลอดเวลา ถ้าเป็นภาพยนต์แล้วเขาก็เรียกว่าฉายซ้ำในเรื่องเดียวกันนั่นแหละ ซ้ำแล้วซ้ำอีกเรื่อยๆไป ไม่รู้จักเข็ดหลาบในเรื่องอย่างนั้น ยังแสวงหาดิ้นรนในทางให้เกิดทุกข์ต่อไปอีก อันนี้เป็นเรื่องที่น่ากลัวอยู่ไม่ใช่น้อย

เครื่องบ่งชัดให้มองเห็นสภาพที่เป็นจริง

แต่ถ้าหากว่า เราได้ศึกษาธรรมะแล้วก็นำธรรมะไปเป็นเครื่องประกอบกับการกระทำในชีวิตประจำวันของเรา เราก็จะรู้จักแก้ไขจิตของเราในสิ่งเหล่านั้นได้ เพราะว่าการเรียนรู้ธรรมะนั้นเป็นเครื่องบ่งชัดให้เราได้เข้าใจในเรื่องอะไรๆได้ตามสภาพที่เป็นจริง คือให้รู้ว่าธรรมดาของสิ่งนั้นมันเป็นอย่างไร

อะไรๆในโลกนี้ ก็ล้วนแต่ตกอยู่ในกฎของธรรมดาทั้งนั้น ธรรมะในทางพระพุทธศาสนาสอนให้เราซาบซึ้งในกฎเกณฑ์ของธรรมดา ให้เรารู้สภาพที่แท้จริงของสิ่งนั้นว่ามันเป็นอย่างไร

เมื่อไม่รู้ความจริงสิ่งใด ก็ยังหลงใหลในสิ่งนั้น

สิ่งใดที่เรายังไม่รู้ความจริง เราก็ยังหลงใหลมัวเมาอยู่ เหมือนกับเขาเอาอะไรมาวางไว้ ณ ที่แห่งหนึ่ง แล้วเขาเอาอะไรไปคลุมไว้ คนเราก็อยากจะไปดู อยากจะรู้ว่ามันมีอะไรอยู่ในนั้น ถ้ามีช่องมีรูสักนิดสักหน่อย เราก็ต้องไปจ้องมองที่ช่องนั้น เพื่อจะดูว่าข้างในมันมีอะไร แต่เมื่อดูเข้าไปเสร็จแล้วก็ได้พบว่าไม่มีอะไร มันมีแต่ความว่างความเปล่า เขาเอาผ้ามาคลุมเอาวัตถุมาปิดไว้เฉยๆ คนเราไม่รู้ความจริงก็อยากจะดู อยากจะมองในเรื่องอย่างนั้น แต่พอรู้แล้วก็ร้องว่า อ้อ...ไม่มีอะไรถึงรู้ว่าไม่มีอะไรแล้ว

ก็ไม่บอกใครอีก อยากให้คนอื่นดูกันด้วยความเขลาต่อไป วิสัยของคนเรามันเป็นอย่างนี้ จึงไม่ได้เป็นการช่วยกันให้พ้นไปจากความวุ่นวาย ให้พ้นจากปัญหา คือความทุกข์ความเดือดร้อน

แต่ถ้าหากว่าเราได้ประสบอะไร แล้วก็รู้ความจริงในสิ่งนั้นแล้วว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร เราก็ไปบอกคนอื่นว่ามันไม่มีอะไรที่น่าดู ไม่มีอะไรที่น่าชม ไม่มีอะไรที่น่าสนใจหรอก มันเป็นอุบายที่เขาโฆษณาชวนเชื่อของสิ่งทั้งหลาย ที่จะทำให้เราหลงใหล ทำให้เรามัวเมาประมาททั้งนั้น ถ้าเราบอกกันในรูปอย่างนี้คนก็จะเข้าใจความจริงในเรื่องนั้นมากขึ้น

ศึกษาให้รู้ความจริงของธรรมชาติ

ความจริง...สิ่งที่เรียกว่าธรรมชาติ มันก็เป็นเรื่องโฆษณาชวนเชื่ออยู่ในตัวไม่ใช่น้อย ชวนให้เราหลงไป ชวนให้เราสำคัญผิดไปในเรื่องนั้นๆด้วยประการต่างๆ เพราะเราไม่ได้พิจารณาสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา **จึงขอแนะนำให้เราทั้งหลายศึกษาว่าอะไรมันเป็นอะไร ให้เราดูในรูปอย่างนั้น ให้คิดในเรื่องอย่างนั้น ให้พิจารณาในแง่อย่างนั้น เพื่อให้ได้เข้าถึงความจริงของสิ่งนั้นๆ**

ตราบใดที่เรายังมองไม่เห็นถึงความจริง...ยังไม่รู้เนื้อแท้ของสิ่งนั้น เราก็ยังหลงผิดกันเรื่อยๆไป

บางทีหลงผิดมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาวจนกระทั่งวัยชรา ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงความคิดความอ่าน ยังมีความหลงใหลมัวเมาอยู่ในเรื่องนั้นๆ มนุษย์เราเป็นเช่นนั้นอยู่ถมไป เช่น หลงใหลในสิ่งเหลวไหลต่างๆ ในความสนุกสนาน ในการประพฤติในการปฏิบัติบางอย่าง เมื่ออายุมากขึ้นก็ควรจะเปลี่ยนแปลงชีวิตจิตใจ ควรจะฉลาดมากขึ้น มีปัญญามากขึ้น รู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริงมากขึ้นๆเรื่อยๆ จึงจะสมกับที่เป็นคนมีอายุมาก

แต่ว่ามีอายุมาก...แล้วยังไม่ฉลาดรอบคอบในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ ยังไม่รู้ชัด ยังไม่เข้าใจชัดในสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรา นี้เรียกว่าอยู่ด้วยความงมงาย ความโง่เขลา การอยู่ในรูปอย่างนี้ไม่ใช่วิสัยของพุทธบริษัท

พุทธบริษัทรู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง

พุทธบริษัทเรานั้น ต้องทำตนให้เป็นผู้รู้ ทำตนให้เป็นผู้ตื่นตัว ทำตนให้เป็นผู้มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส เพราะได้รู้ได้เห็นสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริงตลอดเวลา เมื่อเราได้พิจารณารู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง เราก็เรียกว่าเป็นผู้ก้าวหน้าในธรรมปฏิบัติตามสมควรแก่ฐานะ จึงควรจะได้หมั่นศึกษาและพิจารณาในเรื่องนั้น ในหลักการที่เราจะพิจารณาตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ตั้งไว้ ความจริงนั้นไม่ได้มีใครแต่งตั้ง กฎเกณฑ์

ธรรมชาติมันเป็นกฎในตัวของมันเอง มันเป็นอยู่อย่างนั้นเอง ไม่มีใครบัญญัติแต่งตั้งกฎเกณฑ์อันนั้นมีอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มเกิดมีสิ่งทั้งหลายขึ้นในโลก ก็ได้มีกฎนี้กำกับกันมาเลยทีเดียว เรียกว่าเป็นเนื้อแท้ของเรื่องก็ว่าได้

พระพุทธเจ้าท่านก็บอกเราตรงๆในเรื่องนี้ ดังมีปรากฏอยู่ในธรรมนิยามสูตร พระองค์ตรัสว่า...

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานำ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานำ

ดังนี้เป็นต้น ซึ่งแปลความว่า...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย...
ตถาคตจะเกิดขึ้นในโลกก็ตาม
ไม่เกิดขึ้นในโลกก็ตาม
สิ่งที่เรียกว่า ธัมมฐิติ ธัมมนิยาม ธรรมชาติ
มันก็เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา

ความเป็นอยู่ของสิ่งนั้นก็คือว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายมีความเป็นทุกข์อยู่ในตัวมันเอง สิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้คงทนถาวรอยู่ในสภาพนั้นตลอดไป อันนี้เป็นระเบียบ เป็นกฎของธรรมชาติที่ไม่มีใครบัญญัติแต่งตั้ง เรื่องอื่นๆนั้นมันมีการบัญญัติแต่งตั้งขึ้นให้คนทั้งหลายได้รู้เข้าใจ เพื่อให้เหมาะสมแก่สังคมนั้นๆในชุมชนนั้นๆ เมื่อชุมชนนั้นกระทำผิดในเรื่องใด คนที่ฉลาดในปัญหาเกี่ยวกับการเป็นอยู่ของมนุษย์ก็ได้ตั้งระเบียบตั้งกฎขึ้นไว้ว่าควรจะปฏิบัติอย่างนั้น

ศีลธรรมทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

เมื่อคนได้ประพฤติปฏิบัติในรูปอย่างนั้นแล้ว เราก็อยู่กันด้วยความสุขความสบาย ไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในหมู่ในสังคมนั้นๆ หลักเหล่านั้นเรียกว่าขั้นศีลธรรม เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น เช่น ให้เราถือหลักว่า ไม่เบียดเบียนกันในทางทรัพย์ ในทางกาม ในการพูดใส่ร้ายป้ายสีกัน หรือไม่เบียดเบียนตัวเองด้วยการทำลายสติปัญญาให้หมดสิ้นไป อันนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้อยู่ในขั้นศีลธรรม อันคนเราถ้าอยู่ในขั้นศีลธรรมแล้ว การอยู่ในสังคมก็ไม่มีปัญหา ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนมากจนเกินไป

เมื่อรู้สภาพที่เป็นจริงก็แก้ปัญหาเฉพาะตนได้

แต่คนเรามันมีเรื่องเฉพาะตัว มีปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในจิตใจของเราในบางโอกาส แม้เราจะปฏิบัติในรูปอย่างนั้นแล้ว ก็ยังมีความทุกข์ใจ ยังมีความเดือดร้อนใจ อันเกิดจากปัญหาเฉพาะตัว ซึ่งเป็นปัญหาภายใน เป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจ และไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น

ถ้าเราจะแก้ปัญหานี้ได้ ก็ต้องแก้ด้วยหลักธรรมะ คือเอาหลักนั้นมาปลอบโยนจิตใจ มาพิจารณาให้เห็นว่าชีวิตของเรามีสภาพเป็นอย่างนี้ คือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ มีความทุกข์อยู่

ในรูปอย่างนี้ หลักทั้งสามประการนี้ถ้าเรานำมาใช้เป็นแนวทางพิจารณาไว้บ่อยๆ เราก็จะมองเห็นอะไรชัดเจนขึ้น แจ่มแจ้งขึ้น เราก็จะไม่เกิดความวุ่นวายในจิตใจมากเกินไป เพราะเราเข้าใจชัดในรูปของปัญหานั้นๆ

เมื่อรู้ว่าทุกสิ่งไม่เที่ยง...ก็ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อน

ตัวอย่างเช่นความไม่เที่ยง ถ้าหมั่นตรวจสอบและพิจารณาแล้วจะช่วยให้เราคลายจากความทุกข์ความเดือดร้อน คนเราที่มีความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นเพราะคิดว่า สิ่งนั้นคงทนถาวร มันอยู่อย่างใดก็จะอยู่ในรูปอย่างนั้น เช่นในเรื่องร่างกายของเรานี้ ใครๆก็ไม่อยากให้มันแก่หรอก ไม่มีใครอยากให้เกิดการเจ็บไข้ ไม่มีใครต้องการให้ร่างกายของเราแตกสลายไป อันนี้เป็นความปรารถนาของมนุษย์ทั่วไป

ถ้าใครเขาประสาทพรให้แก่เราว่า ขอให้อายุมั่นขวัญยืนเถอะอย่าเจ็บไข้...เราก็ชอบ ถึงแม้ว่าคำพูดนั้นไม่ใช่ว่ามันจะมีอิทธิพลไปเปลี่ยนกฎธรรมชาติก็หาไม่ แต่เราก็สบายใจ สบายใจชั่วขณะหนึ่ง หลอกตัวเองไปได้นิดหนึ่งว่า เราจะมีอายุมั่นขวัญยืนตามที่เขาบอกให้

อันนี้เป็นตัวอย่างของความสบายใจที่เกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจในสภาพที่เป็นจริง

ความจริงนั้นมันไม่เปลี่ยน...มันยังคงอยู่ในสภาพเช่นนั้น กฎความเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างนั้น เราจะไปบอกว่า ให้อายุยืนให้อย่างนั้นอย่างนี้...ความจริงแล้วมันเป็นไปไม่ได้ แต่ว่าในสังคมของมนุษย์นิยมกันอย่างนั้น ชื่นชมยินดีกันในรูปอย่างนั้น...เป็นเรื่องสมมติ เอาเถอะ ให้เขาว่ากันไปตามเรื่อง แต่เรื่องเนื้อแท้ในจิตใจของเรานั้นต้องว่ากันอีกเรื่องหนึ่ง เราจะต้องคอยบอกตัวของเราเองไว้ว่า มันไม่เที่ยง ไม่มีอะไรถาวร เช่นเรื่องของดินฟ้าอากาศภายนอกก็พอที่จะเห็นได้ ตอนเช้าก็ดูปลอดโปร่ง แจ่มใสดี ประเดี๋ยวก็ตั้งเค้าเมฆครึ้มขึ้นมาแล้ว แล้วฝนก็ตกลงมาอีก

ในต่างประเทศ เช่นประเทศอังกฤษ เขากล่าวกันว่าอากาศมันเปลี่ยนแปลงที่สุด ประเดี๋ยวแดดออกจ้า คนแก่ออกไปนอนอาบแดด...ประเดี๋ยวฝนก็เทลงมา ประเดี๋ยวหมอกมา ต้องวิ่งหนีเข้าไปที่มีหลังคากันต่อไป เรื่องมันไม่เที่ยงอยู่ตลอดเวลา เป็นอยู่อย่างนั้น แสดงอยู่ในตัวแล้ว แต่คนเราไม่เอาสิ่งที่เป็นธรรมชาติมาเป็นบทเรียน เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ มักจะมองเฉยๆ บางทีก็ไปว่ามันเสียด้วยซ้ำไป ว่าตกไม่เป็นเวลา ไม่รู้กาลไม่รู้เวลา ไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เราจะสนุกกันกลางแจ้งก็มาตกได้ วันอื่นไม่ตก...ไปว่าเขาอีก

ผู้มีปัญญาเป็นผู้รู้จักมองสรรพสิ่งตามที่เป็นจริง

ถ้าว่าธรรมชาติโต้ตอบได้ มันก็คงจะตอกกลับเอาแหละ เพราะฉะนั้น **เราจึงต้องหมั่นพิจารณาไว้ว่า สิ่งที่อยู่รอบๆตัวเราไม่มีอะไรคงตัว**

บ้านเรือนที่เราสร้างใหม่...สีสวยงดงาม อยู่ไปๆมันก็เปื้อนเลอะแล้วสกปรกขึ้นมา ชำรุดทรุดโทรมแล้ว...ประเดี๋ยวหลังคารั่ว ...ประเดี๋ยวฝาชำรุด ประเดี๋ยวตรงนั้นเสียหายไป ถ้าเราเห็นแล้วเป็นทุกข์ก็แสดงว่าเราไม่ใช้ปัญญา แต่ถ้าเราเห็นแล้ว เราก็บอกตัวเองว่า นี่ความจริงมันปรากฏออกมาแล้ว สิ่งทั้งหลายมันก็ต้องเป็นอย่างนี้แหละ แล้วเราก็จะไม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจ

สรรพสิ่งกำลังตะโกนบอกเสมอว่า...มันไม่เที่ยง

ส่วนการซ่อมตกแต่งนั้นก็ทำไปตามหน้าที่ เมื่อเห็นอะไรชำรุดก็แต่ง แต่ว่าไม่ต้องแต่งด้วยความเป็นทุกข์ใจ ไม่ต้องไปบ่น ไม่ต้องไปว่ากับใครๆ หรือกับอะไรๆให้วุ่นวายใจ บางทีเราทำไปปากก็บ่นไปตลอดเวลา นี้ เรียกว่ามีความทุกข์ในทางใจ ใจไม่สงบจึงได้พูดออกมาเช่นนั้น ไม่มีสติกำกับใจ ไม่มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาใจ จึงได้แสดงความรู้สึกออกมาในรูปเช่นนั้น อันเป็นเรื่องของความไม่ฉลาดโดยแท้

แต่ถ้าหากเราใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบจริงๆแล้ว เราก็จะรู้สึกว่า ไม่มีอะไรน่าตกอกตกใจในเรื่องนั้นๆ เพราะสิ่งเหล่านั้น...มันบอกเรา มันเตือนเราทั้งนั้น หลังคารั่วก็บอกว่ามันไม่เที่ยง ฝาแตกพังไปก็บอกเราให้รู้ว่ามันไม่เที่ยง พื้นทรุดแตกไปก็บอกว่ามันไม่เที่ยง มันตะโกนบอกอยู่ทั้งนั้นว่าไม่เที่ยง...ไม่เที่ยง

ปกปิดคนอื่นได้...ปกปิดตัวเองไม่ได้

ทีนี้เราไม่มีหูสำหรับฟัง ไม่มีใจสำหรับคิดในเรื่องอย่างนั้น เราจะตู่ธรรมชาติให้มันเที่ยง ให้มันถาวร ให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ยิ่งสมัยนี้ด้วยแล้ว บางทีมันก็มีสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อทำสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ไม่ให้เปลี่ยนแปลง แต่ว่ามันจะเปลี่ยนไปได้หรือ? ให้เราพิจารณาความจริง...

สมมติว่าผมของเราหงอกแล้ว...
แต่ว่าเราไม่อยากให้ปรากฏแก่บุคคลอื่น
อยากจะหลอกคนอื่นต่อไป
เราก็ไปซื้อน้ำยาย้อมผมมา เอามาย้อมให้มันดำ
แต่ความรู้สึกที่แท้จริงในใจนั้นมันยอมรับไหมว่า
ผมของเราดำ...มันไม่ยอมรับหรอก
มันยังบอกว่ามันขาวอยู่ข้างในแต่มันดำข้างนอก
แล้วเวลาหมดน้ำยา...มันก็ขาวต่อไป

อันนี้ถึงแม้ว่าจะมีอะไรมาปกปิดอย่างไรก็ตาม ความจริงก็ปกปิดไม่ได้ เพราะสิ่งทั้งหลายก็ย่อมจะเป็นอยู่ในรูปอย่างนั้น เราจึงควรจะได้พิจารณาไปตามเรื่อง ไม่จำเป็นต้องไปปกปิดอะไรมัน ผมหงอก..ก็ปล่อยให้มันหงอกไปตามเรื่อง เราก็จะได้พิจารณาบ่อยๆ เวลายกกระจกส่องทีไร ก็จะได้ดูว่า เออ...ผมของเรามันหงอกแล้ว ฟันของเราหลุดแล้ว ผิวหนังของเราก็เปลี่ยนสภาพไปแล้ว

ร่างกายของเราชำรุดทรุดโทรม เปลี่ยนแปลงไปตามเรื่องของธรรมชาติ มันเป็นเรื่องกฎธรรมดา...เราก็ไม่เสียใจ เราไม่มีอะไรๆในเรื่องนั้น เพราะว่าเรารู้สภาพความเป็นจริงว่ามันเป็นอย่างนั้น

เมื่อยอมรับความจริงได้...ความทุกข์ก็ลดลง

ในเรื่องอื่นอีกเหมือนกัน เช่น เรื่องเงินทองข้าวของ เราทำมาหาได้...ได้มาเราเก็บไว้ใช้สอยตามหน้าที่ หรือบางทีเก็บไว้แล้วมันก็หายไป บางทีขโมยมาจี้มาปล้นเอาของๆเราไป เราก็ต้องมีความเสียใจ มีความทุกข์ มีความเดือดร้อน เพราะต้องสูญเสียสิ่งนั้นไป

ถ้าเราเอากฎธรรมดาความไม่เที่ยง
เข้ามาปลอบโยน เราก็ทุกข์น้อยลง

สมมติว่าเงินของเรามีอยู่แล้ว ขโมยมันมาจี้เอาของเราไป ถ้าเราคิดถึงความไม่เที่ยง เราก็พูดกับตัวเองว่า...เออ! มันจริงแท้เรื่องไม่เที่ยง เมื่อวานนี้เงินนี้ยังอยู่กับเรา วันนี้มันไปอยู่กับคนอื่นแล้ว คนนั้นเอาไปมันก็ไม่ได้อยู่กับคนนั้นตลอดไปหรอก ประเดี๋ยวมันก็จะเผ่นออกจากคนนั้นต่อไป ไม่มีอะไรอยู่กับตัวเรานานเพราะมันไม่เที่ยงแท้ถาวร บอกตัวเราอย่างนั้นเราก็สบายใจ

ปัญหาอันหนึ่งคือโรคภัยไข้เจ็บ มักจะทำให้คนมีความทุกข์ความเดือดร้อนบ่อยๆ ปวดหัวมัวตา เจ็บท้อง เจ็บหลัง เป็นโรคเบาหวาน เป็นโรคความดันโลหิตสูง เป็นอะไรๆต่างๆ บางคนไม่ใช่สองเดือนสามเดือน เป็นสามปีสี่ปีไม่รู้จักหายสักที มันเป็นโรคที่เรียกว่าอยู่กันนานๆ อยู่กันประจำ เราก็ควรจะคิดไปในแง่อนิจจัง คือให้เห็นว่า ร่างกายของเรานี้มันไม่เที่ยง มันอ่อนแอมันเปราะ มันหัก มันแตกง่าย

เขาจึงเปรียบกันว่า . . .
ร่างกายเหมือนกับต้นกล้วย
ต้นกล้วยมันไม่มีแก่น
แม้จะมีแก่นพุ่งขึ้นมาแล้วออกลูก
ถ้าไม่มีแก่น ลูกออกไม่ได้...ต้นมันพังยับไปเลย
ธรรมชาติก็สร้างแก่นให้มันหน่อยหนึ่ง
แต่ว่าแก่นนั้นไม่ถาวรอะไร หักง่าย แตกง่าย
พอลูกออกแล้ว มันก็ทรงลำต้นอยู่ไม่ได้

ร่างกายของมนุษย์ก็เปรียบอย่างนั้น เปรียบเหมือนกับต้นกล้วยซึ่งไม่มีแก่น ไม่มีอะไรมั่นคง โรคบางโรครักษานั้นมันไม่หาย โรคบางโรคนั้นไม่รักษามันก็หาย โรคบางโรค...รักษาหรือไม่รักษามันก็อย่างนั้นแหละ มันหายก็ได้ มันไม่หายก็ได้ มันก็สุดแล้วแต่เรื่อง

โรคบางอย่างในสมัยนี้ที่เรารู้กันอยู่เช่นโรคมะเร็ง ถ้าจับเข้าบุคคลใดแล้วแปลว่ายื่นคำขาด มัจจุราชท่านมายื่นคำขาดกับเราแล้ว เราอย่าไปตกใจ อย่าไปเสียอกเสียใจ นึกว่ามันเป็นเรื่องธรรมดา ร่างกายของเราบังคับไม่ได้ มันเกิดตามเรื่องของมัน เราก็ไม่ต้องตกใจ ไม่ต้องเสียดายอาลัยอะไร เพราะคนเราเกิดมาแล้วมันก็จะต้องตายทั้งนั้น ตายเร็ว...ตายช้า

ความเจ็บไข้มาเตือนให้ไม่ประมาท

ทีนี้เมื่อเรารู้ว่าเราเป็นโรคอย่างนั้นแล้ว เราก็ควรจะดีใจ ดีใจว่า วันตายมันใกล้มาเต็มทีแล้ว เราจะได้รีบเร่งทำความดีเสียชีวิตมันน้อย...มันสั้น จะรีบรักษาศีล รีบฟังธรรม เจริญภาวนา หรือกิจอันใดที่เราจะพึงกระทำแก่ครอบครัว แก่ชาติ แก่ประเทศ เราก็จะได้รีบทำกิจนั้นๆ เพราะโรคมันมาเตือนอยู่แล้ว

พระท่านตรัสว่า...

บุคคลใด . . .
เมื่อเทวทูตมาเตือนแล้ว ยังไม่รู้สึกตัว
. . . ผู้นั้นเป็นผู้ประมาท . . .
ชีวิตจะไม่รุ่งเรืองในทางธรรม

เทวทูตที่มาเตือนก็คือความแก่มาเตือนเรา ความเจ็บไข้มาเตือน เราไปเห็นคนอื่นเขาตายก็เป็นเหมือนเทวทูตมาเตือน เห็นนักโทษที่ถูกจำขังก็เป็นเทวทูตมาเตือนเรา เห็นเด็กน้อยๆ ก็เป็นเทวทูตเขามาเตือนเรา ถ้าเราไม่พิจารณา ไม่ศึกษา ในเรื่องอย่างนั้น ดูแล้วเราก็ผ่านพ้นไป ไม่สนใจเอามาคิดมานึกมาตรองไปเผาศพทีไรแล้วก็กลับมา...เท่านั้นแหละ ได้หนังสือมาเล่มหนึ่งเราไม่ได้อะไรที่มากไปกว่านั้น เพราะเราไม่ได้พิจารณา ไม่ได้เตือนตัวเอง

อันนี้ท่านเรียกว่าเทวทูตมาเตือนแล้ว แต่เราไม่รับคำเตือนของเทวทูต ก็จะถูกลงโทษแน่ทีเดียว...ลำบาก ลงโทษก็คือความลำบาก ความทุกข์ระทมตรมตรอมใจ เพราะไม่รู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ อันถูกธรรมชาติเตือนแล้วก็ไม่รับฟัง ก็อยู่ในสภาพที่น่ากลัวอยู่ตลอดเวลา

เพราะฉะนั้น เมื่อเรารู้ว่าเรามีโรคอะไร ถ้าโรคนั้นเรียกว่าเป็นโรคที่มีอันตรายต่อชีวิต เช่นว่าเป็นโรคมะเร็งอย่างนี้ เราก็ไม่ต้องกลัว แต่ควรจะบอกลูกบอกหลานให้ได้รู้ ลูกหลานจะได้รู้ตัวว่า เออ! สิ่งที่เรารัก เราพอใจ กำลังจะจากเราไปแล้ว เรา

จะต้องรีบสร้างตัวสร้างตน รีบเรียนหนังสือให้มันสำเร็จเสียไวๆ สมมติว่าลูกหลาน เราเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ก็บอกว่า “หมอเขาบอกแม่ว่าเป็นโรคมะเร็งแล้วนะ หนูต้องรีบเรียนหน่อย อย่ามัวไปช่วยชาวนาชาวไร่อยู่เลย ช่วยตัวเองก่อนเถอะ ให้มันสำเร็จวิชาก่อน” เด็กเราบางทีก็อย่างนั้น มันอยากจะไปช่วยคนอื่นก่อน ลืมช่วยตัวเอง อันนี้มันก็ทำให้เขาเสียผลประโยชน์ไปเหมือนกัน เรามันต้องช่วยตัวเราก่อน แล้วจึงไปช่วยคนอื่น

ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

เราคนหนุ่มทั้งหลายก็เหมือนกัน สมัยนี้เขาเรียกว่า สมัยตื่นตัว...ช่วยเหลือคนอื่น ก็ดีเหมือนกันแหละในการไปช่วยเหลือเขา แต่ว่าเราต้องคิดช่วยตัวเองก่อน เช่นเราเป็นนักศึกษา...โรงเรียนเปิดแล้ว ถ้าเรามัวแต่ไปช่วยชาวนาชาวไร่อยู่ ก็เสียเวลาการศึกษาเล่าเรียน ไม่ใช่เขาบอกว่า เธอไปช่วยชาวนา...ฉันให้เธอห้าร้อยคะแนน ยกผ่านชั้นไปเลย เขาก็ไม่ให้แน่ ไม่มีสถาบันไหนเขาให้ต้องได้ด้วยการเรียนการศึกษา แต่ถึงเวลาโรงเรียนปิดภาค เราไม่ได้เล่าเรียน เราออกไปดูเยี่ยมพี่เยี่ยมน้องชาวบ้านทั้งหลาย ไปแนะแนวทางชีวิตให้แก่เขา อย่าไปยุให้เขายุ่ง แต่ว่าไปแนะให้เขาทำมาหากิน ให้อยู่กันฉันท์พี่น้อง สิ่งที่เขาไม่รู้เราไปบอกให้เขารู้ อะไรที่เขารู้แล้วก็ไม่ต้องไปบอกก็ได้ เราไปช่วยแนะช่วยเตือน

อย่างนี้ก็เรียกว่า . . .

รู้จักกาละเทศะ รู้จักใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์
ประโยชน์ของตนก็ไม่เสีย ประโยชน์ผู้อื่นก็ไม่เสีย
. . . อ ย่ า ง นี้ ใ ช้ ไ ด้ . . .
เพราะฉะนั้นท่านจึงให้รู้ว่าประโยชน์ตนต้องทำก่อน
แล้วทำประโยชน์คนอื่นต่อไป

คนเราที่อยู่ในโลกก็เหมือนกัน ประโยชน์ตนก็คือแสวงหาปัญญา แสวงหาความรู้แสวงหาความฉลาด ที่เราแสวงหานั้นก็ไม่ใช่เพื่อตัวเรา เราตั้งเข็มไว้ในใจว่าเราศึกษาเราค้นคว้า ทำให้เกิดปัญญา ครั้นมีปัญญาแล้วจะได้เอาปัญญานั้นไปส่องโลกให้สว่าง ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ต่อไป ช่วยทีหลังเมื่อเราสำเร็จกิจของเราแล้ว จึงจะเรียกว่าเป็นผู้ฉลาด รู้ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น

ลูกๆที่อยู่ในวัยศึกษา ถ้าพ่อแม่บอกในรูปอย่างนั้น เขาก็จะเร่งเรียน เพราะว่าถ้าไม่มีพ่อแม่แล้วจะไปเรียนกับอะไร เงินไม่มีมันก็ลำบาก ทีนี้คุณพ่อคุณแม่ยังอยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เราจะมัวไปนอนหลับใต้ร่มโพธิ์ร่มไทร มันก็ไม่ได้ เราต้องตื่นตัว...ต้องเรียน ต้องเขียน ต้องอ่าน ให้สำเร็จไวๆ ให้สอบไล่ผ่านพ้นไป งานข้างหน้ามันมีอีกเยอะ งานของประเทศชาติไม่ใช่มันจะเสร็จวันนี้พรุ่งนี้ มันเป็นงานที่ต้องทำกันทุกชั่วอายุคนที่มาอยู่บนแผ่นดินนี้ แล้วเราจะไปรีบร้อนอะไรในเรื่องนั้น

เมื่อใดมันถึงวาระของเราเข้า เราก็ทำให้เต็มที่ ด้วยการเห็นประโยชน์ของส่วนรวม อันนี้จึงจะว่าเป็นผู้ฉลาดในเรื่องนั้นๆ

เพราะฉะนั้น คนใดที่ป่วยด้วยโรคหนักๆ อย่าไปตกใจ เช่น เป็นเบาหวาน...เราก็อย่าไปตกใจกลัวว่ามันจะรักษาไม่หาย ก็มันไม่หายนี่...มันบอกอยู่แล้ว...เป็นโรคเบาหวาน หมอเขาบอกว่ารักษาไม่หาย เพียงพอประทังไปได้เท่านั้น ให้มันพอทุเลาไม่มึนหัวเกินไป พอจะกินข้าวได้ พอจะนอนหลับ พอจะได้ทำงานทำการอะไรได้ต่อไป...ก็เป็นเครื่องเตือนใจอย่างดี

รีบเร่งทำความก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม

คนเป็นโรคอย่างนี้อย่าคิดว่าตัวเป็นคนโชคร้าย แต่ให้นึกว่า เออ! มันก็ดีเหมือนกัน มันเตือนใจเรา เราจะได้ไม่ประมาท ให้เกิดความสำนึกว่า มัจจุราชมันอยู่แค่เอื้อม ว่าอย่างนั้นเถอะ มัจจุราชมันอยู่แค่เอื้อม ความจริงมันอยู่ใกล้กว่าแค่เอื้อมด้วยซ้ำ อยู่ที่ปลายจมูก...

โบราณเขาว่ากันเอาไว้อย่างนั้น **ความตายมันอยู่ที่ใกล้จมูก เมื่อเรารู้สึกตัวอย่างนี้ เข้าใจในเรื่องอย่างนี้ เราก็รีบเร่งกระทำสิ่งที่ควรทำ ทั้งทางด้านโลกและทางด้านธรรม**

ด้านโลก ก็คือ ด้านครอบครัว ด้านการงาน อันเราจะพึงปฏิบัติตามหน้าที่ ให้พอดีพองาม ให้สำเร็จสมความมุ่งหมาย

สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี

ส่วน **ด้านธรรมะ** คือเตรียมตัวเตรียมใจของเราเอง ว่าเรามีชีวิตเป็นไม้ใกล้ฝั่งแล้ว เรายังไม่ได้ชิมรสแห่งความสุขอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติธรรมะ เรายังไม่ได้พบรสแห่งความสุขที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ...ความสุขอื่นยิ่งไปกว่าความสงบ ไม่มี** เรายังไม่ได้ชิมความสุขชนิดนี้ เราเป็นโรคอย่างนี้มันจะตายเมื่อใดก็ได้ เพราะฉะนั้นจงเร่งขวนขวายมีความเพียร มีความตั้งใจเร่งก้าวไปข้างหน้า ในทางที่จะให้เราได้ชิมรสของความสุขอันเกิดขึ้นจากความสงบของใจอย่างแท้จริง เราก็จะได้ประโยชน์จากโรคภัยไข้เจ็บนั้นด้วยอาการ อย่างนี้จึงไม่ใช่เป็นเรื่องเสียหาย

คนเรามีชีวิตอยู่ในโลกอย่าคิดว่าเราเป็นคนที่มีโชคร้าย มันไม่ใช่โชคร้ายอะไรหรอก มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ คือความเปลี่ยนแปลงเท่านั้น อะไรๆที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต...ไม่ใช่เรื่องโชคร้าย มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นเรื่องที่จะมีจะเกิดขึ้นแก่ใครเมื่อใดก็ได้ สุดแล้วแต่จังหวะการหมุนรอบของชีวิต เมื่อไปถึงจุดนั้นเข้า ก็เกิดสิ่งนั้นเกิดสิ่งนี้ แล้วไม่ใช่เกิดแต่เราคนเดียว ใครๆในโลก ก็ย่อมพบสิ่งเหล่านี้ทั้งนั้นแหละ...มีกันทั่วถ้วนหน้า

ธรรมชาตินี่ยุติธรรม ไม่ลำเอียงเลย ไม่เข้าใคร ออกใคร เราจึงไม่ควรจะเสียใจ น้อยใจ ในเรื่องที่เราเป็น เราอยู่

แต่ว่าบางทีเราคิดให้มันน้อยใจ ไปมองคนอื่นแล้ว แหม!... คนอื่นไม่เหมือนเรา เขาสบาย เขาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อย่าไปคิดอย่างนั้น ถ้าคิดอย่างนั้นมันเป็นทุกข์ แต่ควรนึกว่าเขายังไม่ถึงจุดนั้น เรามันถึงจุดนี้แล้ว แล้วไม่เท่าใดก็ต้องผ่านจุดนี้ไปอีก เพราะ**อะไรที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสุขหรือทุกข์ เป็นความสบายใจ เป็นความชื่นใจในชีวิต มีอะไรตั้งอยู่นานบ้างท่าน สบายใจนี้มันถาวรไหม? ท่านมีความทุกข์ใจ...มันถาวรอยู่ไหม? มันไม่มีอะไรที่ตั้งมั่น ประเดี๋ยวมันก็เปลี่ยนไปแล้ว ประเดี๋ยวฝนตก ประเดี๋ยวแดดออก ประเดี๋ยวมี ประเดี๋ยวได้ ประเดี๋ยวไม่มี ประเดี๋ยวเสีย ตอนเช้าหัวเราะ ตอนเย็นนั่งระทมตรมใจ วันนี้ขายดี พรุ่งนี้ขายไม่ดี...มันดีทุกวันเมื่อไหร่?**

มีจิตมั่น...ยิ้มได้เมื่อภัยมา

ท่านทั้งหลายที่ยุ่งอยู่ในธุระกิจการอะไรต่างๆ มองเห็นไหมว่าอะไรมันเที่ยงบ้าง เช่นเราไปซื้อที่ดินไว้นึกว่า ต่อไปขายแล้วจะรวยกันใหญ่ เกิดขายไม่ออกขึ้นมา เงินมันฝืดพรืดๆพราดๆ เหมือนเข็นเรือบนที่แห้ง ที่ดินขายไม่ออก เงินที่ไปกู้เขามาก็ต้องเสียดอกเบี้ยก็ต้องทนไปตามเรื่อง ทนไปจนสิ้นวาระของมัน เดี๋ยวมันก็ต้องเปลี่ยนไปอีก ไม่มีอะไรมั่นคงหรอกโลกนี้ มันเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น

เราเอาหลักเหล่านี้มาเป็นเครื่องพิจารณา เตือนจิตสะกิดใจ นึกคิดในแง่ความจริงไว้ เราก็จะรู้สึกว่าเบาใจ ยิ้มได้เมื่อภัยมา เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นเราก็ยิ้มได้

เหมือนคำกลอนที่เขาเขียนไว้ว่า...

เป็นการง่าย ยิ้มได้ ไม่ต้องฝืน
เมื่อชีพชื่น เหมือนบรรเลง เพลงสวรรค์
แต่คนที่ ควรชม นิยมกัน
มีจิตมั่น ยิ้มได้ เมื่อภัยมา

คนใดมีภัยอันตราย...จิตยังสดชื่น ยังแจ่มใส
ยังไม่มีอะไรเป็นทุกข์ นั่นแหละคนเก่ง

ความจริงที่ไม่มีใครหนีพ้น

ที่ไม่เป็นทุกข์ด้วยเรื่องนั้นเพราะอะไร?

ก็เพราะเรารู้ระเบียบของธรรมชาติ เรารู้ความจริงของสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่มันเป็นจริงอยู่ เราจึงไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ แต่เรายิ้มรับสิ่งนั้น

พอมันเกิดขึ้น...เราก็บอกตัวเองว่า
นี้คือความจริงที่ไม่มีใครหนีพ้น
เราอยู่ในกระแสของโลก
ก็ต้องถูกกระแสมันพัดเอาบ้างเป็นธรรมดา

ความเป็นผู้อยู่ดีในที่ทุกสถาน

ทีนี้เราจะทำใจอย่างไร?

อย่าหวั่นไหวโยกโคลงไปกับสิ่งเหล่านั้น ทำใจให้มั่นไว้ด้วยสติปัญญา การอยู่อย่างนี้ก็สบาย ยิ่งเหตุการณ์ของโลกสมัยต่อไปนี้แล้ว ต้องเตรียมตัวรับไว้เถอะ เราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในตอนเที่ยงของวันนี้ ในตอนกลางคืนนี้ หรือในวันพรุ่งนี้

ถ้ามีเกิดอะไรขึ้นมา เราจึงควรจะพูดกับตัวเองเหมือนกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เมื่อเกิดขึ้นแล้วเราจะหลบหลีกไปไหน เราใช้อาวุธคือธรรมะนี้มาเป็นเครื่องต่อสู้กับเหตุการณ์นั้น เราก็จะไม่หวั่นไหวโยกโคลงไปกับเหตุการณ์นั้นๆ **จิตใจเราคงที่อยู่ด้วยสติปัญญา มองสิ่งทั้งหลายให้รู้ชัดเห็นชัดตามสภาพที่เป็นจริงอยู่เสมอ เราก็มีแต่ความสงบสบายใจ** อันนี้เป็นเรื่องที่ญาติโยมควรจะเอาไปคิดทุกวันทุกเวลา เพื่อจะได้ศึกษาปัญหาชีวิตให้เข้าใจชัดตามสภาพที่ถูกต้อง สมดังที่ตรัสว่า **ท่านทั้งหลาย จงรู้ชัดเห็นชัดในสิ่งนั้นๆ ตามสภาพที่เป็นจริง** ก็จะช่วยให้เราอยู่ในโลกได้อย่างหน้าชื่นตาบาน

สำหรับวันนี้พูดเอาแต่เพียงแค่นี้ก่อน

ขอยุติการแสดงปาฐกถาในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้

ชีวิตกับธรรม

ถ้าอยู่โดยไม่มีหลักธรรมก็จะไม่ได้เรื่อง
ทำไมจึงไม่ได้เรื่อง?
. . . เ พ ร า ะ . . .
จะกลายเป็นคนประเภทไหลไปตามอารมณ์
ไหลไปตามอำนาจสิ่งแวดล้อม
อะไรมากระทบก็ไหลไปกับสิ่งนั้น
ไม่มีเครื่องห้าม ไม่มีเครื่องกั้น
จิตใจก็ไหลไปตามอารมณ์เรื่อยไป
. . . เหมือนกับ . . .
ปลาที่ไหลไปตามน้ำ...มันก็เป็นปลาตาย
แต่ปลาเป็นนั้นต้องว่ายทวนน้ำอยู่ตลอดเวลา
การมีชีวิตเพียงสักแต่ว่ามีลมหายใจเข้าออก
ไม่มีความหมายอะไร ไม่มีค่าอะไร
การมีชีวิตอยู่ต้องมีสิ่งสำหรับประคองชีวิต
ให้ชีวิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
เราจึงจำเป็นต้อง...มีธรรมะ...มีศาสนา...
เพื่อเป็นหลักรักษาจิตใจของเราเอาไว้

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

ชีวิตประเสริฐ

ชีวิตของคนเราทั้งหลายนั้น
. . . เ ป็ น สิ่ ง มี ค่ า มี ร า ค า . . .
แต่ความมีค่ามันขึ้นอยู่กับการงาน
...ถ้าเราไม่ได้ทำงาน...
ชีวิตมันก็ไม่มีค่ามีราคาอะไร
การวัดความเป็นผู้มีค่าของคนนั้น...ต้องวัดกันที่งาน
. . . ชี วิ ต ที่ ป ระ เ สริ ฐ . . .
คือชีวิตที่รู้จักใช้เวลาให้เป็นคุณเป็นค่า
เป็นงาน...เป็นการ
นั่นแหละ...คือชีวิตที่ประเสริฐ
. . . ชี วิ ต ที่ อั บ เ ฉ า . . .
คือชีวิตที่ไม่รู้จักว่าตัวเกิดมาทำไม
มีชีวิตอยู่เพื่ออะไร?
. . . ตัวควรจะทำอะไร? . . .
ในตอนเช้า ตอนสาย ตอนบ่าย ตอนเย็น
ชีวิตของผู้นั้นก็เป็นชีวิตที่ไร้สาระ ไร้แก่นสาร
. . . ไม่เกิดคุณค่าแก่ตนเองและแก่บุคคลอื่น . . .

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

ปณิธานของหลวงพ่อ

๑. ร่างกายชีวิตเป็นของพระรัตนตรัย ข้าพเจ้าเป็นทาสพระรัตนตรัยโดยสมบูรณ์

๒. ความมุ่งหมายของข้าพเจ้า อยู่ที่ประกาศคำสอนที่แท้ของพุทธศาสนา

๓. ข้าพเจ้าจึงต้องเป็นคนกล้าพูดความจริงทุกกาลเทศะ

๔. ข้าพเจ้าจักต้องสู้ทุกวิถีทาง เพื่อทำลายสิ่งเหลวไหลในพระพุทธศาสนา และนำความเข้าใจถูกมาให้แก่ชาวพุทธ

๕. ข้าพเจ้าไม่ต้องการอะไรเป็นส่วนตัว นอกจากปัจจัยสี่ พอเลี้ยงอัตภาพเท่านั้น ผลประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานของข้าพเจ้า สิ่งนั้นเป็นของงานที่เป็นส่วนรวมต่อไป

๖. ข้าพเจ้าถือว่า คนประพฤติชอบตามหลักธรรม เป็นผู้ร่วมงานของข้าพเจ้า นอกจากนี้ไม่ใช่ นี่คือความตั้งใจและแผนงานของข้าพเจ้า

ปัญญานันทภิกขุ

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบรมศาสดา ตามเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุขธรรมป.ธ.๘) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภา อันเป็นธรรมสภาแห่งแรกของประเทศไทย สมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงปิดทองลูกนิมิตเอก ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด ส่วนมากมีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพราะรูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติพอที่จะดึงดูดประชาชนให้ สนใจหนังสือ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะ ให้มีรูปแบบสวยงาม เป็นที่สนใจ และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นโชว์ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best Seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่ว ๆ ไปที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่ม ให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามี ความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดีและราคาถูก จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า"หนังสือธรรมะ ทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาถูก"

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม คือ การเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติด ทั้งหลาย เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและการนำมาซึ่งความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทย จักมีอิสระปราศจากความงมงาย ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อบายมุขหมดไปจากประเทศไทย รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีศีล มีธรรม มี วัฒนธรรมของชาวพุทธ และมีความปีติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและเพื่อความสุข ของสังคมโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี พระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ องค์ประธาน สถาบันบันลือธรรม และ ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ. ๘ ประโยค (นายบรรลือ สุขธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ **พบพระ พบธรรม** ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น.

๒. โครงการ **ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก** จัดที่สถานศึกษาในเขต กทม.

๓. โครงการ **อยู่กันด้วยความรัก** ช่วยเหลือผู้ประสบภัยและสงเคราะห์ผู้ยากไร้

๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม **"สวนมุทิตาธรรมาราม"** อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรม ใน ๑ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. ทุกวันพุธต้นเดือน ติดต่อเข้าร่วมกิจกรรม "เรียนรู้ชีวิตตามธรรม" ได้ที่ โทร. ๐๖-๐๐๓๕๔๗๘, ๐๒-๔๔๑๑๕๘๘

สถาบันบันลือธรรม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาธุชนท่านใดที่สนใจ ขอกราบเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆ ของสถาบันบันลือธรรมได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช่จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งมีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่า ได้แสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรมอันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ **ธรรมสภา...**
๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์. (๐๒) ๔๔๑๑๕๘๘ โทรสาร. (๐๒) ๔๔๑๑๔๖๔ หรือ ที่ www.thammasapa.com

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

www.thammasapa.com

9 789740 428015

ขอกราบขอบพระคุณแด่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะ ราคาเล่มละ ๑๐๐ บาท